

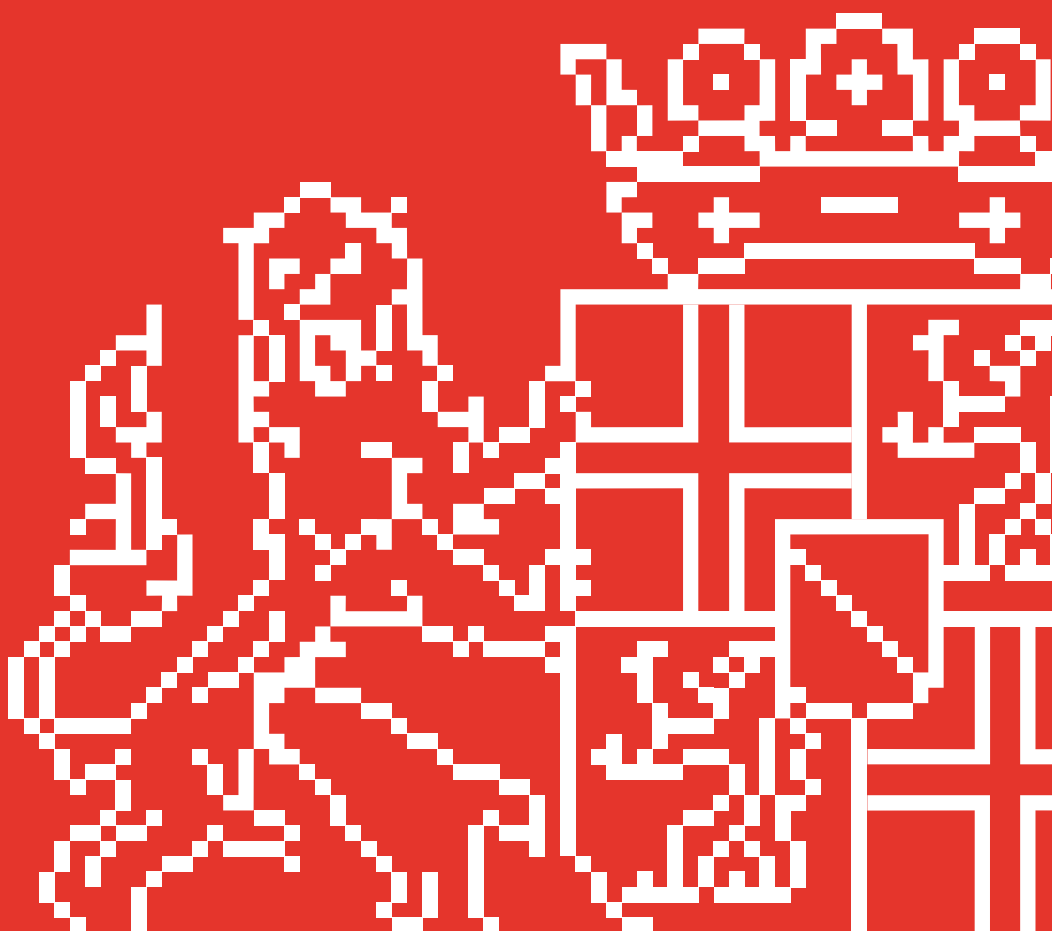

PROVINCIE UTRECHT

Notulen

*van het verhandelde in de vergadering
van Provinciale Staten van Utrecht gehouden op*

30 september 2013

Notulen

*van het verhandelde in de vergadering
van Provinciale Staten van Utrecht gehouden op*

30 september 2013

Bladwijzer

op de notulen van Provinciale Staten van Utrecht Vergadering 30 september 2013

Onderwerp	Bladzijde	Nummer
BESTUUR, EUROPA en MIDDELEN		
Voorstel van Gedeputeerde Staten van 30 september 2013, dienst/ sector BDO, nummer PS2013BEM07, inzake de zienswijze op het herindelingsontwerp voor de samenvoeging van Flevoland, Noord- Holland en Utrecht.	11-47	PS2013BEM07
Daartoe besloten.....	90	
Motie M38 (gewijzigd), ingediend door de fracties van D66, VVD en GroenLinks inzake het raadplegen Kiesraad voorkomen dubbele verkiezingen.	22-23/37	
De motie is aanvaard.		
Daartoe besloten.....	90	
Motie M39, ingediend door de fractie van D66, inzake vaart maken met instellen referendumverordening.	44-45	
De motie is verworpen.		
Daartoe besloten.....	90	
Motie M40, ingediend door de fractie van de PVV, inzake referen- dum provinciefusie.	45-46	
De motie is verworpen.		
Daartoe besloten.....	90	
Amendement A59, ingediend door de fractie van de SP, inzake fusie eerst onderzoeken.	46-47	
Het amendement is verworpen.		
Daartoe besloten.....	90	
Voorstel van Gedeputeerde Staten van 26 augustus 2013, dienst/ sector SGU, nummer PS2013BEM09, inzake rapportage Berenschot Evaluatie van de Randstedelijke Rekenkamer en Programmaraad.	62	PS2013BEM09
Daartoe besloten.....	91	
Voorstel van Gedeputeerde Staten van 10 september 2013, dienst/ sector SGU, nummer PS2013BEM08, inzake zienswijze 1e wijziging begroting 2013 Randstedelijke Rekenkamer.	62	PS2013BEM08
Daartoe besloten.....	91	

Onderwerp	Bladzijde	Nummer
MILIEU, MOBILITEIT en ECONOMIE		
Voorstel van Gedeputeerde Staten van 20 augustus 2013, dienst/sector MEC, nummer PS2013MME10, inzake strategische agenda Economic Board Utrecht.	72-74	P2013MME10
Daartoe besloten.....	91	
Motie M41, ingediend door de fractie van de PvdA, inzake regionale werkgelegenheid als uitdaging van de EBU. De motie is aanvaard.	74	
Daartoe besloten.....	91	
RUIMTE, GROEN EN WATER		
Voorstel van Gedeputeerde Staten van 28 mei 2013, dienst/sector FLO, nummer PS2013RGW06, inzake synchronisatie planprocessen Bodem, Water en Milieubeleid.	60-62	PS2013RGW06
Daartoe besloten.....	90	
Voorstel van Gedeputeerde Staten van 30 september 2013, dienst/sector SGU, nummer PS2013RGW07, inzake Randstedelijke Rekenkamerrapport Grip op het Groene Hart.	62-72	PS2013RGW07
Daartoe besloten.....	91	
Amendement A60, ingediend door de fractie van de SP, inzake Groene Hart moet kloppen. Het amendement is verworpen.	71-72	
Daartoe besloten.....	91	
STATEN (provinciale)		
Opening.	11	
Vaststellen agenda.	11	
Ingekomen stukken.	11	
Vaststellen van de notulen van besluitenlijsten van de vergaderingen van 17 juni 2013 en 15 juli 2013.	11	
Initiatiefvoorstel van de fractie van GroenLinks van 15 juli 2013, dienst/sector Statengriffie, nummer PS2013OS08, inzake het instellen van een zonatlas.	47-60	PS2013PS08
Daartoe besloten.....	90	

Onderwerp	Bladzijde	Nummer
Interpellatie van de fractie van de SP inzake declaratiegedrag GS	74-87	
Motie M42 (gewijzigd), ingediend door de fractie van de SP, inzake niet goed, geld terug. De motie is verworpen. Daartoe besloten.....	85/88 91	
Stemverklaringen.	88-90	
Stemmingen.	90-91	

Presentielijst

vergadering 19 september 2013

Voorzitter: W.I.I. van Beek, commissaris van de Koning

Griffier: L.C.A.W. Graafhuis

VVD	E.R.M. Balemans, Utrecht mr. R.N.S. Emons, Bilthoven drs. J. Germs, Renswoude W.J. Joustra, Langbroek drs. A.H.L. Kocken drs. J.A.J. Konings, Vleuten mevr. Y. Smit, Maarssen mr. D.S.L. Tuijnman, Utrecht mevr. dr. A.J. Vlam, Nieuwegein Z. el Yassini, Utrecht	SGP 50Plus PvdD	W. van Wikselaar, Driebergen mevr. W.M.M. Hoek, Vreeland (tot 18.04 uur) W. van der Steeg, De Meern
PvdA	drs. K.E. Driehuijs, De Meern A. Essousi, Utrecht ing. D. Kilić, IJsselstein drs. C. de Kruijf, Leusden mevr. P.J. van Viegen MSc, Utrecht mr. E. de Vries, Amersfoort	Afwezig:	mevr. drs. F.M. Alsem, Harmelen (VVD) mevr. drs. U.P. Blom, Driebergen (PvdA) ir. H. Graaff, Amersfoort (CDA)
CDA	mr. J.M. Buiting, Utrecht mevr. P. Doornenbal-van der Vlist, Lopik mevr. drs. M.W.J. Maasdam-Hoevers, Zeist mevr. H.Nap, Vleuten C. Westerlaken, Willige Langerak	Leden van Gedeputeerde Staten	drs. R.W. Krol, Soest J.W.R. van Lunteren, Hoogland mevr. A.M.A. Pennarts-Pouw, Montfoort drs. R.E. de Vries, Hollandsche Rading
D66	drs. J.G. Boerkamp, Utrecht (vanaf 16.00 uur) ir. N.J.P. Hoefnagels, Bunnik ir. J.P.M. Peters, Bilthoven dr. I.Thonon, Utrecht mevr. drs. J.C.M. Versteeg, Utrecht		
PVV	mevr. E.J. Broere, Soest R.G.J. Dercksen, Bosch en Duin ir. H. Jssennagger, Bilthoven ing. H.N. Scherer, Maartensdijk drs. W.J. Ubaghs, Maarssen		
GroenLinks	drs. F.H.W. Bekkers, Utrecht mevr. A.C. Boelhouver, Wijk bij Duurstede J. Fastl, Utrecht drs. B. Nugteren, Utrecht		
SP	M.H.O. Boer, Bilthoven ir. ing. Y.S. Lutfula, Utrecht A.M. Meijer, Amersfoort mevr. drs. A.M.C. Mineur, De Bilt		
ChristenUnie	drs. C. de Heer, Amersfoort A.J. Schaddelee, Houten		

Opening.

De VOORZITTER: Leden van de Staten van Utrecht, ik open uw vergadering. Dames en heren, ik heet u van harte welkom. Ook een welkom aan de leden van het college van GS – ze zijn er nog niet allemaal, maar ze zijn wel heel welkom –, aan de aanwezigen op de publieke tribune en de pers. We zullen kijken hoe we het er samen vanaf brengen.

Ik heb een bericht van verhindering ontvangen van mevrouw Blom en de heer Graaff. Verder heb ik doorgekregen dat mevrouw Alsem later aanwezig zal zijn, evenals de heer Boerkamp. Wij hopen hen snel in ons midden te mogen verwelkomen.

Er moet u iets opvallen. Het is volgens mij namelijk niet gebruikelijk dat hier slingers hangen. Ik wil graag van de gelegenheid gebruik maken om onze griffier namens de Staten te feliciteren met zijn verjaardag. Ik zal niet zeggen hoe jong hij geworden is, maar ik wil hem wel namens u een cadeautje overhandigen voor een rustig moment.

(Overhandiging cadeau. Applaus en hij wordt toegezongen.)

De VOORZITTER: Ik hoor dat er veel zangtalent aanwezig is, maar enige oefening kan geen kwaad. (Hilariteit) Dat duurt nog even, dus u kunt rustig uw gang gaan.

Vaststellen agenda.

De VOORZITTER: Gaat u akkoord met de agenda zoals die is voorgelegd?

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Agendapunt 12 staat geagendeerd als een sterstuk. Wij willen daarbij graag een opmerking maken. Dat zal gebeuren door de heer Ali Essousi.

De VOORZITTER: Ik zal daarvan een aantekening maken.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben een verzoek gedaan voor een interpellatiedebat. Ik weet niet of dat al op de agenda staat. Misschien wilt u dat ook op de agenda zetten?

De VOORZITTER: Ik stel voor om dat verzoek in te willen en het interpellatiedebat te agenderen als punt 12a, dus na de agenda die er al staat. Wij doen dat zo. Er zijn verder geen opmerkingen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming stellen Provinciale Staten de agenda aldus gewijzigd vast.

Ingekomen stukken.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig de voorgestelde wijzen van afdoening.

Vragenhalfuurtje.

De VOORZITTER: Er zijn geen vragen ingediend.

Vaststellen van de notulen en besluitenlijst van 17 juni en 15 juli 2013.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming stellen Provinciale Staten de notulen van de vergaderingen van 17 juni en 15 juli 2013 ongewijzigd vast.

Statenvoorstel Zienswijze op herindelingsontwerp voor de samenvoeging van Flevoland, Noord-Holland en Utrecht.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! In februari van dit jaar hebben wij al uitgebreid gesproken over de plannen. Ook na februari is het nodige gezegd. Veel vragen die de VVD had, heeft de VVD nog steeds. Zoals ik toen al aangaf, is de VVD voorstander van minder bestuurlijke drukte en een kleine overheid. Dat wij het huidige niet zien zitten en het graag anders hadden gezien, is ook bekend. Ik ga de vragen en de zorgen die wij hebben over dit proces niet herhalen. Elk onderbouwd plan op dit vlak kan rekening op onze serieuze aandacht, dus ook de plannen over samenwerkingsverbanden of de samenvoeging van provincies. Ik wil hierover nog één ding zeggen. Hopelijk gaat de minister nu eindelijk eens serieus in gesprek met de provincie en stopt hij met klagen over onwelwillendheid. De deur heeft altijd op een kier gestaan, maar tot nu toe staat de minister meer aan de deur te trekken dan dat hij hem verder open duwt.

Ik wil het vandaag net zo doen als GS in de zienswijze. Duidelijk en 'to the point'. De VVD staat achter de zienswijze. Wij vinden dat GS de volledige ruimte binnen de auditprocedure heeft gezocht om de belangen van de inwoners zo goed mogelijk te behartigen. Het betrekken van de Staten erin, de eigen afweging van GS en de opiniepeiling zorgen voor een zeer gedegen stuk. De ziens-

wijze is zo sterk, dat de minister, de Tweede Kamer en de Eerste Kamer niet om de bezwaren van de inwoners van de provincie Utrecht heen kunnen.

De zienswijze is geen afwijzend verhaal geworden door alleen de argumenten van de minister te weerleggen. We zijn niet verzuurd geraakt, we geven de minister juist duidelijke randvoorwaarden mee. De ontkrachting van veel van de argumenten van de minister is wel zorgelijk. Als wij namelijk zo veel hebben aan te merken op het wetsontwerp, waarom is het dan zo snel ter inzage gelegd? Met de zienswijze trekt de provincie het initiatief naar zich toe en reiken wij de minister een stevige hand. In dat kader is het goed om kort te citeren uit de second opinion op de business case. Ik zal beginnen met het citaat: "Op dit moment staan wij voor de keuze om al onze weerstand aan de minister kenbaar te maken en mee te delen dat er geen medewerking wordt verleend aan het proces. Of wij gaan samen met de minister op zoek naar een ander ingericht proces dat een impasse helpt te voorkomen en een volgende stap in het debat over de bestuurlijke organisatie in Nederland mogelijk te maken." Ik kom zo nog terug op de second opinion en de economische onderbouwing. De VVD neemt dit citaat ter harte. Wij hebben onze zorgen al eerder geuit en gaan nu op zoek naar een ander ingericht proces. We leggen in de zienswijze nogmaals de randvoorwaarden neer. Die zijn volgens de VVD essentieel voor de volgende stap in de discussie. Zoals ik al zei kan de minister niet om onze zienswijze heen. Wij gaan ervan uit dat de minister met ons de volgende stap zet. Hopelijk gaan wij nu kijken hoe wij onze taken en bevoegdheden en onze maatschappelijke opgave op basis van die vijf randvoorwaarden het best kunnen uitvoeren. Op die basis gaan wij verder. Wij doen dit niet door eerst lijnen weg te gummen om dan pas te bedenken hoe wij de provincie gaan inrichten.

Ik ga hier niet de vijf randvoorwaarden bespreken. Ik wil nog ingaan op één punt. Dat is de economische onderbouwing van het voorstel. Hier schrikt de VVD van. Van het begin af aan was het voor de VVD onduidelijk waarom economische redenen een fusie zouden rechtvaardigen. We zijn de meest competitieve regio van de EU. Deze economische onderbouwing is er niet. Als je de onderliggende business case leest, zitten de economische voordelen vol nuances. Een stuk minder stellig dan de minister in zijn wetsvoorstel doet. Laat ik duidelijk zijn: voor economische ontwikkeling spelen veel grotere factoren een rol dan de provinciegrenzen. Geografie, de rechtszekerheid, opleiding van de bevolking. In de afgelopen 500

jaar is Nederland een van de meest welvarende landen ter wereld geweest. Dit komt niet door de schaalgrootte. Natuurlijk moet de provincie faciliteren en af en toe een duwtje in de rug geven, maar dit doen wij al met succes. De voorgestelde plannen van de minister zullen niet het verschil gaan maken.

Tot slot. Zijn de zorgen van de VVD met de zienswijze weggenomen? Zeker niet. Tot nu toe was de minister beperkt bereid om aanpassingen op zijn plan te doen. Hij verwees naar de zienswijzeprocedure om formeel te reageren. Onze reactie geven wij vandaag. De VVD kan volledig instemmen met de zienswijze. Vanaf nu is het de verantwoordelijkheid van de minister om zeer goed naar onze bezwaren te kijken en tegemoet te komen aan onze zeer valide punten. Niet alleen de minister heeft deze verantwoordelijkheid; ook de Tweede Kamer en Eerste Kamer hebben een belangrijke taak om te kijken naar onze bezwaren. Zoals ik aan het begin zei, heeft de deur altijd op een kier gestaan. De VVD hoopt niet alleen dat de minister en de Kamer onze zienswijze ter harte nemen, maar de VVD verwacht dat ook. Wellicht wordt het dan ooit nog wat.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Vorige week, in de commissie BEM, heeft de VVD haar handtekening weggehaald onder de motie 14. Dat is de motie die GS opriep om een referendum uit te schrijven. Ik vind dat eigenlijk niet zo netjes. Wij waren met elkaar in gesprek, uw fractie en onze fractie, om tot een motie te komen die voor ons tekstueel acceptabel was. Er is bijvoorbeeld gesproken met de heer Van Lunteren. Uiteindelijk kwam er een tekst waarin wij ons konden vinden, evenals de meerderheid in de Staten. Nu trekt de VVD op een doordeweekse maandagmiddag de handtekening weg onder de stem van het volk, waarvan zij in de motie vond dat die niet kon worden genegeerd. Ik ga er geen gewoonte van maken, maar ik ga toch citeren uit de communicatie die wij hadden toen wij spraken over die motie. U schrijft mij namelijk op 2 februari het volgende: "Je hebt van de VVD de uitdrukkelijke toezegging dat wij bereid zijn tot het houden van een referendum als blijkt dat de minister zijn voornemen doorzet." Wij komen straks in de tweede termijn met een nieuwe referendum-motie. Als u die niet steunt, dan is er geen andere conclusie denkbaar dan dat uw handtekening niets waard is en dat u niet te vertrouwen bent.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik reageer graag op de opmerking van de heer Dercksen.

Om te beginnen denk ik dat wij nu de zienswijze moeten afwachten, of in elk geval de zienswijze moeten indienen en de reactie daarop van de minister moeten afwachten. Als wij nu een referendum gaan houden, bij de gemeenteraadsverkiezingen, dan levert dat helemaal niets op. De plannen zijn gewijzigd en zijn al een jaar verlaat. De termijnen daarvoor zijn ook verlaat. Mijnheer Dercksen, ik dacht dat ook in die referendummotie die wij hebben ondertekend, dat uitdrukkelijk was opgenomen. Dus de grote woorden die u nu gebruikt door te zeggen dat wij niet te vertrouwen zijn, vind ik erg ver gaan.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik had daaraan de voorwaarde verbonden dat als de VVD straks in tweede termijn, als wij met een motie komen en een nieuw referendumvoorstel, dat niet zou steunen. De VVD heeft mij, mijn collega's en de burgers van Utrecht, toegezegd dat er een referendum zou komen. Wij komen met een motie die inspeelt op de nieuwe data: de nieuwe invoeringstermijn van 1 januari 2016 voor de nieuwe provinciefusie en wij willen ook nog wachten op het advies van de Raad van State. In die zin wordt u op uw wenken bediend. Als u zegt dat het heel grote woorden zijn en waaraan u twijfelt, wil ik u de gelegenheid bieden om straks met ons mee te gaan om alsnog een nieuwe referendummotie te steunen. Gaat u dat doen?

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Of de VVD op een later moment zal instemmen met de organisatie van een referendum, zal zij laten afhangen van het uiteindelijke wetsvoorstel. Ik voel mij nu niet geroepen, zonder de motie te hebben gezien, nu al te zeggen dat ik met een referendum van u mee moet.

De heer DERCKSEN (PVV): U heeft met geen enkel voorbehoud aan mij toegezegd, aan de burgers in Utrecht toegezegd en aan collega's hier toegezegd dat wij de uitdrukkelijke toezegging hebben dat er een referendum zal komen. Nu bent u achteruit aan het onderhandelen en wilt u er allerlei voorwaarden aan vasthangen. Dat is een onjuiste gang van zaken, waarbij ik wel degelijk kan twifelen aan de betrouwbaarheid van de VVD-fractie.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik zet vooral mijn vraagtekens bij wat er veranderd is in de situatie. In de motie die de VVD destijds mede heeft opgesteld staat dat een existentiële vraag als het opheffen van een provincie niet kan worden voorbehouden aan een meerderheid in de Staten-Generaal, zonder kennis te

nemen van de opvatting van de inwoners van de betreffende provincie. Nu heb ik begrepen dat de VVD een opiniepeiling ook wel genoeg vindt. Ik wil graag van u horen hoe die redenering in elkaar zit, want een opiniepeiling en een stemming zijn toch niet hetzelfde, denk ik.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Zoals mevrouw Mineur terecht aangeeft, moet er, waar het gaat over het voortbestaan van de provincie, ook kennis worden genomen van de opvattingen van de inwoners. Dat stond ook in de motie. De zienswijze geeft echter juist bij uitstek de opvattingen van de inwoners weer. Niet alleen de zienswijze, maar ook de opiniepeiling.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik vind dat de heer Tuijnman nu een heel rare move maakt. Hij zegt nu dat deze zienswijze de opvatting van alle inwoners weergeeft. Dat kan hij niet volhouden. Er is een opiniepeiling gedaan onder 1000 mensen; er zijn hier echter een kleine miljoen mensen die stemgerechtigd zijn en hen hebben wij niets gevraagd.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Dan komen wij natuurlijk op de discussie van de SP die een opiniepeiling onvoldoende vindt. Wij hebben uitdrukkelijk aangegeven dat de VVD een opiniepeiling wel voldoende vindt. Er valt van alles van te zeggen, maar de onzekerheidsmarge in de peiling is laag. Er vinden voldoende correcties plaats en er is voldoende sprake van een respons. Als u de onderzoekopzet van het TNS Nipo-rapport leest, dan kunt u dat ter discussie blijven stellen en dan zou ik u ook het volgende willen meegeven: u gaat nu de discussie aan, maar twee weken geleden, in de commissie BEM, was u tijdens de vergadering waarschijnlijk al bezig om het persbericht voor te bereiden dat de VVD tegen het referendum is. Dan hebt u uw conclusies toch al getrokken? Dan hoeft u mij nu toch niet meer te onderwerpen? Dan is het toch duidelijk?

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Even terugkomend op de peiling van TNS Nipo: bij het referendum over de Europese grondwet werd uiteindelijk door 61,6% van de stemmers nee gezegd, bij een opkomst van 63,3%. Twee weken voordat het referendum werd gehouden, peilde TNS Nipo nog dat 54% tegen zou stemmen, bij een opkomst van 38%. Dat is hetzelfde TNS Nipo. Nu zegt u dat een peiling die in de zomer van 2013 gehouden is, voldoende duidelijkheid moet geven over een voorstel dat nog niet eens klaar is. Dat is precies het argument dat u zelf geeft. Dat kan toch niet?

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Mevrouw Mineur blijft bij het standpunt dat een opiniepeiling geen referendum kan vervangen. Daaraan kan ik niets doen. Ik ken mevrouw Mineur echter als een erudiet persoon, die zelfs voor deze vergadering een aantal wetenschappelijke onderzoeken aan de Staten stuurt. Als u iets van onderzoeksmethodes zou afweten, zou u zien dat de peiling zorgvuldig is uitgevoerd en dat de groep respondenten representatief is.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik word hier persoonlijk aangesproken. Mag ik nog reageren?

De VOORZITTER: Nog eenmaal.

Mevrouw MINEUR (SP): Ik heb u net cijfers genoemd over het referendum over de Europese grondwet. Dan kunt u mij vertellen dat deze cijfers die wij nu voor ons hebben liggen kloppen, maar ik noem u een voorbeeld waarbij het niet klopt.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Heb ik nog de gelegenheid om hierop te reageren? Mevrouw Mineur, het punt is dat als u zegt dat de opiniepeiling niet klopt, dan moet u dat met argumenten aantonen. Dan vind ik dat u niet naar een ander onderzoek moet verwijzen. Dan moet u ook heel duidelijk zeggen dat dit en dit niet klopt in de methodologie van TNS Nipo. Dat doet u echter niet.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Het spijt me, maar ...

De VOORZITTER: Nu gaat het erg lang duren. U hebt straks ook uw eigen termijn.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil de heer Tuijnman even aanspreken op de peiling, want helemaal niemand, noch de gedeputeerde, noch iemand in deze zaal, heeft toen de peiling is uitgeschreven, gezegd of verwacht dat de peiling kon worden weggestreept tegen het referendum. Als u dat wel gedaan had, dan had u ons als volksvertegenwoordiging de keuze gelaten of wij doorgaan met die peiling of dat wij niet doorgaan met die peiling. Dan was er misschien wel een meerderheid geweest die had gezegd dat wij die peiling niet gaan doen, omdat men een referendum wil. U vermengt zaken waarvan u van tevoren in die peiling niet hebt gezegd dat wij die zouden wegstrepen tegen het referendum. Ik herinner mij nog een commissievergadering

waarin de heer De Kruijf mij vroeg: "Is het het een of het ander?" Toen heb ik nog gezegd: "Nee, wat ons betreft is het allebei." Daarbij is het gebeven. U kunt die peiling dus niet wegstrepen tegen het referendum.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik moet zeggen dat de heer Dercksen er eigenlijk dezelfde redenering als de minister op nahoudt. Dat is een doelredenering. Het gaat u nu om het referendum voor het referendum. Het punt was dat toen wij hierover in februari spraken, niemand het hier over een opiniepeiling heeft gehad. Het was gewoon nog niet bekend. Hadden wij dat idee maar gehad. Vervolgens zijn de plannen van de minister gewijzigd en komt er een enorm goede zienswijze van GS. Daarna blijft u vasthouden aan de stelling dat het referendum moet blijven. Er is op dit moment geen enkel belang om een referendum te houden tijdens de gemeenteraadsverkiezingen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik kan niet anders dan concluderen dat de heer Tuijnman verwachtte dat er een heel slechte zienswijze zou komen en dat hij daarom een referendum wilde. Ik kan niet anders dan concluderen dat u voor een referendum bent en dat u dat nu gemakkelijk wegstreept tegen de peiling, omdat u de kiezer in de komende jaren het liefst niet wilt zien.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil aan de heer Dercksen de vraag stellen of hij het niet eerder over de zienswijze zou moeten hebben dan over de vraag of er wel of niet een referendum gehouden gaat worden. Ten tweede vraag ik hem hoe hij staat tegenover het idee dat ik al eerder heb geuit, namelijk dat als je nu zegt dat je ook nog een referendum gaat houden, je het balletje in de lucht houdt en je aanleiding geeft aan mensen die Plasterkgezind zijn om te zeggen dat zij hun definitieve mind nog niet hebben opgemaakt. Dat is een enorme zwakte. Ik mis dat absoluut in het betoog dat er alsmaar over gaat om duidelijk te maken dat de VVD wel of niet kennelijk de stem des volks niet of wel zou willen horen. Het gaat ook om de tactische vraag die hier bij zit. Ik heb daarover van u nog niets gehoord.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik zal straks kort iets zeggen over de zienswijze. Volgens mij is het min of meer algemeen bekend dat die hier unaniem aangenomen gaat worden. Daarover hoeft u dus geen heel spannend debat te verwachten. Wij vinden dat als je gaat spreken over het bestaan van de provincie Utrecht als bestuurslichaam, je hoe dan ook de burger daarin een

stem moet geven. Dat is principieel. Een principe dat ik terugvind in het verkiezingsprogramma van GroenLinks. Daarin staat namelijk dat u een wet wilt, een referendumwet, waarin u zowel een raadgevend referendum wilt als een correctief referendum. Ik begrijp eigenlijk niet dat u mij aanspreekt op de doelstellingen die in het GroenLinks-programma staan.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Dan heeft u motie 13 niet scherp op het netvlies. In die motie hebben wij voorgesteld dat wij inderdaad een verordening gaan maken. Dat is iets anders dan dat wij zeggen dat wij in dit geval, om redenen die in het verleden al zijn geuit, voor dit referendum zouden zijn. Het tweede punt is dat als u ons programma goed gelezen zou hebben, u had kunnen zien dat wij in principe zijn voor een opdeling in een aantal landsdelen. Een detail dat u nu even niet noemt.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb het hier over het referendum. Wat GroenLinks vindt over de landsdelen, horen wij straks. Het lijkt mij verstandig dat als de heer Nugteren het woord voert, ik hem daarin interrumppeer, en wederzijds.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de Voorzitter! We hebben in de werkvergadering al opgemerkt dat, op het moment dat er gevraagd werd om een opiniepeiling te houden, dit niets te maken zou hebben met de motie over het referendum, omdat de opiniepeiling ingezet zou worden ter onderbouwing van de zienswijze. De gedeputeerde heeft dat ook onderschreven. Zij heeft gezegd dat de vraag van het referendum op dat moment niet aan de orde was. Dat men daarna tot een andere mening komt, kan. U heeft ook gezegd: "Dat hoeft niet onze mening te zijn". Daarom betreur ik het ook dat de VVD de handtekening onder de motie heeft weggehaald. Omdat het op dit moment eigenlijk nog niet echt aan de orde is, ga ik er wel in mee dat wij inderdaad de reactie op de zienswijze moeten afwijzen. Ik zou zeggen: houd het aan dat u de handtekening eronder weghaalt en kijk daarna nog een keer als de zienswijze ons niet bevalt.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil daarop toch even kort reageren. Er wordt nu gesteld dat wij handtekeningen weghalen. Ten eerste hebben wij het hier over de zienswijze. Het debat weidt wat verder uit en dat geeft ook niet. Het gaat erom dat wij het college de grootst mogelijke ruimte hebben gegeven om ons geluid, het geluid van de provincie, kenbaar te maken. Een van de mogelijkheden was om een referendum voor te berei-

den. Nu heeft GS een zienswijze opgesteld – daar staat de VVD volledig achter – en hebben wij nu meerdere redenen om te zeggen dat wij het niet verstandig vinden om op dit moment alle voorbereidingen te treffen om tijdens de gemeenteraadsverkiezingen een referendum te houden.

Mevrouw HOEK (50Plus): Ik wil toch even opmerken dat het referendum niet was bedoeld als onderbouwing voor de zienswijze, maar voor daarna. Tussendoor is het middel van de opiniepeiling ingezet. Dat is de verwarring en misschien wel een misleiding. Voorlopig wil ik het echter houden op verwarring.

Mevrouw VERSTEEG: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou graag aan de heer Tuijnman willen vragen hoe hij nu tegen de referendumverordening aankijkt. Het heeft D66 namelijk in februari heel erg verbaasd dat de VVD wel voor een referendum was, maar niet voor het instellen van een referendumverordening, voor het geval inwoners alsnog zelf een referendum zouden willen uitschrijven, omdat zij zich niet voldoende gehoord voelen, bijvoorbeeld na de inspraakronde van Plasterk. Ik hoor u een van de argumenten noemen dat we nu de zienswijze hebben gehad, dat de inwoners van Utrecht daarin zijn gehoord en dat dit voor ons ook voldoende reden is, naast de peiling die er is geweest, om van het referendum af te zien. Stel nu echter dat die inwoners zeggen dat zij zich niet voldoende gehoord vinden, dat zij zich niet herkennen in de zienswijze en dat zij als een soort noodrem op de besluitvorming op een zienswijze die wij hier aanbieden aan Den Haag toch willen dat er hier een uitspraak gaat komen. Hoe kijkt de heer Tuijnman daar tegenaan? Is hij dan alsnog bereid om met zo'n referendumverordening in te stemmen?

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Volgens mijn informatie wordt er op dit moment een referendumverordening voorbereid door GS. Het klopt dat de VVD daar eerder niet de handtekening onder heeft gezet. Het bezwaar in februari op de motie die mede door D66 tot stand kwam, is dat het wel heel erg haastwerk was. Heel veel meer dan een verwijzing naar de referendumverordening van Noord-Holland was de motie niet. Ik wacht daarom liever de plannen van GS af.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Volgens mij was de motie klip en klaar duidelijk. Volgens mij heb ik niet ooit eerder zo'n korte motie gemaakt die zo voor zich sprak. Volgens mij is het instellen van een refe-

rendumverordening aanzienlijk gemakkelijker dan het hele optuigen van een compleet referendum. Voor ons was het een principekwestie, omdat een referendum voor ons geen speeltje is van politici om onwelgevallige besluitvorming tegen te gaan, maar een noodrem voor burgers op besluitvorming van politici. Wij vonden het dus nogal tegenstrijdig wat u toen deed. Vandaar mijn vraag.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Als mevrouw Versteeg ons mee had willen krijgen, had zij in februari een beter onderbouwd plan moeten neerleggen.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Die opmerking laat ik graag voor uw rekening.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! De discussie over de modernisering en versterking van het openbaar middenbestuur duurt al vele jaren. U weet dat, net zo goed als wie dan ook hier in deze zaal, zou ik willen zeggen. De laatste tien tot vijftien jaar is daarbij uit tal van adviezen helder geworden dat in de Randstad schaalvergroting de voor de hand liggende en ook noodzakelijke oplossing is. Ik noem nog maar even de namen van Geelhoed, de Holland Acht, de commissie Kok, de OESO, de Raad voor het Openbaar Bestuur, het vorige college van GS, met daarin CDA, VVD en ChristenUnie en recent nog een Utrechtse onderzoeksgroep, bestaande uit ambtenaren van deze provincie, de Kamer van Koophandel en de Universiteit van Utrecht.

De PvdA in deze Staten is voorstander van een fusie van de provincies Utrecht, Flevoland en Noord-Holland en voelt zich zeer gesteund door al de voorgaande en genoemde adviezen. We zijn ervan overtuigd dat deze fusie zal leiden tot een sterker middenbestuur met minder kosten. Ook zijn we blij met een kabinet en een minister die de politieke moed hebben om in dit lastige dossier eindelijk eens door te pakken. Het wetsvoorstel dat er nu ligt heeft dan ook onze instemming. Die van mevrouw Mineur niet, geloof ik.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! De heer De Kruijf noemt een hele rij van organisaties en onderzoekers die hebben aangetoond dat het een erg goed idee is om te gaan fuseren. Er zijn echter ook gerenommeerde onderzoekers, waaronder professor Allers uit Groningen en de heer Schenk uit Utrecht, die met flinke veldwerkonderzoeken hebben aangetoond dat fusies over het algemeen maar heel weinig opleveren. U heeft ook de communicatie daarover gelezen met de heer

Schenk. Over het algemeen wordt zo'n fusie ingezet om toe te redeneren naar dingen die uit een politiek oogmerk interessant zijn. Wil de heer De Kruijf daarop reageren?

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Met alle plezier, uiteraard. In de informatie die ik van u gekregen heb, is in elk geval volstrekt duidelijk dat dit geen informatie is die betrekking heeft op het openbaar bestuur. Als je de eerste bladzijde leest, dan gaat het over aandeelhouderswaarde, over winstmaximalisatie en over al dat soort dingen. Gelukkig, zou ik bijna zeggen, zijn dat van die aspecten die bij het openbaar bestuur net een even iets minder belangrijke rol spelen. Dat daaruit zou blijken dat fusies in het openbaar bestuur voor 75%, zoals u zei in de commissie BEM, mislukt zouden zijn, is daarin volstrekt niet te lezen. Dat kunt u ook niet hard maken. U kunt het niet hard maken, volgens mij met geen enkel gezaghebbend document dat gaat over fusies in het openbaar bestuur. Ik was ook wel blij dat wij bijna gelijktijdig met uw informatie ook informatie van GS kregen, waaruit bleek dat onderzoek onder zo'n dertig gemeenten aantoonde dat bij op zijn minst twintig daarvan zelfs concreet geformuleerde financiële doelstellingen gehaald waren. Kortom: de stelling dat uit literatuuronderzoek van enige gezaghebbendheid zou blijken dat fusies in het openbaar bestuur in hoge mate zouden mislukken, kunt u, mevrouw Mineur, niet onderbouwen. Echt niet. U hebt ze zeker niet onderbouwd met de informatie die u mij hebt toegestuurd. Het spijt me. Nee, het spijt me niet, ik vind het prima.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik hoop dat wij in het vervolg de PvdA aan onze zijde vinden als het gaat over het bestrijden van marktwerking in openbaar bestuur. Daarvan merk ik nog niet zo veel, helaas. Het zou echter leuk zijn als daarin weer eens verandering komt. Los daarvan denk ik dat op basis van het onderzoek van de heer Schenk, maar ook van de heer Maarten Allers uit Groningen, de minister in elk geval de taak heeft om te onderbouwen dat een fusie zin heeft en dat het inderdaad wat oplevert en dat de fusie niet in het rijtje komt van de 85% fusies die niets opleveren. Die onderbouwing ontbreekt ten enenmale.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Net noemde u een percentage van 75%. Het wordt steeds meer, zo begrijp ik. Maar goed, dat inzicht kan groeien.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil dat graag even toelichten: 70% van de fusies levert niets op

en 15% wordt een ramp. Dus 85% heeft gewoon geen zin.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Misschien zijn dat wel cijfers die bij elkaar horen en dat het om dezelfde cijfers gaat. Dat zou zomaar kunnen. Ik vind het overigens wel aardig dat u mij aan uw zijde zou willen hebben bij het bestrijden van de marktwerking in het openbaar bestuur en dat u vervolgens een onderzoek steunt dat volledig georiënteerd is op die marktwerking. Nogmaals: ik kan daar niets mee in het openbaar bestuur en ik wil er ook helemaal niets mee. Ik vind het echter wel aardig dat u dat zo zegt.

Dan nog even uw laatste opmerking. Als ik dan nog even mag verwijzen naar de rapporten die ik eerder genoemd heb, dan is daarin echt uit en ten treure aangegeven hoezeer het noodzakelijk is om juist in de Randstad te komen tot een opheffing en vermindering van die enorme bestuurlijke versnippering. Ik wil u al die rapporten graag nog een keer toesturen. Ik bedoel, ik heb hier eerder genoemd de uitdrukking die Mark Rutte bezigde bij de presentatie van zijn eerste coalitieakkoord. Hij noemde het bestuurlijke obesitas in de Randstad. Het zijn niet mijn woorden; het zijn zijn woorden. Als je daaraan iets wilt doen ... Helaas mevrouw Mineur, de heer Schenk voegt daaraan niets toe. Ik hoop dat deze minister en dit kabinet dat wel zullen doen.

Zoals gezegd zijn wij dus voorstander van een fusie in de Randstad, zoals die nu wordt voorgesteld. Wij zijn blij met een kabinet en een minister die de politieke moed hebben om eindelijk eens door te pakken. Dat heeft ook onze instemming, zoals ik al zei. Tegelijkertijd voeg ik er echter aan toe dat wij ook vinden dat het huidige fusievoorstel op onderdelen beter kan, bijvoorbeeld waar het gaat om de relatie met wat er in de rest van Nederland gebeurt of de duidelijkheid over de precieze taken en bevoegdheden van de nieuwe provincie. Als we dan vervolgens kijken naar de conceptzienswijze die nu voorligt, dan mag duidelijk zijn dat de PvdA zelf een andere tekst zou hebben geschreven. Dat lijkt mij volstrekt helder. Wij vinden dat de conclusies van deze zienswijze positiever hadden gekund en we betreuen het dat dit niet het geval is.

Tegelijkertijd zijn we het eens met de meeste verbeterpunten die in de zienswijze worden vermeld; hiervoor heb ik er zelf ook enkele genoemd. Niet aan elk verbeterpunt tillen we even zwaar, laat dat ook helder zijn, maar dat de minister opnieuw naar een aantal punten en onderdelen van zijn wetsvoorstel gaat kijken, lijkt ook ons verstandig.

Hij heeft de bereidheid daartoe overigens eerder al uitgesproken.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik verbaas mij eigenlijk nergens meer over. Mensen die in hun verkiezingsprogramma hebben staan dat zij voor referenda zijn, stemmen hier tegen, en andersom. Mensen die in hun verkiezingsprogramma hebben staan dat zij een fusie willen, stemmen hier tegen, en andersom. Nu gaat u voor een voorstel stemmen voor een zienswijze die zeer en zeer kritisch is over het fusieplan. U bent eigenlijk voor die fusie. Ik denk niet dat het gaat lukken, maar misschien kunt u mij dat toch een keer uitleggen. Ik begrijp er niets meer van. Uw eigen Tweede Kamerfractie steunde het plan van het vorige kabinet om tot een fusie te komen niet. Het is één grote tombola van meningen en er zijn hier maar weinig partijen die de rug recht houden.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp dat de heer Dercksen in grote nood verkeert. Ik heb nog twee alinea's. Volgens mij ga ik het oplossen. Ik zei dus al dat wij voor het voorstel zijn, maar dat wij ook zijn voor een goed gesprek over de verbeterpunten en dat ook de minister heeft uitgesproken dat hij daartoe graag bereid is.

Wat ons erg aanspreekt in de zienswijze is de bereidheid om als provincie Utrecht op constructieve wijze, met inzet van eigen kennis en expertise, met de minister over deze verbeterpunten in gesprek te gaan. Dat spreekt ons buitengewoon aan.

Kort samengevat zegt deze zienswijze: dit voorstel is het nog niet, we kunnen daarom vooralsnog niet instemmen, maar we zijn graag bereid om onze kennis en expertise in te zetten om het beter te maken. Dat spreekt ons aan, dat helpt ons verder en ondanks de bedenkingen die wij overigens bij de zienswijze hebben, is dat dan ook de reden dat wij kunnen instemmen met deze zienswijze.

De heer BUITING (CDA): Mijnheer de Voorzitter! We hadden nog niet de gelegenheid om eerder persoonlijk kennis te maken. Ik feliciteer u met uw benoeming.

Wij willen het college complimenteren met de voorliggende zienswijze. Vanzelfsprekend bestaan er over bestuurlijke inrichting en herinrichting verschillende politieke inzichten, ook in dit huis. Over schaalgrootte van gemeenten en regio's, over welke taken en bevoegdheden in welke bestuurslaag het best een plek kunnen krijgen; als het over herindeling of fusies gaat, kunnen er heel

verschillende opvattingen bestaan over de meest geschikte alternatieven of fusiepartners. Het is dan ook de kracht van de redeneerwijze en de logische opbouw van de zienswijze waarachter, naar ik hoop, allen in dit huis zich kunnen scharen. Juist ook omdat deze zienswijze impliciet niet zozeer een hervorming van het binnenlands bestuur afwijst, maar de landspolitiek oproept om een precair proces met een uitkomst die van groot belang is, niet lichthartig op te vatten. Hierbij past geen slordig experiment en een houding van grote stappen snel thuis, en al helemaal mag de indruk niet ontstaan dat het persoonlijke prestige van de minister belangrijker is dan de uitkomst van dit proces.

Voor het CDA zijn met name de volgorde en de zorgvuldigheid van elke stap van het grootste belang. We spreken vaak over het huis van Thorbecke dat wij op deze wijze grondig willen herzien. Daarom wil ik graag de vergelijking maken met de bouw en het werk van de architect. Aan de hand van een programma van eisen wordt gekomen tot een eerste schetsontwerp. Na confrontatie van belanghebbenden, namelijk zij die straks in het nieuwe huis gaan wonen, wordt gekomen tot een voorlopig ontwerp. Hierin liggen de hoofdlijnen van het nieuwe huis vast en zijn er oplossingen gevonden voor schijnbaar lastige en conflicterende wensen. Dan worden de aanstaande inwoners opnieuw betrokken. Inmiddels bevinden zij zich op papier al wat thuis te voelen in het nieuwe huis. Omdat er een grotere concretisering heeft plaatsgevonden, kan nog een aantal wezenlijke aanpassingen plaatsvinden binnen de inmiddels geaccepteerde contouren. Na dit proces is het definitieve ontwerp eigenlijk de gemakkelijkste fase en kunnen de inwoners zich verheugen op het nieuwe huis. De architect kan dan trots zijn op zijn werk. Deze zorgvuldigheid van proces zien wij bij de voornemens van dit kabinet en de werkwijze van deze minister niet terug. Juist daartoe roept deze zienswijze op.

Bij een zorgvuldige bestuurlijke hervorming wordt ook begonnen met een uitgebalanceerd programma van eisen. Welke toekomstige belangen dienen in de toekomst beter te worden gefaciliteerd? Door welke verschillende bestuurslagen en met welke taken en bevoegdheden, maar met name ook met welke vrijheidsgraden die daarbij horen? In het schetsontwerp zullen de contouren helderder worden en dan kan nog met alle onderdelen worden geschoven. Als het gaat om een enorme, grote – volgens mij de grootste sinds Thorbecke – voorgenomen bestuurlijke hervorming die dit kabinet voorstaat, kan het niet

anders zijn dan dat het opschalen van de lokale en de regionale laag gepaard moet gaan met de uitbreiding van taken en bevoegdheden en vrijheidsgraden, juist om die laag ten behoeve van burgers, instellingen en bedrijven optimaal te kunnen laten werken. Echter – en ik heb dat eerder betoogd – zal ook de rijksoverheid echt moeten kunnen loslaten en zich moeten terugtrekken uit een aantal dossiers. Realiseert de Haagse politiek zich dat wel? Het vervelende is dat dat Haagse debat niet heeft plaatsgevonden. Het is eigenlijk een omgekeerde volgorde dat nu de Eerste Kamer oproept tot een dergelijk debat, dat eerst in de Tweede Kamer had moeten plaatsvinden. Ik kom net terug van een werkbezoek in Engeland. Daar heeft een grootschalige hervorming van de National Health Service plaatsgevonden. Ook daar zijn er onduidelijke lijnen naar de toekomst, onduidelijke verantwoordingen tussen het lokale en het landelijke bestuur. Het is inmiddels een grote puinhoop en het heeft daar zelfs al tot vele doden geleid, omdat het niet helder is wie waarvoor verantwoordelijk is.

Als wij kijken naar de voorliggende zienswijze en het commentaar dat wij op de plannen van de minister geven, dan pak ik er even willekeurig een aantal uit. Er is een veel langere lijst te noemen. Als je echter zou uitgaan van vijf landsdelen, wordt dan in deze herindeling die al wordt ingezet, voldoende nagedacht over de herindeelbaarheid van de rest van het land, in een zeker evenwicht? Als er bestuurslagen zouden moeten verdwijnen, waarom wordt er dan weer een nieuwe toegevoegd? Waarom is de kans niet gepakt om waterschappen mee te nemen in de bestuurlijke hervorming? Dat zou wellicht kunnen leiden tot kleine aanpassingen van grenzen, maar het kan heel erg belangrijk zijn om juist bestuurslagen kwijt te raken. Wat betekent een bestuurlijke hervorming op deze schaal voor de staatsrechtelijke inrichting en de vrijheidsgraden? Dit krijgt ongeveer de omvang van Duitse deelstaten. Dat is hier ook al eens door anderen genoemd, ook door de PvdA, maar dan moeten wij wel weten dat de Duitse deelstaat veel onafhankelijker staat ten opzichte van de federale overheid en veel meer zonder Berlijn kan beslissen. Hoe is straks de verhouding tussen de tweede en de derde bestuurslaag? Wat als de opschaling tot 100.000 voor gemeenten geen reële optie is? Hoe is dan weer de verhouding tussen die verschillende lagen?

Ik ben bang dat als wij zo doorgaan op deze ingeslagen weg dat er juist verrommeling ontstaat. Een half afge maakte reorganisatie, onduidelijkheid en het door elkaar lopen van oplossingsrichtingen. Dan zijn wij letterlijk

verder van huis. De bestuurbaarheid van dit land, die al zorgelijk is, wordt nog minder. Er zijn inmiddels analyses verschenen van de Centraal Economische Commissie, het hoogste ambtelijk adviesorgaan van de regering bij een nieuw te vormen kabinet. Die commissie zegt dat juist de bestuurlijke onduidelijkheid, de vreselijk verschillende, half afgemaakte bestuurlijke inrichting in de gezondheidszorg, in het openbaar bestuur, leiden tot een groot verlies van slagkracht in Nederland en inmiddels een gevaar zijn voor de reële economie. Pas als deze fase van een zorgvuldige bestuurlijke inrichting achter de rug is, is het tijd om met alle belanghebbenden te kijken naar de finetuning. Hier is het proces eigenlijk op zijn kop gezet.

Het boeiende bij het voorgaande is dat ook het draagvlak van betrokkenen kan groeien. Door die verschillende stappen kan iedereen gaan denken: is dit nu de passende manier om toekomstige problemen op te lossen? Voor het CDA is het een zeer belangrijk uitgangspunt dat er draagvlak aanwezig is bij deze herinrichtingen. We hebben dan ook bij vorige debatten betoogd dat wij graag een referendum zouden zien op het moment dat het proces op deze manier doorgang zou vinden. Wij zijn niet voor een referendum, maar in zo'n situatie vinden wij het buitengewoon belangrijk dat wij zo breed mogelijk peilen en dat wij weten wat de burgers ervan vinden. In dat kader moet onze opvatting over het referendum worden gezien. Ons gaat het niet primair om een referendum, maar om het betrekken in plaats van buitensluiten. De eerste oproep gaat dan ook via ons college uit naar de minister en het kabinet, om niet verder te gaan op de ingeslagen weg, maar om de zorgvuldige route te kiezen. Beter ten halve gekeerd, dan ten hele gedwaald. Ook willen wij het college oproepen ons op de hoogte te houden van de concrete bereidheid van de minister om alsnog een zorgvuldig proces aan te gaan. Zo niet, dan hoop ik dat het college het met mij en met het CDA eens is dat wij alle middelen moeten inzetten die voorkomen dat er straks in plaats van een stabiel huis van Thorbecke een wankel bouwwerk van Plasterk staat. Daar hoort ook een referendum bij.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben heel blij. U weet dat het CDA het referendum omarmt. Daaraan kunnen uw collega's in Den Haag en Europa een voorbeeld nemen. Hoe het ook zit, hoe waardeert u het gegeven dat wij bij de commissie BEM op voordracht van GS opeens een brief kregen, waarin het schreef: "Wij hebben nu eenmaal een peiling gedaan en wij vinden dat

dat referendum niet meer nodig is. Wij hebben gehandeld in de geest van de referendummotie."?

De heer BUITING (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik vind het moeilijk te duiden. Ik had eigenlijk een aanvullende vraag aan het college en ik ben heel benieuwd om daarvan iets te horen. In dat debatje in de commissie BEM kwam vanuit de VVD-fractie een opmerking dat er wellicht al – ik noem dat maar achter de schermen – een aantal zaken gezegd was. Ik ben benieuwd of het college ook iets van dat soort bewegingen af weet. Het kan dus natuurlijk zijn dat er inmiddels anders wordt gedacht in Den Haag. Dat weet ik niet.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Laat ik even iets rechtzetten van wat er in de commissie BEM is gezegd. In de commissie BEM heb ik mij gebaseerd op publieke informatie. Ik doelde op het debat in de Eerste Kamer over de bestuurlijke notitie van Plasterk. Aan de hand daarvan – er was zo veel kritiek op – kan ik mij voorstellen dat de Eerste Kamer en ook de Tweede Kamer heel kritisch zullen zijn. Ik ben gestreeld dat u mij zo veel macht en invloed in Den Haag toedicht. Die heb ik echter op dit punt niet.

De heer BUITING (CDA): Nee, dat is dan helder. Toch zou ik bij mijn vraag aan het college willen blijven. Het kan natuurlijk zijn dat er op een bepaald moment in de beroemde wandelgangen tonen en kleuren doorklinken dat er al anders gedacht wordt of dat er een heroverweging van het proces is. Als dat nu nog niet bekend is, dan hoor ik het op korte termijn graag. Het is ons er om te doen dat wij uiteindelijk met elkaar heel gestructureerd en zorgvuldig naar zoiets als zo'n heel grote bestuurlijke hervorming kijken.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik hoor de heer Buiting weer nadrukkelijk zeggen dat zijn fractie in principe niet voor referenda is, maar in dit geval wel. Moeten wij dat zien als het betrekken van burgers bij de besluitvorming? Dat is het principe van het referendum. Waarom alleen maar bij dit onderwerp?

De heer BUITING (CDA): We hebben dat wel vaker betoogd, bijvoorbeeld ook bij gemeentelijke herindelingen. Voor ons is de eigen identiteit en een zekere souvereiniteit van het gebied waarin je een democratie vormt buitengewoon belangrijk. Dat is een heel existentieel punt. Ik wil best nog eens in onze eigen partij betogen dat wij daar misschien, als het gaat om referenda, een uitzonde-

ring moeten maken. Je ziet ook dat destijds, bij het hele verhaal over de Europese Grondwet, ook de weg van het referendum is gekozen. Het gaat er ons vooral niet om dat voor burgers op willekeurige elementen van het beleid referenda zullen houden, maar het gaat ons om een raadplegen van de burgers bij existentiële kwesties die een eigen democratie en soevereiniteit aangaan.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Als de burgers nu vinden dat er meer onderwerpen zijn waarvan zij vinden dat zij gehoord moeten worden, waarom vindt de heer Buiting dan niet dat zij dat recht dan ook mogen hebben om een referendum uit te schrijven? Waarom bent u degene die voor de burgers het moment bepaalt waarop zij worden geraadpleegd? Ook aan u de vraag: waarom bent u wel voor een eenmalig referendum en bent u niet voor een referendumverordening?

De heer BUITING (CDA): De meerderheid in het land beslist waarover burgers al dan niet geraadpleegd worden, of een meerderheid in deze Staten. Het gaat er mij om dat u vraagt om mijn standpunt en niet naar het standpunt van D66. Mijn standpunt is dat wij zeggen dat daar waar het gaat om de soevereiniteit en de existentiële voorwaarde voor een democratie wij heel graag de burgers willen raadplegen. Voor het andere geloven wij in het principe van de democratie zoals wij die voeren met afgevaardigden.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik blijf er een inconsistentie in vinden.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Versteeg, nu voor haar eigen termijn.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! In een tijd waarin het tempo van de samenleving een slagvaardige overheid vraagt, blijft deze achterwege als het gaat om knopen doorhakken over de bestuurlijke inrichting van Nederland. In bestuurlijk Nederland wordt samenwerken bewierrookt en fusie veelal verguisd. Op het symposium Provincies 2020 afgelopen vrijdag en op de stakeholdersbijeenkomst van 4 september over de zienswijze was dat niet veel anders. Als democraat kon ik tijdens beide bijeenkomsten niet nalaten om de bestuurders te vragen hoe een volksvertegenwoordiger in al die samenwerkingsvormen nog directe controle op het bestuur kan uitoefenen. De reacties lieten duidelijk zien dat daarover niet tot nauwelijks was nagedacht. Een enkeling gaf terug dat dit inderdaad een aandachtspunt was.

Als D66 staan wij voor een democratisch gelegitimeerd bestuur dat effectief en efficiënt is. De laatste twee punten kunnen via samenwerking gestalte krijgen volgens onderzoeksbureau Seinstra van de Laar, organisator van het symposium afgelopen vrijdag. Tien jaar ervaring wijst uit dat samenwerking potentieel heeft, maar in de praktijk ook zeer weerbarstig is. Echter, als democraat blijft mijn bezwaar tegen samenwerking dat de democratische controle lastig, zo niet onmogelijk wordt. Een burger zou er toch van op aan moeten kunnen dat de door hem gekozen volksvertegenwoordiger die controle op het bestuur voor hem kan uitoefenen? Zeker als ik een burgemeester uit onze provincie bijna trots hoor zeggen dat zijn gemeente in meer dan 40 samenwerkingsverbanden zit, en dat dat prima gaat, is dat voor D66 reden voor zorgen: die gemeente is niet meer zelfstandig, die is alleen nog schijnzelfstandig. Hoe kan een raadslid van zo'n gemeente nog iets voor een inwoner betekenen? Ook in onze provincie gaat het die kant op: de Stuurgroep Groene Hart kunnen we niet direct ter verantwoording roepen als er iets in het Groen Hart is, en via de NV Utrecht moeten we Almere vragen om huizen voor onze inwoners te bouwen. Daarom ziet D66 een fusie als een antwoord op de bestuurlijke drukte; dat geeft effectief, efficiënt en direct democratisch gelegitimeerd bestuur.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Mevrouw Versteeg zegt dat een raadslid op een gegeven moment niets meer kan doen voor zijn burgers. Kan een raadslid nog wel iets doen als hij moet gaan over een gemeente van 100.000 inwoners en als hij gaat over een bijzonder groot territorium of terrein? Bijvoorbeeld in zuidoost Friesland heb je inderdaad van die heel grote gemeenten, van 120 dorpen en stadjes. Hoe moet je daar als gemeenteraar nu volksvertegenwoordiger zijn? Dat is toch niet denkbaar? Ik ben er op zich niet tegen als gemeenten of provincies samenwerken. Dat is prima, maar een volksvertegenwoordiger heeft toch een eigen taak? Die moet je toch los zien van wat ambtenaren en bestuurders doen? Een volksvertegenwoordiging is toch een heel belangrijke taak?

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Dat heb ik nooit betwist. Integendeel, ik vind volksvertegenwoordiger een buitengewone taak. Waar het echter in een representatieve democratie om gaat, is dat als je kiest voor een volksvertegenwoordiger, je er ook van op aan kunt dat die volksvertegenwoordiger staat voor wat hij in verkiezingstijd heeft gezegd over waar hij voor staat. Mevrouw Mineur heeft het eigenlijk over het ver-

warren van fysieke afstand van volksvertegenwoordiger tot burger met de daadwerkelijke invloed van die burger op het bestuur. Ik durf zelfs de bewering aan dat die omgekeerd evenredig is. Daarmee bedoel ik het volgende. Ik woon zelf in een grote stad van meer dan 300.000 inwoners. Als ik mijn stem uitbreng op een raadslid, dan weet ik bijna voor een heel groot deel zeker dat het programma waar hij voor staat in die gemeenteraad, met relatief weinig samenwerkingsvormen – helemaal zonder die kun je namelijk niet in dit land – invloed heeft op wat er in het bestuur gebeurt. Woon ik in een heel klein dorp, in een Swiebertje-Saartje dorp, waar je gezellig de burgemeester tegenkomt als je je hond uitlaat, dan heb je misschien als inwoner de illusie dat je heel goed contact hebt met je bestuurder en je volksvertegenwoordiger, maar als die gemeente in 40 samenwerkingsverbanden zit, dan is dat niet het geval. Die zijn er echt. Ik hoor u zeggen dat het er heel veel zijn, maar ik heb het echt gehoord uit de mond van die burgemeester. Als die volksvertegenwoordiger dan zijn bestuurder aanspreekt, kan die bestuurder niet anders dan zeggen dat de gemeente in 40 samenwerkingsverbanden zit en dat die wens door hem wordt meegenomen naar die samenwerkingsverbanden. Hij kan niet direct zelf zijn beleid doorsturen. In feite heeft die inwoner via zijn volksvertegenwoordiger dus maar heel beperkt grip op het bestuur in zijn gemeente.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik woon zelf in zo'n Swiebertje-Saartje dorp, als u het zo wilt noemen. Ik heb daar ook zes jaar in de gemeenteraad gezeten. Ik heb zelf ook zitting gehad in een gemeenschappelijke regeling over de sociale werkvoorziening. Het is waar wat mevrouw Versteeg zegt: het is heel lastig om daarop invloed te hebben. Wij zijn het dus eens over het opheffen van dat soort bestuurlijke bouwwerken. Het helpt echter niet om alles maar op te schalen. Dan krijg je namelijk minder volksvertegenwoordigers en toch grotere structuren waarop je als burger geen invloed meer hebt.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Mevrouw Mineur wil dus niet samenwerken en ook niet fuseren?

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil dat er kleinschalig wordt gewerkt, dus met redelijk kleine gemeenten en redelijk kleine provincies. Je hebt dan bijvoorbeeld een regio, waar je een democratische vertegenwoordiging op zet, zodat je op verschillende schalen

verschillende besturen hebt. U wilt alleen maar groot-schalig. Ik denk dat u daarmee de nuance verliest.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Als je als bestuur heel goed kerngericht werkt, bij gefuseerde gemeenten en je heel goed wijkgericht beleid hebt, zoals in een gemeente, waar ik op allerlei spreekuren bestuurders of volksvertegenwoordigers kan bezoeken als ik dat wil – dat wil ik helemaal niet, want ik heb het veel te druk; ik heb niet voor niets een volksvertegenwoordiger gekozen – en als je dat goed organiseert als bestuur, dan is het absoluut niet zo dat je als burger het contact met je bestuur helemaal kwijt raakt. Ik ben het absoluut niet eens met mevrouw Mineur.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Een van de dingen die minister Plasterk voorstelt, is om veel meer wijkraden en dorpsraden in te stellen. Dat is op zich hartstikke leuk, maar iemand die in een wijk of dorpsraad zit, heeft daarmee nog geen democratische zeggenschap. Wettelijk is daarover niets geregeld. Je kunt als bestuurder naar ze luisteren, maar je kunt het ook niet doen. Waar gaat daar de democratische vertegenwoordiging in zitten? Dat gaat niet werken.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb geen pleidooi gehouden voor allerlei wijkraden waarin geen volksvertegenwoordigers zitten. Ik heb alleen gezegd dat als je als bestuur heel goed je communicatie organiseert met je inwoners, er wel degelijk heel goed contact mogelijk is. Nogmaals: wij verschillen heel duidelijk van visie op hoe je directe democratie moet vormgeven.

De heer BUITING (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik sloeg een beetje aan op het woord Swiebertje en Saartje dorp. Ik dacht dat u daarmee een beetje een waardeoordeel over de kleinere gemeenschappen velde. Ik wil in elk geval zeggen dat ik een grote sympathie voor Swiebertje en Saartje heb gehad, mijn leven lang.

Ik wil graag een vraag stellen aan mevrouw Versteeg over de democratische legitimatie. Is het u bekend dat afhankelijk van de grootte van een gemeente – u kunt dat gewoon rechtevenredig zien in Nederland – de kleinste gemeenten de grootste opkomst hebben bij de verkiezingen en de grootste gemeenten de laagste opkomst? Dat is een verschil tussen ongeveer 85 à 90% tot ongeveer 50%. Bij de grotere gemeenten neemt de legitimatie af, omdat de burgers steeds minder geïnteresseerd zijn in wat er in hun eigen plaats gebeurt.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Dat zullen de cijfers moeten uitwijzen. Een vraag die erachter ligt, is: zijn die burgers er zich van bewust dat doordat hun gemeente vanwege die vele samenwerkingsverbanden waarin zij moet gaan samenwerken om de beleidsvragen die op de bordjes van de bestuurders liggen, aan te kunnen, zij eigenlijk helemaal niet zo veel invloed via een volksvertegenwoordiger hebben dan zij wellicht denken? Ik ben er wel benieuwd naar of de burgers waaraan u refereert en die meer naar de stembus gaan dan in de grotere gemeenten, zich daarvan echt bewust zijn. Dat is een vraag die ik terugleg, als antwoord op uw vraag.

De heer BUITING (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een groot respect voor iedere kiezer. Ik denk dus ook dat iedere kiezer zich er zeer van bewust is dat hij wel of niet kiest – er is vrijheid – om wel of niet naar de stembus te gaan. Het niet naar de stembus gaan is een zeer krachtig signaal over de gevoelde betrokkenheid.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Die analyse laat ik aan de heer Buiting. Ik heb een andere analyse van deze cijfers.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil graag iets vragen aan de heer Buiting. Ik vond het namelijk intrigerend dat hij opmerkte dat de opkomst en betrokkenheid een relatie hebben met de omvang. Ik heb al eerder de cijfers voorgelegd dat in Flevoland de opkomst 51% was bij de laatste Provinciale Statenverkiezingen, terwijl Gelderland een opkomst had van 58%, Utrecht een opkomst van 61% en Noord-Holland een opkomst van 57%. Met andere woorden: de kleinste provincie heeft het laagste opkomstpercentage. Ik vraag mij even af hoe zich dat verhoudt tot uw opmerking van zojuist.

De heer BUITING (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Het is interessant dat dit op provinciaal niveau anders beleefd wordt. Grijpt u echter terug naar de gegevens over de gemeenten; daarover ging dit kleine debatje namelijk. Het ging mij om de gemeenten en daar blijken precies die andere cijfers aan de orde te zijn.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Dat vind ik uitstekend, maar het lijkt mij wel relevant om te weten wat er in provincieland gebeurt. Daar gebeurt dus echt heel iets anders dan dat de heer Buiting suggereert.

De VOORZITTER: Mevrouw Versteeg, vervolgt u uw eigen betoog.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! In een tijd waarin weinigen het verwachtten, was het voornemen in het regeerakkoord om provincies op te schalen, te beginnen in de Randstad, voor mijn fractie een aangename verrassing. Met verwondering hebben we vervolgens sinds november 2012 het hele proces gadeslagen. Met de vorming van de vervoersregio's wordt nieuwe bestuurlijke drukte geschapen waar de WGR+opheffing deze juist moest verminderen. De roep om integrale visie is na een brede visitatieronde beantwoord met het loslaten van de opschaling van de rest van Nederland, waarmee een bestuurlijke disbalans wordt gecreëerd. Minder in plaats van meer visie. Zo zijn voor D66 de twee meest prangende bezwaren niet opgelost. Sterker nog, ze zijn zelfs een groter bezwaar geworden.

Het bezwaar van de krappe tijdsplanning dacht Plasterk tegemoet te komen door zo'n negen maanden uitstel waarmee een nieuw bezwaar werd gecreëerd: twee verkiezingen in korte tijd. Dat betekent dat mensen twee keer in korte tijd naar de stembus moeten worden bewogen. Dit heeft consequenties voor de kwaliteit van bemensing van volksvertegenwoordiging en bestuur. Wie wordt er nu voor negen maanden statenlid, of zegt zijn baan op om negen maanden gedeputeerde te worden? Wat zijn hiervan de gevolgen voor de provinciale democratie? Om maar niet te spreken over de praktische uitvoerbaarheid hiervan voor politieke partijen. We dienen daarom een motie in, mede ondertekend door de VVD en GroenLinks.

Motie 38 (D66, VVD, GroenLinks): raadplegen Kiesraad voorkomen dubbele verkiezingen.

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 30 september 2013, ter bespreking van het Statenvoorstel Zienswijze op herindelingsontwerp voor de samenvoeging van Flevoland, Noord-Holland en Utrecht, PS2013BEM07;

constaterende:

- dat op 17 juni 2013 de minister van Binnenlandse Zaken het herindelingsontwerp en wetsvoorstel tot samenvoeging van de provincies Noord-Holland, Utrecht en Flevoland heeft gepubliceerd;
- dat het wetsvoorstel onder meer voorziet in het tweemaal houden van provinciale verkiezingen in het jaar 2014, in het gebied van de provincies Noord-Holland, Utrecht en Flevoland;

- dat niet blijkt uit de brief van minister Plasterk aan de Tweede Kamer d.d. 3 juli 2013 'alternatieven voor dubbele statenverkiezingen' naar aanleiding van de 'motie Schouw' dat hij de Kiesraad heeft geraadpleegd;
- dat deze brief geen beter alternatief geeft dan dubbele verkiezingen;

overwegende:

- dat kiesgerechtigden dan twee keer in korte tijd naar de stembus moeten worden bewogen en dit dubbele kosten met zich meebrengt;
- de consequenties van de korte zittingsduur tussen twee verkiezingen voor de (kwaliteit van) bemensing van volksvertegenwoordiging en bestuur;
- dat de korte zittingsduur leidt tot stilstand van besluitvorming en bestuur;
- de gevolgen die dit heeft voor de provinciale democratie;
- dat dit ook gezien de praktische uitvoerbaarheid en financiële consequenties niet wenselijk is voor politieke partijen;
- dat bij de grondwetswijziging van 1983 de Provinciale Staten- en Eerste Kamerverkiezingen ook een jaar uitgesteld konden worden om dubbele verkiezingen te vermijden (de zittingstermijn werd toen van 1982 – 1987);

verzoeken het college van Gedeputeerde Staten: per brief de minister van Binnenlandse Zaken te vragen de Kiesraad advies uit te laten brengen over de mogelijkheid om bij een eventuele provinciale herindeling slechts één keer uitgestelde verkiezingen te houden voor Provinciale Staten en daarmee voor de Eerste Kamer.

En gaan over tot de orde van de dag.

Zonder de zienswijze punt voor punt af te lopen, kan ik stellen dat mijn fractie de zienswijze onderschrijft, op twee punten na. Het eerste punt betreft de economische samenhang met Amsterdam. We vinden dat die tekort wordt gedaan. De Noordvleugel Randstad is immers de nationaal economische motor met een belangrijke vervoersas Amsterdam - Utrecht. Dat had er wat ons betreft sterker in gemogen.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Ik stond er al iets eerder; mag ik nog één stap terug naar de motie die is ingediend. Als u van mening bent dat de zienswijze de zienswijze is die wij samen ondersteunen,

dan impliceert dat in mijn beleving dat de besluitvorming, met als ingangsdatum van een mogelijke fusie per januari 2016, niet aan de orde is. Hoe relevant is dan de vraag of zetten wij de minister eigenlijk op het verkeerde been door dit nu al te vragen, als wij onze zienswijze serieus nemen?

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb heel expliciet het woord 'eventuele' in de mond genomen. Dat staat ook in de motie. Daarmee sluit ik niet uit dat de hele fusie wel of niet doorgaat, maar wij kunnen niet in een glazen bol kijken en zien wat er straks in Den Haag precies besloten gaat worden. Uiteraard hopen wij dat naar aanleiding van deze zienswijze er een ander plan komt te liggen. Voor het geval dat dit niet zo is en wij vanuit Den Haag toch opgedragen worden om twee keer verkiezingen te moeten houden, dan wil ik wel dat ook de Kiesraad zich er heel erg van bewust is wat de provincies, de inwoners, maar ook de politieke partijen wordt aangedaan en wat de consequenties daarvan zijn. Vandaar ook het verzoek om het bij de Kiesraad uit te laten zoeken. Als ik namelijk kijk naar het antwoord van de heer Plasterk naar aanleiding van de motie Schouw, dan is de Kiesraad niet geraadpleegd. Dat kan ik niet in deze brief terugvinden, dus toch nog graag het raadplegen van de Kiesraad en een afschrift aan zowel de Staten-Generaal als aan GS en PS van de drie provincies.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Hoeveel ruimte is er nog om over de tekst van de motie mee te discussiëren? Op het moment dat er wordt geformuleerd in de trant van: "mocht er toch onverhoopt" en "als u de zienswijze toch aan de kant schuift, dan willen wij hier graag even naar kijken", zouden wij dat straks in de besluitvorming kunnen steunen.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Ik kijk even naar de voorzitter en vraag of die ruimte er eventueel is. Wij stemmen aan het einde, maar de orde van de vergadering is aan u.

De VOORZITTER: Eerst zal ik zeggen dat de motie voldoende ondertekend is en dat deze derhalve deel uitmaakt van de beraadslagingen. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld. Er kan later nog op teruggekomen worden.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben even nieuwsgierig om goed te snappen wat de motie inhoudt. U wilt advies van de Kiesraad. Waarom bijvoorbeeld niet van de Raad van State? Dat is toch typisch ook

een onderdeel van dit wetgevingsproces? Waarom is die keuze gemaakt en niet de keuze die ik nu noem?

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Dan is wellicht mijn kennis te beperkt. Ik heb mij echter laten vertellen dat de Kiesraad hierover het meeste weet. Vandaar dat ik de Kiesraad noem. Het is een heel simpel antwoord. Ingewikkelder kan ik het niet maken.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! De motie illustreert wat mij betreft hoe slecht het voorstel van de minister is. Is het niet zo, mevrouw Versteeg, dat uw eigen partij in de Eerste Kamer de sleutel in handen heeft? D66 kan in de Eerste Kamer zeggen: "Mijnheer Plasterk, zo gaat het niet werken. Wij kunnen de fusie ook uitstellen tot de volgende Provinciale Statenverkiezingen, in 2019. Dan zijn er geen gedrochten. Het hoeft voor ons niet, maar D66 heeft de sleutel in handen. Als u namelijk niet meedoet, en GroenLinks zit ook nog een beetje op die rit in de Eerste Kamer, zo heb ik begrepen, dan kunt u de minister gewoon dwingen om het op een rustiger termijn te doen en om het op een zorgvuldige manier te doen. Even los van de inhoud waarin wij ons niet kunnen vinden.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! De heer Dercksen zegt het al: de Eerste Kamer heeft de sleutel in handen, niet ik. De Eerste Kamer gaat daar zelf over. Natuurlijk kunt u ervan op aan dat mijn partij, behalve de typisch beschouwende rol die de Eerste Kamer heeft, ook vanuit onze eigen politieke kleur daarnaar kijkt. Er is wel discussie over, maar het is volgens mij evident dat je niet voor niets in die Eerste Kamer zit. Daar kunt u van op aan. Alleen is het ook aan ons de mogelijkheid om tijdig een minister te bewegen om wat verder te kijken dan alleen maar zijn eigen antwoord via de brief op de motie Schouw. Het is een 'en en verhaal'. Ik denk dat wij elkaar heel goed kunnen versterken in de verschillende bestuurslagen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Mevrouw Versteeg zegt: "Daar kunt u van op aan". Dat triggert mij natuurlijk wel een beetje. Is het zo dat u in de Eerste Kamer misschien nu al weet dat D66 gaat zeggen dat wij dit voorstel niet gaan steunen als er niet de juiste adviezen komen, onder andere van de Kiesraad? Of kan het zo zijn dat D66 in de Eerste Kamer straks zegt dat dit een waardeloos voorstel is, maar dat zij het in de verre verte wel een goed plan vond en zegt: "Laten wij de provincie Utrecht en andere provincies opzadelen met een GS van een maand of zes."

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Uiteraard spreek ik niet namens de Eerste Kamer. Wel weet ik dat zij met belangstelling uitkijkt naar de zienswijzen van de provincies en hoe de minister daarop zal reageren.

De VOORZITTER: U kunt uw betoog nu afhandelen.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik was gebleven bij de motie.

De tweede kanttekening betreft de ondeelbaarheid van de provincie. Voor D66 is deze fusie geen optelsom van provincies en daarom is voor ons ongedeeltheid van Utrecht juist geen voorwaarde voor een fusie. Bovendien vinden wij culturele identiteit niet gebonden aan bestuursstructuren, maar onderdeel van het maatschappelijk domein van buurten, wijken, dorpen en streken. Zo kan het voorkomen dat in een tijd dat in de politieke arena van de provincie Utrecht over vele onderwerpen politiek grote verschillen bestaan, een grote eensgezindheid lijkt te ontstaan over de zienswijze die nu voorligt. Vanuit verschillende visies voor of tegen fusie, voor of tegen samenwerken. We kunnen elkaar vinden op de inhoud: het feit dat als het gaat om randvoorwaarden voor een fusie, er nog wel het een en ander valt af te dingen op het herindelingsontwerp.

Tot slot de referendumverordening. Een referendum vinden wij geen speeltje voor politici om onwelgevallige beslissingen tegen te houden. Een referendum zien wij in feite als een noodrem van burgers om volksvertegenwoordigers terug te fluiten op voorgenomen besluitvorming. Dan moet het ook een initiatief zijn dat vanuit de inwoners komt en dus niet vanuit de politiek. Daar is wel een referendumverordening voor nodig. Daarvoor heeft D66 op 4 februari jongstleden, samen met PvdA en GroenLinks, een motie ingediend die met steun van SP en PVV is aangenomen. Deze motie wordt volgens de brief van GS van 16 september jongstleden pas begin 2014 uitgevoerd. Dat vinden wij echt te laat. We hebben aan GS in de vergadering van 16 september jongstleden de suggestie gedaan in plaats van alle gemeenten, de VNG-afdeling Utrecht te consulteren. Bovendien heeft de VNG al een conceptverordening voor haar leden die GS zouden kunnen aanpassen. Daarom willen wij GS nadrukkelijk alsnog vragen in de commissievergadering van BEM van 25 november aanstaande een conceptverordening voor te leggen. Wij wachten het antwoord van GS af en overwegen anders hiertoe in de tweede termijn een motie in te dienen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een vraag aan mevrouw Versteeg over het referendum. U raadde het misschien al. In uw verkiezingsprogramma staat een onderdeel, met als kop: "De burger aan zet." Daarin pleit D66 voor een correctief referendum. Dat u dat op burgerinitiatief zou willen, heeft u ergens gedurende het traject erbij verzonnen. Ik heb dat niet in uw provinciale verkiezingsprogramma en niet in het landelijke verkiezingsprogramma kunnen terugvinden. Dat kan echter gebeuren. Die wet hebben wij echter nog niet; wij hebben nog geen correctief referendum. Is het dan niet redelijk, ook naar uw eigen kiezers toe, om een referendum in te richten dat er het dichtst bij ligt, namelijk een raadgevend referendum? Hoe kunt u andere partijen hier de maat nemen over inconsistentie als u dan zelf de referendummotie 14 niet ondersteunt? U neemt nota bene andere partijen de maat over inconsistentie. Bent u bereid om dan nu met ons mee te gaan om een nieuwe referendummotie aan te nemen?

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Volgens mij ben ik helemaal niet inconsistent. Voor D66 is een referendum een initiatief van bewoners en voor bewoners. Ik weet niet waar u het vandaan hebt. Het is in elk geval niet het provinciale politieke programma. Het feit dat wij een referendumverordening willen om burgers zelf de mogelijkheid te geven een referendum aan te vragen, is volgens mij helemaal in lijn met onze gedachte. Ik snap het punt van de heer Dercksen niet zo goed.

De heer DERCKSEN (PVV): Het punt was dat ik in uw provinciale programma het woord referendum heb gezocht. Ik kon het niet vinden. Dit is uw landelijke programma en dan pleit u voor een correctief referendum onder de voorwaarden die u er in de loop van de tijd bij heeft verzonnen. U geeft hierop geen antwoord en u gaat niet met ons mee. Daarnaast schrijft u echter in datzelfde verkiezingsprogramma "De burger aan zet." dat er allerlei andere mogelijkheden moeten worden gezocht om de burger een stem te geven – laat ik het dan even in mijn eigen woorden vertalen –, waaronder allerlei ICT-mogelijkheden. Dat hebben wij nu gedaan. Wij hebben nu een peiling gehouden. Het zijn overigens niet mijn vragen, maar daaruit is in elk geval naar voren gekomen dat de burger dit niet wil. Zou het dan ook niet naar uw eigen kiezers toe juist zijn dat D66 zegt dat "De burger aan zet." haar verkiezingsprogramma is, dat de burger in Flevoland heeft gesproken, dat de burger in Utrecht heeft gesproken en dat wij dit niet gaan doen omdat de burger het niet wil.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Wij waren ook voor die peiling met al die vragen die is gehouden. Die vonden wij zelfs sterker dan een referendum met één vraag. Die is meegenomen in de zienswijze. Ik begrijp dus nog steeds uw punt niet.

Wat betreft het correctieve referendum: in de Eerste Kamer is dat er nog steeds niet doorgekomen, omdat de grote partijen dit tot nu toe nog steeds hebben tegengehouden. Dan is het hoogst haalbare een raadgevend referendum. Met een verordening zijn burgers zelf in staat om een raadgevend referendum uit te schrijven. Nogmaals, omdat wij het geen speeltje van politici zelf vinden, maar een noodrem van burgers op besluitvorming van politici, moet het dus wel een initiatief vanuit de bevolking zelf blijven.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Tot slot. Ik heb op mijn hoofd gestaan om te pogen D66 te bewegen tot een eigen verkiezingsprogramma "De burger aan zet." Het is echter triest om te constateren dat dit niet gaat lukken.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Mag ik daarop nog even reageren?

De VOORZITTER: Een slotopmerking.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Wij laten juist de burgers aan zet door vanuit het pleiten voor een referendumverordening de burgers zelf het heft in handen te geven om voor welk onderwerp dan ook een referendum te kunnen uitschrijven. Dat is breder dan het referendum dat u nu alleen aankondigt en dat wij echt nog maar als een speeltje van politici zien.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nog even ingaan op het pleidooi dat de burgers het zelf moeten organiseren. Ik sta daar toch een beetje anders in. Wij zijn de volksvertegenwoordigers. Wij zijn juist gekozen door de inwoners om die zaken te behartigen die zij belangrijk vinden. Als er een besluit genomen moet worden dat zo belangrijk is als dit, de herindeling van de provincies, dan vind ik toch wel dat wij de burgers, de inwoners die voor ons gekozen hebben, moeten kunnen oproepen om hun stem uit te brengen, zodat duidelijk wordt wat zij ervan vinden. De inwoners zijn op zich niet allemaal georganiseerd. Voordat zoiets allemaal georganiseerd is, is de tijd dat zij hun stem kunnen uitbrengen, waarschijnlijk voorbij. Daar zijn wij juist voor. Wij zijn de volksvertegenwoordigers die de schakel is tussen het

hogere en het lagere, laat ik het maar zo zeggen. Ik wil niet zeggen dat de inwoners laag zijn, maar u begrijpt wat ik bedoel.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Zoals mevrouw Hoek ernaar kijkt, kunnen wij wel voor elk beleidsonderwerp dat wij hier behandelen een referendum uitschrijven. In feite zijn de verkiezingen, waarbij dit ook wel degelijk een onderwerp was, één groot referendum geweest. Vanwege de zwaarte en het belang van het onderwerp kunnen wij ons nogmaals voorstellen dat als de burgers over dit onderwerp toch nog zelf graag een referendum zouden willen houden, zij dit willen doen. Ik ben het echter absoluut niet met u eens dat je burgers voor alle onderwerpen die de politici belangrijk vinden zich als nog via een referendum moet laten uitspreken. Daarvoor zijn de verkiezingen. Referenda kun je met name inzetten voor die gewichtige onderwerpen die geen plek hebben gehad in verkiezingsprogramma's en in de campagnes. Die kunnen tussentijds verschijnen en wellicht, daar waar het zo belangrijk wordt gevonden door burgers zelf, willen zij zelf dat initiatief nemen. Ik denk dat wij daarin echt een wezenlijk andere insteek hebben.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil toch wel opmerken dat wij echt niet voor alles een referendum gaan uitschrijven, maar voor zoiets belangrijks als een herindeling of een opdeling van de provincie mag je toch echt wel aan de burgers vragen wat zij ervan vinden. Ik vind dat dit toch wel middels een referendum kan.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik kom op hetzelfde uit als bij de vorige spreker. Het is een principeel ander idee dat een referendum geen speeltje is van politici, maar een noodrem van de burgers. Dan moeten ze er echter zelf om vragen en er zelf aan trekken.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Het triggert mij dan toch, waardoor ik erop terugkom. Een referendum is geen speeltje van politici. Dat ben ik natuurlijk met mevrouw Versteeg eens. Dit gaat echter wel over iets heel fundamenteels. Het gaat er namelijk over dat deze bestuurlijke eenheid waarin wij opereren, de provincie Utrecht, opgeheven dreigt te worden. Wij hadden dat volgens mij goed geformuleerd in de motie waar de VVD haar handtekening onder vandaan heeft gehaald. Het gaat echt om een fundamentele zaak, waarvan je niet kunt zeggen dat de Tweede Kamer dat voor ons gaat oplossen. Wij moeten onze eigen bevolking echt de kans geven om daarover een uitspraak te doen.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Als die burgers dat net zo belangrijk vinden als u, dan halen zij echt wel die handtekeningen bij elkaar om het referendum te organiseren. Nogmaals; ik deel die mening absoluut niet met u. Als wij kijken naar die twee avonden hier, dan was er de avond voor de burgers, waarin ik burgers veel constructiever voor de microfoon heb gehoord dan de sprekers op de avond met alle bestuurders en politici hier vanuit de regio. De heer Plasterk had het daarmee aanzienlijk zwaarder. Ik heb dus toch een andere beeldvorming bij het gewicht dat bestuurders geven aan visie dan de inwoners zelf. Mocht ik mij daarin vergissen, dan hebben de inwoners zelf de mogelijkheid om via zo'n referendumverordening aan de noodrem te trekken en te zeggen: "Wacht even, wij willen daarover wel degelijk nog iets zeggen."

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb nog een vraag over die motie, waarvoor ik in toenemende mate sympathie begin te voelen. Wat dat betreft kunt u mij misschien nog een beetje helpen. U zegt eigenlijk dat u via de Kiesraad vraagt advies te laten uitbrengen over de mogelijkheid om die dubbele verkiezingen niet te laten plaatsvinden. Gaat het echt puur over de mogelijkheid – dat ligt namelijk gewoon in de wet – of doet u meer op de voor- en nadelen ervan? Wat bedoelt u precies?

Mevrouw VERSTEEG (D66): Ik begrijp uw vraag niet zo.

De heer DE KRUIJF (PvdA): U verzoekt het college per brief een advies te laten uitbrengen via de Kiesraad over de mogelijkheid om bij zo'n provinciale herindeling slechts één keer verkiezingen te houden. Wat bedoelt u met dat woord 'mogelijkheid'? Bedoelt u of het überhaupt mogelijk is? Dat lijkt mij vrij simpel op te lossen. Als je naar de Provinciewet kijkt, dan kan dat gewoon. Of bedoelt u meer de voor- en nadelen ervan? Wat bedoelt u precies?

Mevrouw VERSTEEG (D66): Eigenlijk wil ik met de motie zeggen: "Kiesraad, kijk nu eens of er echt niets anders mogelijk is dan twee verkiezingen. Of is er wel degelijk een andere optie om te voorkomen dat wij de inwoners in zo'n korte tijd twee keer naar de stembus moeten laten gaan?" In de overwegingen kunt u alle bezwaren zien, voordat ik ze helemaal opnieuw ga noemen. Geef eens een goed advies. Is het nu echt niet mogelijk om het anders te doen dan in negen maanden tijd twee keer verkiezingen te organiseren? Dat wat betreft de vraag die voorligt aan de Kiesraad.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Het is gewoon mogelijk om in alle provincies later in het jaar verkiezingen te houden. Dat kan. Is dat uw vraag of gaat het meer om de vraag wat daarvan de voor- en nadelen zijn?

Mevrouw VERSTEEG (D66): Nee. Ik heb het gevoel dat wij langs elkaar heen praten. Ik ga nog een poging wagen. De minister zegt in principe dat het niet anders kan en dat dit de beste oplossing uit allerlei slechte is en dat er twee verkiezingen in negen maanden moeten komen. Wij willen aan de Kiesraad vragen: "Klopt dat wel? Is er geen andere mogelijkheid om er toch voor te zorgen dat er maar één keer verkiezingen hoeven te worden gehouden, zoals bijvoorbeeld in 1982/1983 is gebeurd?" Er was toen sprake van een grondwetswijziging. Toen is in 1983, op basis van de uitslag van 1982, een Eerste Kamer samengesteld. Vervolgens hebben pas vier jaar later opnieuw Provinciale verkiezingen plaatsgevonden, met de indirecte verkiezing van de Eerste Kamer. Daarmee hebben er vijf jaar lang dezelfde Staten gezeten. Dat is dus een andere mogelijkheid. Door het in de overwegingen te stellen, vragen wij de Kiesraad te kijken naar al die overwegingen en of er echt niets anders mogelijk is dan de minister nu suggereert. Dat heb ik willen proberen te zeggen met de motie. Als u een andere formulering wilt – want ik begrijp dat de SGP wellicht een iets andere formulering wil om haar steun te kunnen geven –, dan is daar ruimte voor. Ik hoor het graag van u.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb nog één vraag, volgens mij voor de helderheid voor iedereen. Als er een besluit zou zijn om uiteindelijk de verkiezingen vooruit te schuiven, dan geldt dat voor alle provincies, neem ik aan? Je kunt het namelijk niet alleen voor de drie provincies laten gelden, want dan heb je dezelfde problematiek. Het is volgens mij een landsbelang om dan alles één jaar op te schuiven. Dan zou ik zeggen dat als dat het verhaal is, je het aan alle provincies moet sturen, dus niet alleen aan de provincies Noord-Holland, Flevoland en Utrecht. Ik doel dan op hetgeen in het dictum staat.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Laat ik vooropstellen dat met het schrijven van deze motie wij het dictum heel veel gewijzigd hebben. Eerst waren wij aan het voorselecteren en uiteindelijk hadden wij zoiets van: wij moeten vooral de vraag stellen aan de Kiesraad. Uiteraard, omdat het te maken heeft met de indirecte verkiezing van de Eerste Kamer, hoop je dat er gewoon

één keer verkiezingen worden gehouden of een meest eenvoudige oplossing. Als dat te ondervangen is met een iets andere insteek, dan wel met een afschrift naar alle provincies, 'be my guest'; laten wij daar straks tekstueel even naar kijken.

De VOORZITTER: Dank u wel. Ik geef het woord aan de heer Dercksen voor zijn eigen termijn.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Er wordt mij wel eens cynisme verweten. Wie het dossier over de provinciefusie leest, kan echter toch niet anders dan de goede bedoelingen van het openbaar bestuur – in dit geval van de minister – in twijfel trekken. Tijdens de formatie van dit kabinet – laat ik het bijvoeglijk naamwoord maar eens weglaten – werd zonder enige kennis van zaken besloten om drie provincies te fuseren. Ook vond men het niet nodig om die kennis in te huren. Overigens op geen enkel onderwerp, maar ook niet voor wat betreft deze fusie. Ik weet niet of er lootjes zijn getrokken, maar Flevoland, Noord-Holland en Utrecht waren de pineut. Zij moesten fuseren. In alle haast werd er een inspraakronde georganiseerd, want dat moet nu eenmaal. Toen was er echter nog niet eens een visie. Die visie kwam pas achteraf, en vooral omdat de Eerste Kamer daarom bij herhaling vroeg. Achteraf moest de minister argumenten verzinnen voor zijn fusieplan, waar hij als Tweede Kamerlid van de PvdA nog zo op tegen was. Die visie kwam er voor een verplichte fusie van drie provincies. De rest van de provincies? Ach, die zien maar. Een landsdeel met 4,5 miljoen inwoners, naast provincies als Drenthe en Zeeland, met 400.000 tot 500.000 inwoners. Hulpstructuren moeten weg, maar de minister introduceert de vervoersregio. Hulpstructuren moeten weg, maar de PvdA-baantjesmachine in Amsterdam, die straks in plaats van stadsdeelraad bestuurscommissie gaat heten, waar de 'partijapparaches' € 1.500 per maand mogen ophalen voor een enkele keer vergaderen, laat hij ongemoeid. Dan moet er een fusie komen en later gaan wij nog eens kijken welke taken erbij passen. Veel visielozer kan het niet worden.

Vervolgens moest er nog een businesscase in elkaar geflanst worden voor de financiële onderbouwing. De onderzoekers schreven een rapport waaruit vooral niet de conclusie kon worden getrokken dat de fusie op zich zou leiden tot besparingen. De minister trekt die conclusie echter toch en stuurt een persbericht de wereld rond waarin staat dat de fusie tot € 70 miljoen aan besparingen gaat opleveren. Je vraagt je dan af of hij die busines-

scase überhaupt wel heeft gelezen. Eén onderdeelje van die businesscase verdient nog wel enige aandacht. In deze zaal vroeg ik de minister hoe hij denkt de investeringen in de provinciehuizen in Noord-Holland en Utrecht te gaan terugverdienen. Dat was een kleine kwart miljard. “Ach,” zo sprak hij, “dat verdienen wij op de lange termijn wel weer terug”. Welnu, in de businesscase staat dat de provincie Utrecht een taxatiewaarde heeft opgegeven die is uitgevoerd bij de aankoop van dit pand. Wij weten echter dat er geen taxatierapport is. De prijs die de VVD-gedeputeerde Binnekamp betaalde aan VVD-erelid Zalm was veel te hoog. Daarnaast zijn er enorme investeringen gedaan in de inrichting van dit pand. Iedereen weet, op de minister na, dat je die investeringen bij verkoop slechts zeer beperkt terugkrijgt. Ondanks dat gaat makelaar Plasterk een halfeeg kantoor, op de bodem van de kantorenmarkt, met € 15 miljoen winst verkopen, zo staat in de businesscase. Hilarischer gaat het niet worden. Ook wordt een belangrijk deel van het provinciehuis in Noord-Holland aan de Dreef – u weet wel, dat mooie, museale deel – gemakshalve helemaal buiten beschouwing gelaten. Daarin is recentelijk voor miljoenen geïnvesteerd. De feiten doen er in dit dossier klaarblijkelijk niet toe, want als je straks geld tekort komt, dan komt de minister gewoon weer langs en knijpt hij de burger weer wat verder uit. Veel incompetenter gaat het niet worden. Dit voorbeeld geeft maar aan dat de hele businesscase gebouwd is op drijfzand en vol zit met aannames, veronderstellingen en vooral met de waarschuwing dat de besparingen veelal afhankelijk zijn van te voeren beleid en niet van de fusie op zich. Het is dan ook volstrekt onverantwoord om op basis van deze boterzachte plannen een fusie uit te voeren. De second opinion was vrij helder, was glashelder. De Raad van State was glashelder. De feiten zijn glashelder. Er is geen enkele reden om aan te nemen dat opschaling gaat leiden tot kostenbesparing.

Er is ook geen draagvlak voor dit plan. Niet bestuurlijk, maar ook niet onder de burgers en dat is voor de PVV-fractie uiteraard veel belangrijker. Als de minister de tsunami aan tegenargumenten blijft negeren, wordt het tijd dat de minister door de inwoners van de provincie Utrecht met zijn neus op de feiten wordt gedrukt, en wel door middel van een referendum. Dat vond althans de meerderheid van de Staten, een aantal maanden geleden. De burger moet zijn mening kunnen geven over het al dan niet opheffen van de provincie Utrecht. In de commissie BEM trok de VVD, als een dief in de nacht, echter haar handtekening onder de motie van

daan. Te veel contact met de kiezer? Je moet er niet aan denken, zo moeten ze bij de VVD gedacht hebben.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik zou de heer Dercksen toch iets willen vragen. Hebt u nu de motie, motie nummer 14, bij u?

De heer DERCKSEN (PVV): Nee, die ligt op mijn bureau.

De heer TUIJNMAN (VVD): Dan zal ik het tweede dictum zelf voorlezen. Het tweede dictum luidt: “een referendum uit te schrijven gelijkvallend met de gemeenteraadsverkiezingen van 2014, wanneer de minister na de open consultatie zijn voornemen ongewijzigd doorzet in een herindelingsontwerp”. Nu moet u mij toch eens vertellen waarom u dan de hele tijd zegt dat de VVD haar steun intrekt. In het tweede dictum staat toch heel duidelijk de heroverweging. Die ruimte pakken wij nu als VVD. Dan moet u dat er ook bij zeggen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik geef in de tweede termijn de VVD-fractie ruim de kans om zich te herstellen en zich alsnog te scharen achter een nieuwe motie, die is aangepast aan de omstandigheden die er nu zijn.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Dat is niet het antwoord op mijn vraag.

De heer DERCKSEN (PVV): In de motie staat dat u meegaat met het referendum, omdat u vindt dat de burger bij zoiets belangrijks – dat is de kern van de motie; daar gaat het om – iets te zeggen moet hebben. Het gaat om de existentiële vraag of de provincie Utrecht blijft bestaan. Daar vond u van – dat heeft u mij verteld en dat heeft u mij geschreven, daar heeft u uw handtekening onder gezet – dat de burger daarover zijn geluid moet laten horen. Nu wilt u dat niet meer.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Kijk, ik denk dat de heer Dercksen nog steeds vasthoudt aan het referendum. De VVD heeft net al aangegeven dat wij nu gebruik maken van de heroverweging en dat er nu wijzigingen zijn. Er is een wijziging in tijd. Zojuist knikte u. De minister heeft in de media ook min of meer laten weten dat hij wijzigingen wil doorvoeren.

De heer DERCKSEN (PVV): Dat klopt, maar wij anticiperen daar ook op. Daarom komen wij in de tweede termijn met een motie die inhaakt op die wijziging van de datum en

die inhaakt op het advies van de Raad van State dat wij afwachten. U wordt dus op uw wenken bediend. U moet echter even wachten tot de tweede termijn.

De VOORZITTER: Vervolgt u uw eigen betoog.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Er lag geen draagvlak onder dit plan. Ik was net de VVD de maat aan het nemen. Het ging over het samenvallen met de gemeenteraadsverkiezingen. Het referendum is een mooie dood gestorven. Ons leek het toch vooral een opzetje tussen VVD en GS. Dat kwam nogal ongemakkelijk aan de oppervlakte in de commissie BEM. VVD-collega Tuijnman, we hoorden hem zojuist, zei dat hij het voorstel van GS om het referendum te schrappen steunde, terwijl zo'n voorstel er helemaal niet lag. Gedeputeerde Pennarts was van mening dat zij namens GS met een peiling tegemoet was gekomen aan de geest van de referendummotie, terwijl die vraag zogenaamd aan de commissie werd voorgelegd. Dat is oude achterkamertjespolitiek in nieuwe zakken. Dat dient u niet letterlijk te nemen.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Wij zijn dit gewend van de heer Dercksen, maar dat hij het allemaal achterkamertjespolitiek vindt, is natuurlijk PVV-retoriek. Komt u nu echter eens met een argument.

De heer DERCKSEN (PVV): Ik weet niet meer wat uw vraag is. Naar welk argument zoekt u?

De heer TUIJNMAN (VVD): Dat er achterkamertjespolitiek is en dat het allemaal een een-tweetje is. Als u dat vindt, moet u dat beargumenteren en moet u dat aantonen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Volgens mij heb ik zojuist gezegd dat u voorstelde om zich te scharen achter het voorstel van GS om het referendum te schrappen. U heeft het de heer Buiting zojuist ook horen zeggen. Het komt niet alleen van mij. Vervolgens heb ik het mevrouw Pennarts in de commissie BEM gevraagd. Zij zei toen dat met de peiling is voldaan aan de geest van het referendum. Ze draaide terug. Er wordt nogal wat gedraaid in dit dossier. Ze trok haar mening weer in. Uit alles blijkt dat dit een voorgekookt opzetje was, mijnheer Tuijnman. Ik kan er niets anders van maken.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik denk dat ik hier ook iets moet rechtzetten. In de commissie

BEM heb ik aangegeven dat in de statenbrief de gehanteerde argumentatie van GS kan worden onderschreven door de VVD. Punt.

De heer DERCKSEN (PVV): Ja, maar dat was de vraag niet. De vraag in die brief was wat u ervan vindt. Er wordt u geen voorstel gedaan om het referendum te schrappen voor een peiling. Nee, in de brief stond dat er een peiling is gedaan en er werd gevraagd wat u ervan vindt. Ik heb de notulen er nog op nagelezen. U heeft ze, naar ik meen, vrijdag nog gekregen van de griffie. Daar staat het precies in. U zegt dat het goed is wat GS heeft gedaan en dat u zich daarbij aansluit. Dat was het echter niet. Er werd een vraag aan u en aan ons gesteld: wat vinden wij van die peiling?

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Wil de heer Dercksen nu weten wat ik van de peiling vind?

De heer DERCKSEN (PVV): Wat u van de peiling vindt? Van mij mag u dat vertellen.

De VOORZITTER: U vervolgt gewoon uw eigen betoog.

De heer DERCKSEN (PVV): Volgens mij was de peiling helder, want 53% van de mensen wilde niet dat de provincie gaat fuseren. Overigens waren het multiple choice vragen. Dat zijn niet onze vragen voor een referendum, want bij een referendum doen wij niet aan multiple choice vragen.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een vraag. De heer Dercksen merkt op dat die peiling helder was. Zo zei hij het toch? U kunt zich misschien herinneren dat datzelfde bureau TNS Nipo een dag voor de Tweede Kamerverkiezingen van vorig jaar nog aangaf dat het een tweestrijd zou willen tussen de SP en de VVD. Hoe helder zo'n opiniepeiling is, zou ik niet zo stevig willen zeggen als dat de heer Dercksen dat doet en zeker niet als het door TNS Nipo gebeurt.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer De Kruijf, mag ik daaruit de conclusie trekken dat u ons gaat steunen bij het referendum?

De heer DE KRUIJF (PvdA): Zeker niet, om meerdere redenen. Ik zal u meteen vertellen waarom. Het gaat om een referendum in een van de drie provincies.

De heer DERCKSEN (PVV): Dat ligt niet aan ons.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Nee, dat ligt niet aan u, maar het is wel een feit. Als je de betrokken burgers een stem wilt geven, is dat toch een relevant feit. Het gaat om een referendum over een zaak waarover wij als provincie niet meer gaan. Ik vind ook een heel ernstig bezwaar – ik heb dat de afgelopen keer nog in een overleg met de gemeente mensen gehoord – dat het plaatsvindt op de dag van de gemeenteraadsverkiezingen, terwijl ze echt verzuchtend zeiden: “Mag het alsjeblieft ook een keer gewoon een gemeenteraadsverkiezing zijn? Er is al zo veel invloed van landelijke politiek en dan komt dit er ook nog bij. Alsjeblieft, doe het niet.” Om die redenen, mijnheer Dercksen, krijgt u mijn steun niet.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Wij worden het meteen eens met de heer De Kruijf als hij een andere datum aanwijst voor het referendum. Onze zegen heeft u.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Dat zal niet gebeuren. Dat is volstrekt helder. Om de redenen die eerder genoemd zijn. Ik gaf nu echter even een reactie op zijn opmerking over TNS Nipo.

De VOORZITTER: Mijnheer Dercksen, vervolgt u uw eigen betoog.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil toch nog even reageren. De PvdA is een grote partij in alle provincies. Als zij echt de burger een stem wilt geven – in haar eigen verkiezingsprogramma spreekt zij over een correctief referendum – heeft een correctief referendum toch dezelfde kern. U wilt de burger een stem geven. Nu kan het. Het kan hier en u kunt het in andere provincies, maar u wilt niet.

Wij waren ook benieuwd hoe het nu bij GS allemaal tot stand is gekomen. Wat hebben de andere gedeputeerden nu precies gedaan. Wat was de inbreng van gedeputeerde De Vries van referendumpartij D66 in dit geheel? Wat heeft gedeputeerde Krol gedaan om zijn fractie te ondersteunen om het referendum overeind te houden? Wij hebben daarin wel interesse.

Zoals al naar voren is gebracht, komen wij in de tweede termijn met een nieuw referenduminiatief. Het statenvoorstel zullen wij steunen; dit voor de heer Nugteren. Het had wat ons betreft scherper gemogen en het onderzoek naar de nieuwe varianten hoeft wat ons betreft niet. Dat is allemaal weggegooid geld. Het heeft al genoeg

gekost. Hou er alsjeblieft onmiddellijk mee op. Zorg dat het BRU wordt ondergebracht bij de provincie en wat ons betreft ook de waterschappen. Dan ontstaat er een drielaags bestuur met een democratische toets.

Tot slot. De PVV-fractie heeft met stijgende verbazing de totstandkoming van de plannen van de provinciefusie aanschouwd. Eerst je plan presenteren en dan gaan nadenken; en als dat nadenken leidt tot de onvermijdelijke conclusie dat er geen enkele reden is voor zo'n fusie, dan gewoon je plan doorduwen. Het is tijd om dit plan, net als de minister zelf, te knippen en te scheren, en dit volstrekt ondoordachte plan onmiddellijk van tafel te halen. Het liefst met kabinet en al. Dit land wordt door deze minister opgezadeld met een bestuurlijk gedrocht waarvan de burgers de dupe zullen zijn. Het abstracte bestuur en de kosten gaan straks oplopen, dus weer hogere belastingen. Dit is nog maar de provinciefusie, maar deze minister gaat ook over de AIVD, onze nationale veiligheid. De korting op die AIVD lijkt intussen te worden gehalveerd. Er is echter niets dat erop wijst dat daarover langer is nagedacht dan over de provinciefusie. Integendeel. Dat is een uitermate angstige gedachte.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Soms vraag je je wel eens af wat Thorbecke nu van de plannen van minister Plasterk gevonden zou hebben. Thorbecke, wiens huis nu al ruim anderhalve eeuw de ruggengraat vormt van het openbaar bestuur in Nederland. Zijn voorstel in het midden van de negentiende eeuw combineerde tal van bestaande structuren met toenmalig nieuwe inzichten met betrekking tot de betekenis van het openbaar bestuur en hoe dit in te richten. Hoe onze samenleving is ingericht, het openbaar bestuur is georganiseerd, is van wezenlijk en direct belang voor de kwaliteit van onze samenleving. Het gaat om zaken als draagvlak, sociale cohesie, uitvoeringskracht, ontwikkeling van de samenleving op langere termijn en het gaat ook om de vraag hoe al deze verschillende invalshoeken worden afgewogen. Het is dan ook alleszins begrijpelijk dat een debat over de staatsinrichting, het debat over het al dan niet samenvoegen van gemeenten, veel emoties oproept. Uiteenlopende reacties en uiteenlopende emoties ook. Hoe die samenleving is georganiseerd of georganiseerd zou moeten zijn, staat centraal in het wereldbeeld van politieke stromingen en politieke partijen. Het is een van die thema's waarbij juist de verschillen van inzicht zichtbaar zijn. Dit verklaart natuurlijk ook de heftigheid waarmee op de plannen van de minister is gereageerd, dan wel de principiële steun die er onverkort aan

het idee van opschaling gegeven kan worden. Het gevaar is dan ook groot dat het debat als snel in een voor of tegen terechtkomt. Zo hadden we hier ook gemakkelijk in voor en tegen kunnen eindigen, want de rol van Provinciale Staten in beperkt tot het geven van een zienswijze. Wat is dan eenvoudiger om je mening te geven en het daarbij te laten?

Gelukkig zijn wij die weg echter niet ingeslagen. We zijn, zoals collega Tuijnman zojuist zei, niet verzuurd, maar wij hebben gekozen voor een debat over de inhoud. Het resultaat dat er nu ligt, is dan ook aanzienlijk meer dan een opsomming van meningen en feiten. Ik dank de collega's en het college hiervoor. Ik denk namelijk dat we in dat opzicht in bescheidenheid tevreden kunnen kijken naar het resultaat van bijna een jaar discussie met elkaar en met andere organisaties. Ik heb waardering voor de wijze waarop het college geprobeerd heeft om te komen tot een procesgang die recht doet aan allen, zowel binnen de Staten als daarbuiten. Ik ben blij met de nuancering en de onderbouwingen die zijn geformuleerd. Uiteindelijk hebben wij namelijk gezien dat de doelgroep van deze zienswijze de Tweede en de Eerste Kamer zijn, meer nog dan de minister. Wat er aan informatie boven tafel is gekomen, dan wel iets van Twynstra Gudde, de opiniepeiling, de second opinion die door Noord-Holland op de businesscase is losgelaten, verslagen van bijeenkomsten en noemt u maar op; dit alles is samen met de geboden zienswijze veel materiaal waarmee de parlementariërs hun voordeel kunnen doen en het debat kunnen verrijken.

GroenLinks is voor een sterk en slagvaardig middenbestuur en hecht geen bijzondere waarde aan de huidige provinciegrenzen die een zekere relativiteit kennen. De burgemeester van Woerden maakte ons daarop een paar dagen geleden weer eens attent. Voor de heer Dercksen: dit standpunt hebben wij al heel veel jaren.

In ons beeld kan opschaling bijdragen aan een sterk openbaar bestuur op het middenniveau, maar of de bestuurslaag sterk is of niet, hangt allereerst samen met de taken en bevoegdheden die zijn toebedeeld. Schaalgrootte is daaraan ondergeschikt, misschien complementair. Daarin vinden wij de zienswijze volstrekt helder en dat spreekt ons aan. Niet de schaal is het argument, maar de taken en bevoegdheden zijn het argument en deze laatste weer afgestemd met die van het Rijk en de gemeenten. Het was ook interessant om te lezen, bemoedigend zelfs, dat uit de respons die in diverse bijeenkomsten is gekomen, onder andere bij de Utrechtse gemeenten, dit juist als punt naar voren werd gebracht.

Als Thorbecke – ik noemde hem al – het al kies gevonden zou hebben om te reageren op voorstellen van zijn opvolgers, dan denk ik dat met name dit hem had aangesproken. Het Huis van Thorbecke typeert zich niet zozeer als dat er drie lagen zijn – die waren er al in zijn tijd –, maar door wat hij eraan heeft toegevoegd, namelijk een duidelijke verdeling van taken en bevoegdheden tussen die lagen. Dit heet ook wel de verticale spreiding van macht. Daaraan is in de loop der tijden het nodige toegevoegd. Op zichzelf is het dus prima dat de discussies over het middenbestuur stevig gevoerd worden. We hebben het echter niet over de schaal, maar over de inhoud.

Het voorstel van de minister is voor ons niet goed genoeg om aanvaardbaar te kunnen zijn. Wij zijn niet tegen het principe van opschaling, maar tegen de uitwerking zoals die is gepresenteerd. In zijn nota "Bestuur en samenhang, de bestuurlijke organisatie van Nederland", analyseert de minister weliswaar naar ons idee uitstekend de ontwikkelingen waarmee het openbaar bestuur te maken heeft, maar de vertaling naar een daadwerkelijk en integrale modernisering van het bestuur ontbreekt grotendeels. Veel wordt opengelaten, waarmee de samenvoeging van de drie provincies haast een experimentele status toebedeeld lijkt te krijgen, alsof we al doende het nieuwe middenbestuur vorm en inhoud moeten geven. GroenLinks vindt dat wij niet op deze wijze kunnen omgaan met het middenbestuur. Een mening die ook werd geuit door tal van gesprekspartners buiten de Staten. Het is om die reden ook zeker dat wij ons kunnen vinden in de zienswijze zoals deze nu voor ons ligt. De randvoorwaarden zijn daarin goed onderbouwd. Dat wat ons betreft sommige zaken wat meer of minder aandacht mogen krijgen, geldt voor andere fracties in deze Staten evenzeer. Een eensgezinde visie, waarin wij ons op hoofdlijnen kunnen vinden, is wat ons betreft echter van meer belang dan het aanbrengen van nog meer accenten. Dan speelt het ook een rol in het komende parlementaire debat. Dat moet ook. Laat er geen illusies over bestaan: een debat over de herindeling van het middenbestuur en over taken en bevoegdheden zal in de komende jaren voortgaan, of de plannen van de minister nu wel of niet worden aangenomen, geamendeerd, uitgesteld of geschrapt. Die discussie loopt al jaren. Collega De Kruijf noemde het al: Geelhoed in 2002, de Randstedelijke commissarissen en burgemeesters in 2005, de commissie Kok in 2007 en daarna nog een paar momenten. Een discussie die wordt gevoerd tegen de achtergrond van de veranderingen die de samenleving ondergaat en die

de verdere ontwikkeling op internationaal niveau met zich meebrengt en die het ook onvermijdelijk maakt dat ook het middenbestuur onder een vergrootglas wordt gelegd, de maat wordt genomen en zal worden geherdefinieerd. Het zijn niet alleen de partijpolitieke overwegingen die de uitkomst in het parlement bepalen; het zijn deze krachten die de discussie voortstuwen. Ook in dat licht bezien vindt GroenLinks dat het een goede zienswijze is, doordat deze een brede en gedegen onderbouwing biedt.

GroenLinks vindt dat met deze zienswijze recht wordt gedaan aan de discussie over de versterking van het middenbestuur. Wij kunnen hiermee instemmen, met dank aan de collega's en met waardering voor het werk van het college.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik weet niet hoe lang het in het verkiezingsprogramma van GroenLinks staat, maar in elk geval in het laatste verkiezingsprogramma voor de Tweede Kamerverkiezingen. Er komt een nieuwe referendumwet die zowel adviserend als correctief dient te zijn. Misschien kunt u mij, maar misschien nog meer uw eigen kiezers, uitleggen waarom u tegen de referendummotie heeft gestemd, motie nummer 14 van februari jongstleden.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Ik denk dat u nu een aantal dingen aan elkaar knoopt, die in dit geval wel te maken hebben met het referendum. Wij hebben, om redenen die wij toen genoemd hebben, dat wil zeggen drie van de vier leden van de fractie, tegen deze motie gestemd. Ik heb net ook al even aangegeven waarom wij er nog steeds tegen zullen zijn. Dat staat toch een beetje los van het feit dat wij vinden dat er op landelijk niveau wetgeving op dat terrein moet worden ontwikkeld. Wij hebben hier te maken met provincies en specifieke omstandigheden. Het gaat hier om specifieke zaken. Wij hebben mede ondertekend een motie om te komen tot een referendumverordening. Dat ligt geheel in lijn met wat wij landelijk vinden. Ik zie uw punt dus eigenlijk niet.

De heer DERCKSEN (PVV): Dus u vindt eigenlijk dat er een referendumverordening moet komen om een raadgevend referendum te kunnen houden, maar dat wij het vooral niet moeten doen?

De heer NUGTEREN (GroenLinks): U bent als een van de weinigen in staat om allerlei zinnen aan elkaar te knopen en dan de suggestie te wekken dat het één zin is met één strekking. Dat is echter, helaas voor u, niet zo.

De heer DERCKSEN (PVV): De politieke flexibiliteit hier in dit huis is groot. Ik hoor partijen spreken over referenda die zij willen hebben op allerlei tonelen. Als wij hier echter een simpele referendumverordening met een referendum willen houden, is men niet thuis, of het nu GroenLinks is of D66. Uiteraard moet ik de heer Bekkers een compliment maken. Graag gedaan. Het is uitermate teleurstellend dat het blijft bij de grote woorden in de verkiezingsprogramma's.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Die conclusie is geheel de uwe. Niet de mijne en ook niet die van de meesten in deze zaal, mag ik veronderstellen.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Mineur.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Wij zijn niet ontevreden over deze zienswijze. Om te beginnen is hij op inhoudelijke argumenten gemotiveerd en niet op "hier willen we naartoe, we zoeken de gelegenheidsargumenten er wel bij". Er is verder onderzocht wat de mensen ervan vinden die ermee te maken hebben: inwoners, bestuurders, bedrijven. Bovendien is er gezocht naar een zo breed mogelijk draagvlak binnen Provinciale Staten. Ik hoop dat u ziet dat het de moeite waard is om dat te doen: het levert aanmerkelijk betere kwaliteit op. Er ligt hier een degelijk stuk werk en me dunkt dat zowel de minister als de Raad van State als ook onze collega's in de Eerste en Tweede Kamer daaraan een stevige kluit zullen hebben.

Ik zal eerst ingaan op de inhoud van de zienswijze. Ik zal beginnen met het deel dat onze instemming kan hebben. Vervolgens ga ik in op onze bezwaren, want sorry, mijnheer Bekkers, die zijn er toch.

Het belangrijkste pragmatische argument tegen de opschaling is, dat het zo'n slecht onderbouwd voorstel is. Als je besluit om aan de fundamenteën van je huis te gaan zagen, dan moet je natuurlijk wel kijken welke invloed dat heeft op de rest van het huis. Dat geldt net zo goed voor het Huis van Thorbecke als voor een rijtjeshuis. Er moet dus een gedegen integrale visie zijn, waarbij de alternatieven serieus zijn onderzocht. Die visie is er niet. Sterker nog: er is nauwelijks gekeken naar bijvoorbeeld de rol van de Veluwe en het Groene Hart, structuren waarin wij nauw samenwerken met andere provincies. Tegelijkertijd komt er wel een nieuwe vervoersautoriteit bij, die dan weer niet klopt met de beweging naar minder hulpstructuren.

De minister stapelt fout op fout doordat de beweging naar vijf landsdelen is losgelaten. De minister zet één grote poot onder het geheel en laat de kleine pootjes bungelen. Dat wordt een heel wankel bouwwerk. Het is bovendien niet uit te leggen waarom andere provincies zelf het initiatief mogen nemen, terwijl Noord-Holland, Flevoland en Utrecht gedwongen worden tot een fusie. Ook zijn er grote twijfels over het nut van de fusie. Volgens de businesscase van de minister gaat de fusie € 70.000.000 tot € 80.000.000 opleveren. De second opinion van professor Twist en anderen, die is uitgevoerd in Noord-Holland, zet stevige vraagtekens bij die rekensom. De mensen die in de opiniepeiling voor een fusie stemmen, doen dat vaak omdat het geld oplevert. Volgens professor Twist valt dat nogal tegen. Waarom doen we dit dan? Dat is de vraag die je steeds tussen de regels doorleest. Voor welk probleem is deze fusie nu een oplossing? Het college schermt er steeds mee dat Utrecht de meest competitieve regio van Europa is. "If it ain't broken, don't fix it." Als het niet stuk, moet je niet gaan repareren.

Dat deel van de zienswijze delen wij. Wij missen echter twee belangrijke zaken. Allereerst zetten wij grote vraagtekens bij het nut van een fusie überhaupt. Je ziet dat steeds meer organisaties beginnen terug te komen van het nut van fusies en de wenselijkheid van opschaling. Die scepsis, ik noemde het al, wordt ook onderbouwd in het werk van professor Maarten Allers uit Groningen, die gemeentefusies onderzocht heeft, en professor Hans Schenk uit Utrecht die bedrijfsfusies onderzocht heeft. Tegelijkertijd zie je dat steeds meer burgers zich van onderop beginnen te organiseren. Het aantal 'grassroots-bewegingen' groeit met de dag. Een bestuur dat dicht bij de mensen staat, ligt veel meer voor de hand dan een bureaucratisch, kil en afstandelijk apparaat. De minister heeft op zijn minst de schijn tegen zich en hij moet aantonen dat deze fusie wel zin heeft. Daar moeten wij in deze zienswijze op aandringen: geef onderbouwing voor het nut van een fusie. Is het college bereid om die toevoeging te doen? Zo niet, dan houden wij een amendement achter de hand.

Het tweede punt dat wij missen, is de noodzaak van een referendum. In de motie die wij op 4 februari aannamen, stelden wij, ik citeer: "dat een existentiële vraag als het opheffen van een provincie niet kan worden voorbehouden aan een meerderheid in de Staten-Generaal zonder kennis te nemen van de opvatting van de inwoners van de betreffende provincie". Dat is voor ons een principiële

kwestie. Wij vinden het van belang dat onze inwoners hun mening kunnen geven over het opheffen van hun provincie. Wij vinden ook dat dat referendum bindend moet zijn. Dat een referendum noodzakelijk is, was begin februari ook de opvatting van de VVD, maar de VVD is van mening veranderd. Zij zegt namelijk dat een peiling gelijk is aan een referendum. Is het dan opeens niet meer van belang om kennis te nemen van de opvattingen van alle inwoners?

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik ga dezelfde vraag stellen aan mevrouw Mineur. Heeft zij het tweede dictum voor zich of moet ik dat nog een keer voorlezen?

Mevrouw MINEUR (SP): Dat heb ik niet bij me.

De heer TUIJNMAN (VVD): Ik ga het niet opnieuw voorlezen, maar daar wordt toch een heel duidelijk voorbehoud opgehouden?

Mevrouw MINEUR (SP): Ik zou u willen vragen om het wel voor te lezen, want ik heb het net wel gelezen toen ik het nog wel voor mijn neus had.

De heer TUIJNMAN (VVD): Ik zal het snel voorlezen: "een referendum uit te schrijven gelijkvallend met de gemeenteraadsverkiezingen van 2014, wanneer de minister na de open consultatie zijn voornemen ongewijzigd doorzet in een herindelingsontwerp".

Mevrouw MINEUR (SP): Ja, ja. Het gaat dus echt puur om het tijdsbestek. Dat vindt u geen reden meer om te luisteren naar wat de bevolking ervan vindt. Dat is dus het punt.

De heer TUIJNMAN (VVD): Ja, zeker. Ik geef ook even antwoord op uw tweede opmerking over een opiniepeiling. Ik denk namelijk – en de VVD denkt ook zeker – dat met de zienswijze, waaronder de opiniepeiling, heel veel recht wordt gedaan aan de opvatting van de inwoners.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Dat punt heb ik volgens mij ook al eerder gepareerd en hebben wij al eerder behandeld. Een opiniepeiling kan op het ene moment heel duidelijke cijfers geven waardoor het de ene kant op gaat en kan vervolgens heel anders uitpakken in het werkelijke referendum. Ik noemde de cijfers. Twee weken voor het Europese referendum werd gedacht dat er een opkomst zou zijn van 38%. Dat werd

63%. Dat is aanzienlijk meer. In plaats van 54% nee, werd het 61,6% nee. Daar zaten twee weken tussen en hier zit misschien wel meer dan een jaar tussen. Dat is niet hetzelfde. Je kunt dat niet met elkaar uitwisselen.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Dat is toch wel interessant, want peilt de SP zelf niet vaak? Even zoeken op het internet levert op dat de SP 400 TNT-ers peilt, dat de SP de mening onder de thuiszorgwerkers peilt en dat de SP de meningen over de Noord-Zuidlijn peilt.

Mevrouw MINEUR (SP): Ik ben blij dat u zo goed op de hoogte bent.

De heer TUIJNMAN (VVD): Als u helemaal niets doet met opiniepeilingen ... Ik bedoel: uw partij doet het genoeg.

Mevrouw MINEUR (SP): Zeker, en als er inderdaad besluiten worden genomen waarmee de burger direct te maken heeft, dan pleiten wij ook voor een referendum. Een opiniepeiling is echter een interessante barometer, geen thermometer. Je kunt er inderdaad mee aantonen wat de sfeer is. Dat is nog niet hetzelfde als mensen echt de gelegenheid geven om hun stem uit te brengen. Het is niet hetzelfde.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil toch even de gelegenheid nemen om de heer Tuijnman te bevragen over deze motie. Het voordeel, als je zelf betrokken bent geweest bij het opstellen van die motie, is dat je weet waarom er iets in staat. Deze zin staat er louter en alleen in om een tijdsbepaling vast te stellen, om hem gelijktijdig met de gemeenteraadsverkiezingen te houden. Die staat er niet in om het referendum af te schieten als de minister een komma of een punt verplaatst. Dat is volstrekt onjuist. U probeert zich nu onder een motie uit te wurmen met een non-argument.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Dit is weer de typische toon van de heer Dercksen. Als hij zijn gelijk niet krijgt, dan gaat hij het op deze manier doen. Ik lees het dictum van de motie en het is heel duidelijk.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben erover gebeld, weekenden lang, met de heer Tuijnman, met de heer Van Lunteren. Deze opmerking staat er alleen om een tijd te bepalen. Die staat er niet in om, als de minister zijn plan gaat veranderen of aanpassen, het referendum af te schieten. Het is gewoon niet waar.

De heer VAN LUNTEREN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ja, ik word genoemd in dit debat en dan vind ik dat ik mij moet kunnen verweren tegen hetgeen hier wordt geroepen. Ik ben blij dat u mij hiertoe in de gelegenheid stelt. Ik heb inderdaad contact gehad met de heer Dercksen over deze motie. Dat was vanwege het feit dat hij heel erg graag die motie wilde. Ik had contact met mijn fractie, zoals dat gebruikelijk is in partijlijnen. Ik geloof dat u toen – dat is namelijk het heel aardige dat ik hier kan zeggen – tegen het opnemen van dat deel in de motie was. Ik heb u ook aangegeven in datzelfde gesprek dat het voor de VVD wel eens zo zou kunnen zijn dat als er aangepast zou kunnen worden, een referendum niet iets is waar de partij een voorstander van is en dat om die reden deze zinsnede in de motie staat. Ik vind het heel fijn dat u daaraan refereert, maar ik ben ook heel blij dat ik mij op deze manier kan verdedigen.

De heer DERCKSEN (PVV): De discussie die wij hadden over deze motie, was als volgt. U wilde een referendum voorbereiden. Wij wilden hem houden. Dat was de discussie. Om dat toch vast te pinnen, hebben wij gekozen voor deze zinsnede, die de tijd aangaf om het tegelijkertijd met de gemeenteraadsverkiezingen te doen. Zo is het gegaan. U wilde hem alleen voorbereiden en wij wilden hem houden. We hebben ook contact gehad met de collega's van andere partijen die er voor waren. Zo is het gekomen en niet anders.

De heer VAN LUNTEREN (gedeputeerde): Het is aardig dat u dat zo zegt. Het voorbereiden heeft inderdaad een minder definitieve vorm van een referendum. Dat is de reden dat deze zinsnede erin is gekomen. Dat is precies de reden geweest dat wij die open hebben willen laten, zodat als de minister bewegingen zou maken, zij dat doet en dat het de verdere afweging van de fractie is. Hoe daarmee om te gaan is aan de fractie, maar dit is zoals wij het gesprek met elkaar hebben gevoerd, omdat ik in eerste instantie de fractie had geadviseerd om alleen op die voorbereiding in te gaan en zeker niet op dit moment al met een referendummotie in te stemmen.

De heer DERCKSEN (PVV): Dan moet u ons niet schrijven dat de VVD uitdrukkelijk de toezegging doet dat wij bereid zijn om een referendum te houden.

De heer VAN LUNTEREN (gedeputeerde): Heb ik u dat gezegd, mijnheer Dercksen? Dat moet u mij dus buiten het debat houden.

De heer DERCKSEN (PVV): Ik heb aangegeven hoe de discussie is verlopen. Ik heb contact gehad met onder andere de heer Van Lunteren en de heer Tuijnman. De heer Tuijnman heeft deze mail opgesteld. Ik kan er niets anders van maken.

De VOORZITTER: De naam van de heer Tuijnman wordt genoemd. Ik denk dat hij een opmerking wil maken.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! De heer Dercksen refereerde al aan de mail. Ik vind het in elk geval buitengewoon vreemd dat hij zojuist de woorden dan weer aan de heer Van Lunteren toeschrijft. Het gaat alle kanten op.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Het valt mij dus op dat de VVD blijkbaar stelt dat als er zaken veranderen in de tijd, daarmee ook opeens het belang van of het verschil tussen een referendum en een opiniepeiling wordt opgeheven. Ik kan die link niet maken. Dat u zegt dat er vanwege de tijd iets is veranderd, begrijp ik. De motie die ik gezien heb van de PVV gaat inderdaad over de gevolgen van het veranderen van dingen in de tijd. In de overwegingen in die motie die wij gezamenlijk hebben ingediend, staat dat de existentiële vraag over het opheffen van een provincie niet kan worden voorbehouden aan een meerderheid in de Staten-Generaal, zonder kennis te nemen van de opvatting van de inwoners van de provincie. Dat houdt toch geen enkel verband met het tijdsplan van de hele besluitvorming? Ik kan die figuur niet maken. Ik denk dan dat u gewoon ineens een referendum niet meer interessant vindt. Misschien omdat u bang bent voor de uitslag of misschien omdat u anders ruzie krijgt met uw eigen fractie in de Tweede Kamer; ik weet het niet, maar u maakt een draai die ik niet kan volgen.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik denk dat mevrouw Mineur twee dingen doet. Als je kijkt naar de tekst in de motie, dan zie je heel duidelijk dat er wijzigingen zijn geweest in tijd. Dat is één. Het tweede punt is dat als u het over de existentiële vraag hebt en dat je kennisneemt van de opvatting van de inwoners van de betreffende provincie, dan zijn wij daarmee vandaag toch bij uitstek bezig? We zijn een zienswijze aan het vaststellen, waarvoor heel veel draagvlak bestaat. We zijn een afspiegeling van de Utrechtse inwoners. Dan kunt u toch niet zeggen dat er geen draagvlak is? We hebben ontzettend veel kritiek en daarin vinden wij ons.

Mevrouw MINEUR (SP): In februari heeft u een motie ingediend, waarin u zegt dat een referendum noodzakelijk

is. Er is sinds februari niets veranderd, behalve de tijdsplanning. Mijn conclusie is dan dus dat die tijdsplanning blijkbaar opeens dingen verandert in uw opvattingen over een referendum. Die figuur volg ik niet.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik moet bekennen dat met het verstrijken van de tijd de vraag wat minder prangend is, maar ik wil toch even terugkeren op het punt dat mevrouw Mineur naar voren bracht, namelijk de twijfel die zij heeft ten aanzien van de betekenis van de opiniepeiling. Moet ik daaruit concluderen dat u wilt gaan voorstellen om de opiniepeiling niet mee te sturen en niet te verwerken in de zienswijze?

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Een opiniepeiling is een opiniepeiling. Daarbij benader je iets van 4000 mensen. Aan de hand daarvan extrapoleer je wat de hele bevolking ervan vindt. De hele bevolking gaat echter om 950.000 mensen. Ik heb volgens mij al vijf keer uitgelegd dat het verschil tussen een peiling en een referendum of een officiële uitslag behoorlijk groot kan zijn. Het is niet hetzelfde. Een peiling en een referendum zijn niet hetzelfde. Ik denk nog steeds dat mensen gewoon in staat moeten worden gesteld om hun opvattingen kenbaar te maken, dat zij allemaal stuk voor stuk het recht hebben om hun stem uit te brengen over wat er gaat gebeuren met hun eigen provincie en dat het niet zo is dat 4000 mensen daarover gaan, zeker niet een jaar voordat er überhaupt een definitief voorstel ligt.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Dat is geen antwoord op mijn vraag. Dat het nog een keer wordt toegelicht, kan natuurlijk. Wat mevrouw Mineur echter doet is grote twijfel zaaien over de uitkomst van de opiniepeiling. Als ik uitleg dat het iets anders is dan een referendum, dat zal allemaal wel. Als u dat vindt, dan nog rijst bij mij de vraag, als u zulke twijfels heeft bij de uitkomst van de opiniepeiling, vindt u het dan verstandig dat wij die meesturen en verwerken in de tekst van de zienswijze? Dat kan dus heel snel, als u zulke twijfels hebt, ertoe leiden dat men vraagt wat het nu waard is.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Nogmaals, een opiniepeiling is een opiniepeiling. Natuurlijk – ik noemde het al – is dat een barometer en geeft die aan wat voor weer we krijgen. Het is niet hetzelfde als een referendum. Natuurlijk kun je hem meesturen en geeft hij een richting aan van waar het naartoe gaat. Het is echter iets anders dan exact meten, want dat doe je met een referendum. Dat moet je in dit geval doen.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Er zijn vele barometers die exact meten.

Mevrouw MINEUR (SP): Ja, maar niet welk weer het morgen wordt.

De VOORZITTER: Maakt u uw eigen betoog af, als u wilt.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Wij wachten af wat de definitieve vorm wordt van de motie van de PVV. Waarschijnlijk zullen wij die steunen. Ook steunen wij het voorstel van D66 om die referendumverordening in elk geval te krijgen. Dat wachten wij ook even af.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Schaddelee.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben dankbaar dat wij in dit debat een nieuwe commissaris van de Koning hebben en een nieuw VVD-statenlid. Dat zijn ten minste twee nieuwe mensen om dit debat nog eens voor te voeren. Verder is het volgens mij compleet een herhaling van zetten van alles wat wij in januari en februari al eens met elkaar hebben gedeeld. U maakt het samen met uw collega de moeite waard om hier nog eens het debat aan te gaan, want u hebt het allemaal nog niet gehoord.

Ik heb trouwens wel begrip voor de collega's die nu op hun iPad aan het klaverjassen zijn of iets anders aan het doen zijn. RTV Utrecht is er toch niet bij, dus doe dat gerust.

Elk standpunt is volstrekt helder, ook dat van de ChristenUnie. Wij zijn tegen de pilot van Plasterk. Onze overwegingen daarbij kunt u teruglezen in eerdere verslagen van statenvergaderingen. Inhoudelijke aanpassingen die wij de laatste paar maanden hebben zien langskomen hebben de hele pilot alleen maar veel en veel slechter gemaakt.

Nu naar de zienswijze. Deze had van de ChristenUnie scherper mogen zijn, maar hij zit wel heel erg degelijk in elkaar. De kracht van de zienswijze is de unanieme steun vanuit PS en GS voor de afwijzing van de opschalingspilot in de huidige vorm. Dat is ons inhoudelijk best wel een offer waard. Wel is zorgelijk de sfeer van onduidelijkheid die het schept. Dan verwijs ik met name ... Misschien kunnen we beter eerst een interruptie doen, voordat ik een heel nieuw onderwerp noem.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! De heer Schaddelee geniet nogal van de resolute afwijzing van dit wetsvoorstel, als ik het even in mijn woorden mag formule-

ren. Hij heeft toch ook wel gezien dat er staat: vooralsnog en op dit moment en het huidige wetsvoorstel? Dat soort formuleringen zijn wel tot u gekomen, zo zal ik maar zeggen. Dat is natuurlijk een wezenlijk andere formulering dan datgene wat u nu vanachter het kathedertafel formuleert.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Hoe bedoelt u? Het is mij niet helemaal helder waar u heen wilt.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Ik doe het nog één keer. Ik doe nog een poging. Ik doe het graag zelfs. U zegt dat wat u aanspreekt in deze visie, de radicale afwijzing van het wetsvoorstel is. U zei het niet helemaal zo, maar u bedoelde het in elk geval wel zo. Mijn vraag heeft betrekking op het feit – en dan doel ik met name op de allerlaatste alinea, want daar werkt zo'n visie toch naar toe – dat er nu heel nadrukkelijk wordt gesproken over de conclusie dat het wetsvoorstel op dit moment niet voldoet en dat wij vooralsnog niet instemmen. Dat zijn toch heel andere bewoordingen? Dat betekent dat er nog werk verzet moet worden – die gedachte steun ik van harte – en dat vervolgens het instemmen ermee aan de einder gloort, zo zou ik bijna willen zeggen.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Bij mij gloort er iets heel anders aan de einder. Dit is precies zo'n alinea die er van de ChristenUnie niet in had hoeven te staan. Het heeft echter geholpen om uw fractie mee te krijgen aan boord. Dat is het mij waard. Ik begrijp best dat er een gesprek aangegaan moet worden. Het is eigenlijk een uitgestoken hand die wij nu zien. Hopelijk kunnen wij in een gesprek een en ander duidelijk maken. Zo'n gesprek zou wat mij betreft beginnen bij de vraag welk probleem wij willen oplossen. Ik denk dat het gesprek dan niet heel lang duurt, want dan staat de wagen namelijk al stil, los van alle rapporten van de Holland Acht die u steeds aandraagt. Ook daarin strandt het steeds op het goed en helder neerzetten van een probleem. Een probleem van burgers. Het is niet het probleem van allemaal bestuurders en dergelijke en niet ons probleem, maar het probleem van burgers.

De heer DE KRUIJF (PvdA): U hebt de laatste alinea gelezen. U stemt daarmee ook in.

De VOORZITTER: Vervolgt u uw eigen betoog.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Wij stemmen daar straks bij de stemmingen misschien wel mee in.

Er is een ander punt dat ik wil aanstippen en dat al door verschillende collega's is genoemd. Dat is de sfeer die nu een beetje ontstaat rond die opschalingen, waarbij gemeenten denken dat die herindeling wel interessant is en dat zij misschien ook wel bij een andere provincie willen. Misschien willen we Amersfoort wel overdoen aan Noord-Brabant en Woerden heeft in elk geval gezegd dat zij heel graag naar Zuid-Holland wil.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de Voorzitter! Een ernstig protest.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Daaraan had ik nog niet gedacht dat er mensen uit ... Misschien ben ik daar wel voor. (Hilariteit) Nee, Amersfoort mag blijven. Als zij daar wat minder wethouders ontslaan. Amersfoort is er trouwens wel een voorbeeld van dat een 100.000+-gemeente niet per definitie een goed bestuurde gemeente is.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Misschien moet mijnheer Schaddelee het voorbeeld van Woerden nemen, want die gemeente heeft zelf aangegeven dat zij graag bij Zuid-Holland wil horen. Dat is volgens mij een veiliger voorbeeld.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Dank u wel, mevrouw Mineur, ik wilde het net over Woerden hebben. Ik maak mij namelijk wel zorgen over Woerden. Ze hebben hier in ons provinciehuis een beetje het deksel op de neus gekregen, want de Wulverhorst mag geen industrieterrein worden. Toen dachten zij: "Weet je wat, dan gaan we naar de provincie Zuid-Holland en dan krijgen we misschien wel wat wij willen." Het argument is dan dat men zo veel hart heeft bij het Groene Hart. Dat is natuurlijk best wel schokkend, want als je zo veel hebt met het Groene Hart, misschien moet je de polder ook groen laten. Maar goed, dat is iets anders. De vraag aan de gedeputeerde hierover is: wat gaat het college ondernemen om Woerden aan boord te houden en nieuwe, vruchteloze grensdiscussies te voorkomen? Als Woerden namelijk iets wil doen met het Groene Hart en daarom bij Zuid-Holland wil, dan zouden we wel eens de hele westelijke helft van onze provincie kunnen kwijtraken. De Ronde Venen, Lopik, het hoort allemaal bij het Groene Hart. Zelfs Vianen. Zij zouden dan allemaal zomaar kunnen overlopen en dan wordt het wel een heel kleine provincie. De concrete vraag die ik dus aan de gedeputeerde wil stellen is: welke contacten heeft hij op dit punt met Woerden?

Tot slot herhaal ik mijn eerdere oproep. Heel veel uren zijn al verloren gegaan. Ik heb gelukkig de neiging kunnen onderdrukken om de tijd te turven, maar laten wij niet meer tijd verspillen aan deze pilot en als een haas gaan werken aan de echte problemen van dit land. Geen referendum, geen extra werkverschaffing voor de Kiesraad, geen nieuwe debatten en grenstwisten. Aan de slag.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! De vraag ligt voor of de zienswijze die is geformuleerd, verstuurd kan worden. Kort en bondig gaat het daar volgens mij om. De zienswijze is een compromis tussen verschillende partijen, waarbij eenieder zijn inbreng heeft ingebracht en deze zijn verzameld, zodat wij hier een zo breed mogelijk draagvlak kunnen neerzetten. De vraag ligt nu voor of de SGP die zienswijze kan steunen. Daarvoor heb ik geen kwartier nodig. Het antwoord daarop is ja.

Dan komt er een tweede deel van de discussie, waar het even gaat om een referendum. Dan wil ik de vraag terugleggen bij de partijen die zo zeer sterk voor referenda zijn. Als er een voorstel ligt, waarvan wij samen constateren dat de onderbouwing van het voorstel eigenlijk – in mijn bewoordingen – niet serieus te noemen is, durf je dan zo'n vraag serieus aan je inwoners voor te leggen?

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij voor het eerste deel compleet aansluiten bij de heer Van Wikselaar. Ik zou ongeveer hetzelfde hebben willen zeggen. Wij stemmen in met de huidige visie die voorligt. Ik kan natuurlijk wel weer gaan vertellen waarom en zo, maar dat hebben wij al heel vaak verteld. Dat deel is dus ook voor 50Plus akkoord.

Voor wat betreft het tweede deel, over het referendum, kan ik voor een groot gedeelte ook meegaan met de heer Van Wikselaar. Ik vind het toch wel erg kort door de bocht om dan hieruit de conclusie te trekken dat u er niet voor bent om een referendum te houden. Misschien heb ik dat dan verkeerd begrepen.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Er wordt een vraag gesteld. De SGP is per definitie tegen het houden van referenda. Dat moge helder zijn. Ik dacht dat dit genoegzaam bekend is en dat ik dit niet verder hoeft toe te lichten. Ik stelde daarom alleen aan de andere partijen de vraag of zij dit eigenlijk wel serieus willen toepassen in dit dossier.

Mevrouw HOEK (50Plus): Oké, dat is dus duidelijk. Wij zijn voor een referendum, maar inderdaad moeten wel de juiste vragen gesteld kunnen worden. Daarom heb ik gezegd en heb ik gevraagd aan de VVD om nog even te wachten op de reactie van de minister op onze visie. Dan kunnen wij altijd nog zeggen – in elk geval de VVD, omdat zij haar handtekening er vanaf heeft gehaald; misschien blijvend, maar misschien toch niet – dat er toch wel een voorstel van komt en dat de D van democratie toch ook in de naam van de VVD voorkomt – vrijheid, democratie, een volkspartij, noem het allemaal maar even op – en dat wij toch nog gewoon wel het volk vragen. Het volk vind ik eigenlijk niet zo'n goed woord. Ik bedoel de inwoners, onze kiezers. Zo staan wij er in. We moeten wel even afwachten wat het antwoord van de minister is. Vooralsnog blijven wij gewoon staan achter de stelling dat er een referendum gehouden moet worden.

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de Voorzitter! Het zal de heer Schaddelee aanspreken: ik kan hierover kort zijn. Onze mening omtrent de huidige fusieplannen hebben wij in een eerder stadium al te kennen gegeven. Die hoeft ik hier dus niet te herhalen. Wat dat betreft spreken de woorden van onze nieuwe commissaris van de Koning bij zijn installatie ons wel aan.

Dan de zienswijze zelf. Wij kunnen ons daarin wel vinden. Onzes inziens geeft deze goed weer hoe door de verschillende fracties in deze Staten over de materie wordt gedacht. De zienswijze erkent ook de nuance. Ook niet onbelangrijk: hij houdt verschillende deuren open. Het gevaar zit er namelijk in dat als je je hakken in het zand steekt, je in een loopgravenoorlog verzeild raakt. Dan is het maar zeer de vraag of de provincie Utrecht een welgevallige uitkomst zal krijgen. Strategisch gezien zien wij dus voordelen in de huidige zienswijze. Onze hoop is dat minister Plasterk met het huidige voorstel een van de genoemde deuren door zal gaan, namelijk die van de uitgang.

De VOORZITTER: Ik stel voor enkele minuten te schorsen. Daarna geef ik het woord aan de gedeputeerde. Ik schors de vergadering.

Schorsing van 16.10 uur tot 16.21 uur.

De VOORZITTER: Dames en heren, ik heropen de vergadering. Ik geef het woord aan de gedeputeerde, mevrouw Pennarts.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Met belangstelling heb ik geluisterd naar het debat dat u met elkaar gevoerd hebt. Een debat dat hier in deze zaal en ook daarbuiten niet voor de eerste keer aan de orde is. Je zou kunnen zeggen dat dit de laatste keer is in een lange reeks van momenten waarin wij hebben gesproken over de provinciefusie die de minister als voornemen heeft uitgesproken. De ideeën over die fusie lopen uiteen vanuit de diverse politieke achtergronden. Zo veel ideeën zijn er voor en zo veel meningen zijn er over deze fusie. Wij zijn het er echter met elkaar wel over eens dat dit voorstel, het huidige voorstel, niet het goede voorstel is. Dat heeft ons bij elkaar gebracht om een zienswijze op te stellen, waarvan het doel een zo breed mogelijk draagvlak was. Naar mijn gevoel, als ik uw reacties zo peil, is dat gelukt. Iedereen heeft wat punten moeten toegeven. De een ziet dingen terug die hij graag terugziet, maar er zijn ook punten niet benoemd die hij graag wel had teruggezien. Het omgekeerde geldt ook: iedereen doet wat water bij de wijn, om op die wijze tot een zienswijze te komen waarmee het Utrechtse geluid in Den Haag het best kan worden onderstreept.

We hebben een gedegen zienswijze gemaakt. Ik dank u voor de erkenning daarvoor. We hebben de randvoorwaarden gebruikt die u zelf hebt geformuleerd in de statenvergadering van 4 februari van dit jaar, die op 5 februari zijn overhandigd aan de minister en waarin nog maar eens wordt benadrukt wat voor Utrecht van belang is, namelijk de integrale visie op het binnenlands bestuur. Het gaat niet om drie provincies, maar het gaat om het totale Huis van Thorbecke, waarnaar gekeken zou moeten worden. Het gaat ook over de onwenselijkheid van nieuwe hulpstructuren. Aan de ene kant wordt iets afgeschaft en aan de andere kant wordt weer iets ingevoerd. Dat is een onwenselijke beweging. Het is volgens ons noodzakelijk om naar alternatieven te kijken. Ook taken en bevoegdheden zijn aan de orde, iets wat ook tijdens de 'stakeholdersbijeenkomsten' nadrukkelijk werd benoemd. Mensen die wij spraken waren niet per definitie tegen een provinciale opschaling, maar zeiden wel dat als je niet ook over taken en bevoegdheden spreekt, als het dan simpel het uitgummen van grenzen blijft, dit te kort door de bocht is. Taken en bevoegdheden hebt u ook genoemd in uw randvoorwaarden. Verder was draagvlak een uitdrukkelijke wens van de Staten. Dat heeft geleid tot een zienswijze waarin ook de businesscase een rol heeft gespeeld, sterker nog: de second opinion die daar is uitgevoerd op die businesscase, maar ook het onderzoek naar de inhoudelijke opgave. Vanuit welke opgave kijk je en wat is

dan de meest optimale schaal die daarbij aan de orde is? Dat brengt mij bij de opmerking van de ChristenUnie. Die fractie vraagt wat wij dan met Woerden doen. Het college van Woerden heeft een discussie gevoerd, waarvan ik het gevoel heb dat die op dit moment in meerdere colleges aan de orde is. Dat heb je als je onderdeel bent van een provincie die in het centrum van het land ligt en waar vier provincies aaneen grenzen. Dan is de grensproblematiek eerder aan de orde, waarbij wel even opgemerkt moet worden dat elke opgave zijn schaal heeft en dat er altijd een grensdiscussie gevoerd kan worden, hoe groot de provincie ook is. Bij de discussie die in Woerden wordt gevoerd, wordt enerzijds gezegd dat men deze beweging uit economische motieven wel begrijpt, maar dat ook andere voorwaarden een rol spelen. Zij refereren dan aan het Groene Hart en de samenwerking die zij daarbij hebben en de provinciale grenzen die daarbij een rol spelen. Dat hebben wij ook gedaan bij de totstandbrenging van onze zienswijze. Er is aangetoond dat er verschillende invalshoeken zijn voor dit vraagstuk en het is maar net afhankelijk van waar je je belangen legt en welke schaal daarbij het meest optimaal is. Dat onderschrijft nog maar eens dat het onderzoek naar varianten belangrijk is en dat het mijns inziens terecht is dat wij als provincie die vraag daar neerleggen.

Naast die onderzoeken, analyses en verkenningen die zijn uitgevoerd, is heel nadrukkelijk het gesprek gezocht met onze stakeholders en met inwoners. Wij hebben op meerdere momenten gesproken met de Utrechtse gemeenten, op uw verzoek en op ons initiatief. Er zijn ook contacten gelegd met de Utrechtse 'stakeholders', met instellingen en er is gesproken met organisaties en bedrijven. Aan hen is gevraagd wat hun opgaven voor de komende tien, twintig jaar zijn en welke rol de provincie, het middenbestuur, daarin kan spelen. Waar ligt de meerwaarde? Welke belemmeringen ziet u? Al die informatie is gebundeld en meegestuurd naar de minister om duidelijk en nadrukkelijk te laten zien wat voor ons van belang is. Wij doen het uiteindelijk voor het welzijn van de inwoners, instellingen en organisaties. Dat moet een rol spelen en die belangen moeten gewaarborgd zijn. Inhoud is leidend en structuur is volgend.

Ik vind het belangrijk om nog even te benadrukken dat de gesprekken met de regio ook nu al richtinggevend zijn. Het was niet alleen een exercitie om een zienswijze te vullen, maar ook iets dat wij nu al gebruiken in de manier waarop wij samenwerken met onze gemeenten en met organisaties en instellingen. We willen nu al aansluiten

op de opgaven die voor hen belangrijk zijn. We willen nu al een bestuursstijl hanteren die bijdraagt aan het met elkaar te lijf gaan van uitdagingen. Hoewel het gedaan is voor de zienswijze, is het ook nu aan de orde en proberen wij als provincie zo goed mogelijk om te gaan met onze contacten.

Ik wil afsluiten met de mededeling dat deze zienswijze een vertrekpunt is en geen einde. We gaan het gesprek aan in Den Haag, waarin wij het Utrechtse geluid laten horen. De minister is nu aan zet. Dat hoeft hij niet alleen te doen, want – zoals ook al door een aantal van u is genoemd – wij voeren ook nu al het gesprek. Wat is aan de orde? De inhoudelijke agenda van een eventueel nieuwe provincie. Wat is aan de orde? De taken en bevoegdheden die die nieuwe provincie zou moeten hebben. Dat is een gesprek dat je niet alleen door de minister kunt laten voeren met de diverse departementen, maar daarin hebben de provincies ook een verantwoordelijkheid te nemen. Wij geven daarbij nadrukkelijk aan dat wij nergens op vooruitlopen en dat wij daarmee geen commitment aangaan, dat de zienswijze en de reactie van Provinciale Staten daarin leidend zijn. Wij kiezen voor een constructieve opstelling, omdat wij er echt van overtuigd zijn dat een keihard nee nergens toe leidt. Je moet met elkaar het gesprek zoeken. Durf dat een keer te doen. Er ligt een stevige zienswijze, waarin een aantal randvoorwaarden goed wordt beargumenteerd, maar waarin ook een opening wordt geboden naar welke kant wij dan wel op zouden willen gaan en op welke wijze wij daaraan willen meewerken. Het is overigens niet alleen een discussie van provincies; ook voor Rijk en voor provincies moet deze discussie consequenties hebben.

U heeft een aantal opmerkingen gemaakt en vragen gesteld die ik nog even wil benoemen. Het CDA stelde vraag of er nog nieuws is in Den Haag en of er inmiddels anders wordt gedacht over het voornemen. Is er een heroverweging van het proces? Die signalen zijn mij niet ter ore gekomen. Ik ben ervan overtuigd dat hij nog steeds het voornemen heeft om hetgeen in het regeerakkoord staat, uit te voeren. Des te belangrijker is het om het Utrechts geluid stevig te laten horen. Met dank aan u biedt deze zienswijze de aanknopingspunten om een goede discussie te voeren met elkaar.

Dan kom ik bij de bijdrage van D66, waarin met name de referendumverordening werd benoemd en waarin u mij oproept om haast te maken met motie 13. U vraagt in feite om eind september met een voorstel te komen. In

de commissie BEM heb ik gezegd dat ik in oktober kom met een planning om een verordening op te stellen. Ik begrijp uw ongeduld wel, want het lijkt alsof er te weinig energie op is ingezet. Ik maak daarbij de kanttekening dat wij veel energie hebben ingezet op het opstellen van de zienswijze en het organiseren van de 'stakeholdersmeetings', alsmede op het begeleiden en organiseren van de opiniepeilingen. Daardoor heeft de referendumverordening iets minder aandacht gekregen, maar het is het streven om in oktober met een planning te komen en u een doorblik te geven in wat u kunt verwachten en wanneer ik zo snel mogelijk aan uw verzoek kan voldoen.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! In de commissie BEM heeft mevrouw Pennarts heel nadrukkelijk gesteld dat zij in oktober met de planning komt. Zij heeft echter ook gezegd dat pas begin 2014 een conceptverordening verwacht kan worden. Dat hoor ik echter net niet in uw verhaal. Blijft overeind staan dat wij op zijn vroegst begin 2014 een conceptverordening tegemoet kunnen zien?

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik denk dat de realiteit mij gebiedt te zeggen dat als ik in oktober met een planning kom, er dan alleen dit jaar nog november en december zijn. Ik ga het plannen en probeer zo snel mogelijk daarmee te komen. Het lijkt mij echter het meest realistisch dat wij er in het eerste deel van 2014 in de Staten over praten.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Dan heb ik nog een vraag. Daaraan heb ik ook gerefereerd in mijn betoog. In de commissie BEM had de gedeputeerde het erover dat zij alle gemeenten wil consulteren. Wij hebben toen gevraagd of zij de VNG al had geraadpleegd. Dat was niet het geval. Dat leek ons echter een veel efficiëntere manier. Met deze wetenschap zou het volgens ons ook veel sneller kunnen. Dat is de eerste vraag die ik bij de gedeputeerde wil neerleggen.

De tweede vraag is: u zegt dat alle 'effort' is ingezet op de zienswijze. Daarvoor heeft u ook expertise ingehuurd van Twynstra Gudde. Waarom zou u geen expertise inhuren als het gaat om een uitspraak van de Staten om sneller een referendumverordening neer te zetten? U bent het toch met mij eens dat als in februari een motie wordt ingediend, het wel erg laat is als pas een jaar later de eerste resultaten tegemoet kunnen worden gezien?

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Ik heb geprobeerd u uit te leggen waarom het wat langer heeft geduurd. Dat heeft te maken met alle voorbereidingen en activiteiten

die samenvallen met de zienswijze. Met gemeenten in overleg gaan over een referendumverordening vergt nogal wat afstemming. Er zijn natuurlijk modellen voor referendumverordeningen die een gemeente een handreiking geven voor het organiseren van een referendum, maar dan organiseer je het voor je eigen gemeente. Als een provincie een referendum houdt, zijn daarbij alle gemeenten betrokken. Zij moeten het referendum namelijk uitvoeren. Dat vergt een gesprek. Wij willen daarover graag een zorgvuldige discussie voeren met onze gemeenten. Je spreekt dan of met de burgemeester of met de Kiesraad, om te bekijken welke aspecten een rol spelen bij de organisatie. Dat kan op twee manieren. Het kan samenvallen met bestaande verkiezingen; een gemeenteraadsverkiezing, een statenverkiezing of een Europese verkiezing. Het kan echter ook daarbuiten plaatsvinden. Het kan op de geijkte manier via de stembus gaan, maar je zou ook gebruik kunnen maken van moderne technieken, zoals met DigiD of andere manieren van stemmen. Al die dingen spelen een rol om met een verordening te komen die handen en voeten heeft. Ik ga ervan uit dat u geen verordening wilt voor de bureaula, maar dat u een verordening wilt die werkbaar is. Dat vergt gewoon iets meer voorbereiding dan het overschrijven van een verordening. We hebben ons ook laten inspireren door Noord-Holland, zoals de motie opdroeg. In de motie werd opgeroepen te kijken naar het voorbeeld in Noord-Holland. Dat is een motie uit 1996. Toen was er nog sprake van een referendumwet. Dat is niet meer zo. Daarin is een aantal zaken minder goed geregeld. Als ik met een verordening voor het houden van een referendum kom, dan krijgt u een verordening die is afgestemd met de gemeenten en die werkbaar is. Dat kost wat meer tijd en daarom heb ik u gevraagd om iets meer ruimte te kunnen nemen en in oktober met een planning te mogen komen.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik blijf constateren dat hieraan geen prioriteit is gegeven. Tijd is ook een kwestie van prioriteiten. Als het te maken heeft met handen, niet aan het bed in dit geval, maar aan het referendum, had u die ook kunnen inhuren. Ik vind dat u met uw antwoord laat zien dat u het klimaat van de Staten onvoldoende serieus neemt. Als uw antwoord nee is – wat ik hieruit moet opmaken –, dan kunt u van ons in de tweede termijn een motie verwachten. Dan laat ik de Staten een uitspraak doen of wij vinden dat hiermee echt meer haast gemaakt moet worden.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mevrouw Versteeg, ik betreurt dat, want het heeft niet te maken met het niet

belangrijk vinden. Het heeft wel te maken met het stellen van prioriteiten. Ik heb net geprobeerd u dat uit te leggen. Het ging mij eerst om een goede, gedegen zienswijze, als signaal voor de kwestie, waarin ook een strakke deadline is opgenomen en daarnaast aan het werken aan een verordening. Ik heb echt getracht om de zorgvuldigheid met de gemeenten in acht te nemen. We hebben met onze 26 Utrechtse gemeenten een goede verstandhouding en een goede relatie. Als wij iets organiseren heeft het daar impact. Ik vind het van belang om dat nog eens goed te benadrukken. Dat heeft ertoe geleid dat deze discussie iets later aan de orde komt.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik ontkom er toch niet aan te onderstrepen wat mevrouw Versteeg zegt. De motie is van 4 februari 2013. U komt in oktober met een planning. Ja, wat vindt u daar zelf van?

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Ik ben blij dat ik een zienswijze heb kunnen maken waar u zich achter kunt scharen en die een brede steun heeft in de Staten. Dat heeft ons allemaal – niet alleen mij, maar ook de ambtenaren en u – veel energie gekost. Ik ben blij dat wij vandaag dat proces afronden. Ik betreur het dat daardoor andere zaken een iets minder hoge prioriteit hebben gehad. Ik zeg u toe dat u in oktober een planning krijgt van mij. Ik streef ernaar om u zo snel mogelijk te bedienen met een referendumverordening die ook is afgestemd met de betrokken gemeenten. Dat vind ik namelijk wel een heel belangrijk aspect. Als wij als provincie iets besluiten en als wij ergens een referendum over zouden willen houden, dan werkt dat door naar gemeenten. Dan is het belangrijk, ook voor een goede afhandeling, dat de gemeenten zich daarin kunnen vinden.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ja, maar mijn afkeuring over het tijdpad is volgens mij duidelijk. Ik heb overigens nog een andere vraag over het referendum. Afgelopen maandag werden wij overvallen door een brief van GS over motie 14, de motie over het referendum. Ik vraag mij af hoe die brief tot stand is gekomen. Bij het houden van de peiling heeft niemand in deze zaal, en u ook niet, aangegeven dat die peiling een referendum in de weg zou zitten. Wat is er gebeurd waardoor u ons de vraag voorlegt of het referendum kan worden geschrapt ten gunste van de peiling? Wat is er gebeurd? Hoe verhoudt zich dat binnen het college? Zijn er partijen die hebben gezegd, zoals de heer Krol van het CDA, dat zij het referendum omarmen? De heer De Vries is van D66. Wat is er gebeurd dat u ons de vraag voor-

legt om het referendum te schrappen? Ik kan het namelijk echt niet thuisbrengen.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! De heer Dercksen denkt misschien dat er allerlei dingen zijn gebeurd in het college. Ik moet u teleurstellen. Dat is niet aan de orde. Ik heb namens het college een voorstel gedaan. Toen wij met elkaar spraken over het referendum, in de statenvergadering van 4 februari, is het middel van de opiniepeiling niet aan de orde geweest. Toen is wel gesproken over een aantal aspecten van het houden van een referendum, onder andere de timing. Het ging om een referendum na het moment dat Provinciale Staten hierover zouden spreken. In feite heb ik u pas op een later moment de keuze voorgelegd voor het houden van een opiniepeiling. Daarop heeft u instemmend op gereageerd. Die is ook gehouden en de uitslag is u bekend. Dit is voor het college aanleiding geweest om u een vraag voor te leggen of aan de geest van motie 14, waarin wordt gezegd dat het draagvlak breder moet zijn dan de mening van Provinciale Staten, is voldaan. Die vraag heb ik u teruggegeven. Omdat het een opdracht was van de Staten, vind ik het ook aan de Staten om die vraag te beantwoorden. Dat heeft geleid tot de discussie in de commissie BEM, met de uitslag die u bekend is.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! De vraag was wat er nu is gebeurd om die vraag voor te leggen. Dat was namelijk geen reden om die vraag voor te leggen, want daar had niemand om gevraagd. Ook bij het houden van die peiling heeft u niet aangegeven dat er enige correlatie was met het referendum. Dat was geen reden, dus er moeten andere dingen gebeurd zijn, misschien vanuit Den Haag. Misschien heeft de minister wel tegen u gezegd: 'Ik neem je niet serieus als je dat referendum gaat doorzetten'. Wat is er gebeurd? Er kan niet niets gebeurd zijn, want dan zou u gewoon een referendum hebben gehouden.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Het spijt mij, mijnheer Dercksen. Ik kan niet tegemoetkomen aan het beeld of invulling geven aan de beelden die u heeft over wat zich heeft afgespeeld. Dat is niet zo. Ik vind het van belang en ik vind het mijn taak als portefeuillehouder dat ik u adviseer over en attendeer op aspecten die met een referendum samenhangen. Een van de belangrijke aspecten daarvan is dat wij hier in Utrecht een krachtige zienswijze vaststellen en dat wij een referendum hebben dat boven de markt bleef hangen. De vraag bleef maar spelen: dit vindt Utrecht nu en

wat vindt Utrecht dan op een later moment? Dat is voor mij de reden geweest om de vraag bij u terug te leggen, met de discussie die dat heeft opgeleverd.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik verbaas mij toch over de gang van zaken die blijkbaar moet hebben plaatsgevonden. In februari hebben wij gezegd dat wij graag willen dat er een referendum gehouden kan worden. Daar was een meerderheid voor. Het college moest daarvoor voorbereidingen treffen. De allereerste voorbereiding die je dan gaat treffen, is het opstellen van een referendumverordening. U weet dat dat tijd kost, u weet dat u daarbij de gemeenten moet betrekken; u heeft dat niet gisteren bedacht. Ik neem aan dat op zo'n moment wordt nagedacht hoe snel wij hiermee aan de slag moeten. Om dan nu, op de rand van oktober, te horen dat het niet gelukt is en als wij het nog willen, dat wij dan eigenlijk pech hebben gehad, vind ik niet kunnen. U heeft gewoon een motie die in meerderheid is aangenomen. Op welk moment hebt u besloten dat wij dat niet gaan halen dat wij het niet meer doen? Dat kan toch niet?

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! De vraag die mevrouw Mineur stelt of wij het wel of niet gaan halen, is niet aan de orde. Als u zou besluiten om wel een referendum te houden, dan kan dat qua tijd gedaan worden. Uiteindelijk hebben de besluiten die hier genomen worden een voorbereidingstijd. Het vast laten lopen en tijd een rol laten spelen, is niet aan de orde. De vraag is gesteld of wij uitvoering hebben gegeven aan de geest van motie 14. Die vraag heb ik u gesteld. De Staten nemen daarover een besluit, niet het college. De vraag is aan u voorgelegd. Als de Staten een ander besluit hadden genomen, dan is het technisch mogelijk om dat referendum te houden. De zaak is dus niet vastgelopen of gesaboteerd in een tijdspanne, waardoor het niet meer uitvoerbaar is. Dat is niet aan de orde. Het is gewoon de vraag geweest of wij de geest van motie 14 als ingevuld kunnen beschouwen met het houden van een opiniepeiling die wij kunnen meenemen in onze zienswijze en die voldoende zeggenschap heeft. Het is een representatieve opiniepeiling die ook overtuigingskracht heeft. Die nemen wij op in onze zienswijze. Dan hebben wij het niet meer over een referendum dat boven die zienswijze hangt als een idee dat Utrecht nog wel eens van mening zou kunnen veranderen.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik blijf maar zoeken. Als wij in oktober een tijdsplanning krijgen, dus nog niet eens een verordening, dan gaat het toch

eindeloos duren voordat het allemaal rond is en voordat wij kunnen besluiten om een referendum te houden? Als de verordening zoals mevrouw Versteeg die voorstelt nog moet worden doorgevoerd, dan betekent dat op zijn vroegst in december de burgers zich kunnen gaan organiseren om handtekeningen te verzamelen. Dat gaat toch allemaal veel te kort dag worden? Dan kun je het toch ook niet meer bij een gemeenteraadsverkiezing organiseren als je dat zou willen? Zo'n motie is toch een opdracht aan het college en dan moet je toch zo snel mogelijk komen met de mededeling dat je het niet gaat redden?

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! De verordening die wordt uitgevoerd en waarvoor de tijdsplanning wordt gegeven, is de uitvoering van motie 13 over het raadplegend referendum. Een referendum kan op twee verschillende manieren worden uitgevoerd. Dat is samenvallend met een van de komende verkiezingen of autonoom. Dat houdt ook een verschil in qua kosten. In alle gevallen zal het zo zijn dat, als je dat van betrekking verklaart op de zienswijze, deze later is dan de informatie die nu in de zienswijze is opgenomen. Het gaat om de uitvoering van motie 13. Ik heb u toegezegd in oktober met een planning te komen.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Uit onderzoeken blijkt dat mensen in kringen van PVV en SP nogal vaak geloven in complottheorieën. Misschien dat wij de laatste vragen in die sfeer moeten zien. Ik wil uw reactie vragen op een ander onderdeel.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Mag ik hier alstublieft op ingaan?

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Misschien mag ik mijn vraag afmaken?

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik word aangesproken. Mijnheer Schaddelee gaat door naar een volgend onderwerp.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Het was een inleiding.

De VOORZITTER: Als u de heer Schaddelee eerst de vraag zou willen laten stellen, geef ik u daarna de gelegenheid om te reageren.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Er is namelijk een ander aspect uit de brief van het

college die wij hebben gekregen in de commissie BEM en dat helemaal nog niet aan de orde is geweest. Wij zijn van SP en PVV gewend dat zij vragen stellen over allerlei declaraties, soms op een niveau van tientjes. In de brief wordt gesteld dat het organiseren van een referendum ruim € 800.000 kost. Dat is geld van onze inwoners, om een waardeloos plan aan onze burgers voor te leggen. Zou u daarop willen ingaan?

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Het zou ons een lief ding waard zijn wanneer wij dit plan zo snel mogelijk van tafel hebben. Uiteraard. Ik geloof echter niet dat mijnheer Plasterk in deze discussie erg veel gebruik maakt van zijn oren. Er wordt niet geluisterd naar wat er gebeurt. Als het werkelijk zo is dat onze inwoners worden gesteld voor een voldongen feit, zo van: "We gaan dit gewoon doen, of u er nu zin in heeft of niet", dan is toch wel het minste dat wij kunnen doen dat wij hen de gelegenheid geven hun standpunt daarover kenbaar te maken? Nogmaals: ik zou willen dat u de opmerking over samenzweringstheorieën terugneemt, want dat vind ik echt nergens op slaan. Zo ken ik u namelijk niet.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Als ik u daarmee een plezier doe, trek ik die opmerking graag in. Het was bedoeld als een inleiding.

De heer BUITING (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil graag reageren op de woorden van de heer Schaddelee.

De VOORZITTER: Misschien is het dan verstandig dat eerst de heer Dercksen het woord krijgt.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! De heer Schaddelee heeft zijn woorden teruggenomen, dus eigenlijk kan ik wel weer teruggaan naar mijn plek. Ik ben er nu echter toch. De heer Schaddelee suggereert dat er een complottheorie is geweest, maar dan zou ik u toch even willen vragen te kijken naar de brief van GS. Daarin staat dat een referendum mogelijk afbreuk doet aan de zeggingskracht van de zienswijze. Er is dus wel degelijk iets gebeurd en ik wil weten wat, maar er wordt geen antwoord gegeven. Dat is geen complottheorie, maar dat is gewoon de tekst lezen die ons is voorgeschoteld.

De heer BUITING (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Wat mij in dit debat over referendum en opiniepeiling toch wel wat verbaast, is dat wij het volgens mij met elkaar eens zijn dat het echt twee heel verschillende dingen zijn. In de commissie BEM heb ik ook al betoogd dat het grote

verschil er vooral ook in zit dat mensen zoals wij een openbaar politiek debat voeren, waarbij daarna mensen een keuze maken voor A of B. Dat is echt een heel groot verschil. Als dat niet zo zou zijn, hebben wij hier ook helemaal geen debat, want als u de opiniepeilingen die nu gelden voor de Tweede Kamerverkiezingen leest die de legitimiteit van dit kabinet bepalen, dan hoeft je hier niet eens meer te staan. Dit echter allemaal ter inleiding.

Ik wil heel graag van het college het volgende horen. Als ik het mij goed herinner in het debat over het referendum, waar het college zeker niet afwijzend tegenover stond, was het juist bedoeld als een stok achter de deur als de minister blijvend geen enkele vorm van een constructieve houding zou innemen tegen een door ons onzalig gevonden herindeling. Onevenwichtig, et cetera, we hebben er vandaag genoeg over gewisseld. Ik wil dus aan het college en misschien ook wel een heel klein beetje aan de VVD vragen om de overwegingen open te houden – het hoeft geen definitief antwoord te zijn – dat als er geen enkele reactie wordt gegeven en er geen indruk bestaat dat er serieus op onze visie wordt ingegaan, om dan alsnog de mogelijkheid van een referendum open te houden. Zijn er gedachten binnen het college om daar dan wel positief tegenover te staan en dan niet te gemakkelijk te zeggen dat er toch ook al een opiniepeiling is gehouden?

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Als de Staten besluiten om opnieuw een motie in te dienen, bijvoorbeeld voor het houden van een referendum, dan is dat aan de Staten. Als daar een meerderheid voor is, dan is het een opdracht. Ik vind nog steeds – dat heb ik deze keer gedaan en dat heeft het college deze keer gedaan – dat wij dan de vraag terug kunnen leggen of met een alternatief ook aan de gedachte van de doelstelling of de gedachte is voldaan. Het kan echter zijn op een later moment dat gesprek uiteraard weer te voeren als u zegt dat er geen enkele beweging komt vanuit de minister om met ons mee te gaan en tegemoet te komen aan de randvoorwaarden zoals wij die in onze zienswijze hebben gesteld.

De heer BUITING (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik wil in elk geval zeggen dat ook wij op dit moment die stok achter de deur aan de minister willen meedelen. Daarvoor zal ik de motie van de PVV steunen. Ik wil de andere partijen echter oproepen goed te blijven opletten wat er in de komende maanden gebeurt en of er echt serieus naar ons geluisterd wordt om niet alle deuren dicht te gooien.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Belangrijker dan wat de gedeputeerde daarvan vindt is wat de VVD-fractie ervan vindt. Ik zag hem opstaan, dus ik denk dat wij antwoord krijgen, maar ik vraag het toch even.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik zou dan wel graag willen weten wat u vindt dat wij ervan moeten vinden.

De heer BUITING (CDA): Mijnheer de Voorzitter! We hebben nu een betoogtrant die u ook hebt gehouden en die het college ook heeft gehouden, wel op instigatie van de meerderheid van ons, na die vraag: we laten de opiniepeiling en de visie nu de doorslag geven dat er in Utrecht een afwijzende houding is die goed onderbouwd is. Als nu echter op dat visiedocument van ons geen enkele sjoerge wordt gegeven door de minister en dat hij vooral doorgaat. Je weet het nooit; er kan ook ministeriële prestige in het geding zijn en al dat soort dingen. Is de VVD op termijn bereid om alsnog dit belangrijke middel van een referendum in te zetten om wel een serieuze indruk te maken in Den Haag?

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Om daarop antwoord te geven: in februari hebben wij inderdaad een motie gesteund. Dat was voor ons een heel belangrijke overweging om dat te doen. Als het wetsvoorstel niet wordt aangepast en de VVD op dat moment vindt dat het plan niet is veranderd, dan kunnen wij die afweging wel maken. Absoluut.

De VOORZITTER: Het woord is aan de gedeputeerde, voor haar eigen betoog.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik ga door naar de vragen die aan mij gesteld zijn. Ik was gebleven bij de motie referendumverordening van D66. Toen is er nog een vraag gesteld door de SP, met het verzoek om het nut van een fusie ook in de argumentatie op te nemen, dus om het concept fusie op zichzelf even aan de orde te stellen. Ik zie in deze zienswijze geen ruimte om daarbij stil te staan, ook omdat ik een zienswijze wil hebben met een brede steun. In feite stelt u voor dat je ook over schaalverkleining zou kunnen spreken. Dat is in feite de insteek die u kiest. We zitten natuurlijk in het frame van een wetsvoorstel van de minister en het feit dat wij daarop een reactie moeten geven. Het is natuurlijk al uitdaging genoeg geweest om daarop een goede doorwrochte zienswijze te schrijven en onze argumenten goed voor het voetlicht te brengen, met de

kanttekeningen, maar ook met de ruimte die wij zien. Ik zie dus geen mogelijkheden om dat in de zienswijze op te nemen, zodat het ook een bijdrage levert aan de conclusie die wij daarin stellen. Om die reden denk ik dat dat een verzoek is waaraan ik niet tegemoet kan komen.

De laatste vraag is die van de ChristenUnie: wat doen we met Woerden? Dat geldt natuurlijk in feite ook voor De Ronde Venen, Vianen en Amersfoort. Laat ik ze allemaal niet op ideeën brengen, maar het is natuurlijk zo dat als je als gemeente in de randgebieden van een provincie zit en er sprake is van een fusievoornemen dat vooralsnog een brede visie op binnenlands bestuur ontbeert, het logisch is dat men alternatieven overweegt of bekijkt en daaraan aandacht besteedt in hun zienswijze.

De VOORZITTER: Ik kijk de zaal rond of er behoefte is aan een tweede termijn. Is daar behoefte aan? Ja? Dan gaan wij een korte tweede termijn in.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik dacht dat u vroeg of er behoefte is aan een schorsing. Ik zou graag twee minuten de gelegenheid hebben om met mijn fractie te overleggen.

De VOORZITTER: OK, dan doet wij dat nu eerst. Ik schors de vergadering.

Schorsing van 16.47 uur tot 16.52 uur.

De VOORZITTER: Dames en heren, ik heropen de vergadering. Aan de orde is de tweede termijn van agendapunt 6.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik kan heel kort zijn. Ik wil alleen de motie indienen die ik al heb aangekondigd in de eerste termijn, ook naar aanleiding van de interruptie van zojuist.

Motie M39 (D66): vaart maken met instellen referendumverordening.

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 30 september 2013, ter bespreking van het statenvoorstel Zienswijze op herindelingsontwerp voor de samenvoeging van Noord-Holland, Utrecht en Flevoland, PS2013BEM07;

constaterende:

- *dat de Staten van Utrecht, bijeen op 4 februari 2013, bij meerderheid zich hebben uitgesproken voor het*

- instellen van een referendumverordening;
- dat Gedeputeerde Staten in de commissievergadering Bestuur Europa en Midden (BEM) op 16 september 2013 heeft aangegeven nog geen voorstel te hebben voor een verordening en pas begin 2014 een voorstel aan Provinciale Staten wil voorleggen;

overwegende:

- dat de uitwerking van bovengenoemde motie 14 lang op zich laat wachten;
- dat de VNG Utrecht als gesprekspartner ter voorbereiding op de verordening volstaat;
- dat de VNG bovendien een conceptverordening heeft voor haar leden;
- dat gemeenten zoals bijvoorbeeld Utrecht en Amersfoort al een verordening hebben;

dragen het college van Gedeputeerde Staten op: in de commissievergadering van BEM op 25 november een conceptverordening aan de Staten voor te leggen, conform opdracht motie 4 februari jongstleden.

Een gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie M39 is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Dat de PvdA en de VVD geen zin hebben om bij de kiezer in de buurt te komen, begrijp ik, maar ik wil toch graag een beroep doen op de partijen die op welke manier dan ook het referendum in hun verkiezingsprogramma hebben opgenomen. Geef de burger een stem in het proces dat kan leiden tot de opheffing van deze provincie.

In de statenbrief aan de commissie BEM staat dat een referendum in 2014 mogelijk afbreuk doet aan de zeggingskracht van de zienswijze. Wat mij betreft mag het referendum ook in 2015 wordt gehouden, als het maar voor de behandeling van het ontwerp in de Eerste en Tweede Kamer is.

Uit het stuk blijkt dat de minister klaarblijkelijk GS en PS verwijt dat er een referendummotie is aangenomen, terwijl in zijn eigen brief van december staat dat hij de burger intensief wil betrekken bij de fusie. De minister begrijpt dat het voorstel zal worden afgeschoten bij een referendum en dus kan ik mij niet aan de indruk onttrekken dat GS onder druk wordt gezet om het referendum af

te schieten. Ik heb namelijk niet de indruk dat de minister echt wil luisteren naar de burger.

Google "kroonjuweel" en Google "D66" en je komt al snel bij referendum. Wikipedia schrijft daarover het volgende: "De kroonjuwelen van D66 zijn er nog wel, maar leiden een slapend bestaan." Laten wij dit kroonjuweel van D66 uit de mottenballen halen. Een correctief referendum, zoals in het D66-verkiezingsprogramma staat, kan nu wettelijk gezien niet. Het beste dat wij kunnen doen is het organiseren van een raadgevend referendum. Dichterbij het verkiezingsprogramma van D66 kunnen wij niet komen. Ik citeer er nog maar eens uit "De burger aan zet". Ook GroenLinks wil ik aanspreken op haar verkiezingsprogramma. Men wil een correctief of adviserend referendum hebben. Ik zou zeggen: laat u eigen kiezer niet in de kou staan.

Ik kom met een motie die is aangepast aan de nieuwe termijnen, de fusiedatum van 1 januari 2016. Ook is de motie aangepast daar waar wij willen wachten op het advies van de Raad van State. Vervreemdt de burger niet nog verder van de politiek. Geef hem een stem, hoe slecht het voorstel ook zal zijn, zo zeg ik tegen de heer Van Wikselaar.

Motie M40 (PVV): referendum provinciefusie.

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 30 september 2013, ter behandeling Statenvoorstel Zienswijze op herindelingsontwerp voor de samenvoeging van Flevoland, Noord-Holland en Utrecht;

constaterende:

- dat het herindelingsontwerp van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zal leiden tot opheffing van de provincie Utrecht;
- dat de minister van Binnenlandse Zaken in zijn brief van 14 december 2012 heeft aangegeven het vanzelfsprekend te vinden dat de inwoners van de provincies intensief bij de besprekingen zullen worden betrokken;
- dat motie 14, waarin GS werd opgedragen een referendum uit te schrijven over deze provinciefusie, met een ruime meerderheid werd aangenomen;
- dat na de commissie BEM van 16 september jongstleden het erop lijkt dat de meerderheid aan de motie 14 is ontvallen;
- dat het niet zeker is dat het advies van de Raad van State over dit herindelingsontwerp al beschikbaar

is ten tijde van de gemeenteraadsverkiezingen van 2014, het moment waarop het referendum van motie 14 was voorzien;

- dat de door de provincie Utrecht gehouden peiling niet de vraag bevatte of de respondent al dan niet kon instemmen met de fusieplannen zoals die voorliggen;
- dat een peiling geen referendum is;

overwegende:

- dat met dit beleidsvoornemen er een einde komt aan 1200 jaar van enig zelfbestuur in de provincie Utrecht;
- dat dit een waagstuk is dat alle inwoners van de provincie Utrecht aangaat;

spreekt als haar mening uit:

dat een existentiële vraag als het opheffen van een provincie niet kan worden voorbehouden aan een meerderheid in de Staten-Generaal zonder kennis te nemen van de opvatting van de inwoners van de betreffende provincie;

dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- alle voorbereidingen te treffen voor het houden van een raadgevend referendum om zo een antwoord van de bevolking te krijgen op de vraag of zij hun provincie willen opheffen om de vorming van een nieuwe provincie, bestaande uit Flevoland, Noord-Holland en Utrecht, mogelijk te maken en dit referendum uit te schrijven zodra het advies van de Raad van State op het desbetreffende wetsontwerp beschikbaar is en dit referendum zo mogelijk gelijktijdig met een andere verkiezing te laten plaatsvinden teneinde de kosten zoveel mogelijk te beperken;
- het referendum dient voor de behandeling van het herindelingsontwerp in de Eerste Kamer te zijn gehouden;
- de uitslag van het referendum als uitgangspunt te kiezen voor verdere stellingname jegens de minister.

En gaat over tot de orde van de dag.

de VOORZITTER: De motie M40 is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Wij moeten constateren dat wij van de VVD geen enkel zinnig argument hebben gehoord voor het weghalen van haar

handtekening onder die motie. We hebben ons best gedaan om haar de kans te geven om er toch iets over te zeggen, maar er komt geen samenhangend verhaal uit.

Voor wat betreft de opmerking van mevrouw Pennarts: zij zegt dat wij in een frame van opschaling zitten, dat de minister dat voor ons heeft neergezet en dat wij ons daarin moeten voegen. Ik zou zeggen: stap daar uit. Het gaat echt om een grote stap waar wij mee bezig zijn. Om dan te zeggen dat de minister heeft gezegd dat wij moeten fuseren en dus gaan wij fuseren. De laatste tijd zijn er zo veel parlementaire onderzoeken geweest die dan achteraf melden en aantonen dat je niet goed bezig bent geweest. Ik zou zeggen dat wij dat parlementair onderzoek dan maar beter vooraf kunnen doen. Dat scheelt ontzettend veel tijd en geld en moeite. Wat dat betreft kan het referendum ook een bijdrage leveren. De heer Schaddelee noemde dat net ook al. Het liefst hebben wij helemaal niet dat er een referendum gehouden moet worden. Ik hoop nog steeds dat mijnheer Plasterk op een ochtend wakker wordt en het licht ziet. Voor het geval dat dit niet zo is, zal dat moeten gebeuren. Democratie kost nu eenmaal geld. Wij zitten hier ook met zijn allen geld te kosten. Dat hoort erbij. Dat is democratie. We moeten het zo zuiver en zo goedkoop mogelijk doen. Wat nodig is, moet echter gebeuren. Wij hebben nog een aankondiging voor een amendement. Dat amendement dien ik bij dezen graag in.

Amendement A59 (SP): fusie eerst onderzoeken.

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 30 september 2013, ter behandeling van het statenvoorstel 6, inzake de zienswijze op het herindelingsontwerp voor de samenvoeging van Flevoland, Noord-Holland en Utrecht;

besluiten:

na de woorden "Wij stellen u voor de zienswijze (bijl. 1) vast te stellen," toe te voegen de zinsnede:

"met de toevoeging dat het nut van fusies onderwerp is van discussie, onder andere in het werk van de hoogleraren Maarten Allers en Hans Schenk, en daarom allereerst moet worden aangetoond".

Toelichting:

Het nut van fusies valt sterk te betwijfelen. Dat is onder meer gesteld door professor Maarten Allers, die gemeentelijke fusies onderzocht heeft, en door professor

Hans Schenk, die bedrijfsfusies onderzocht heeft. Omdat een fusie van drie provincies een zeer grote investering is die in redelijkheid niet valt terug te draaien, is het noodzakelijk om eerst nut en noodzaak van deze fusie aan te tonen.

De VOORZITTER: Het amendement A59 is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. Het amendement kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Dat is een plezierige verspreking, althans voor de humorwaarde van deze middag. Ik heb haast het vermoeden dat mevrouw Mineur niet denkt dat de slagingskans van het amendement gelijk is aan de slagingskans van fusies die zij zo uitvoerig heeft uiteengezet.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Dat is interessant. Ik ga er eens over nadenken hoe ik die berekeningen precies moet maken.

De VOORZITTER: Aangezien er verder geen fracties zijn die gebruik willen maken van de tweede termijn, kom ik bij de gedeputeerde voor haar tweede termijn. Het woord is aan mevrouw Pennarts.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Mijn bijdrage beperkt zich tot een reactie op de moties en het amendement. Een aantal daarvan moet ik nog lezen, maar ik geef er een korte, globale reactie op.

Ik ben nog één motie vergeten, namelijk de motie M38 van D66, raadplegen Kiesraad ter voorkoming van dubbele verkiezingen. Ik zie dat die motie een punt aansnijdt dat echt heel wezenlijk is. Dat betreft de korte periode waarin de nieuwe Provinciale Staten en een nieuw college zitting hebben. U vraagt in feite om een second opinion op de brief van de heer Plasterk naar aanleiding van de brief van 3 juli, waarin gesproken wordt over een aantal opties. We kunnen de zittingsduur van een deel van de Staten verlengen. We kunnen de datum voor de herindelingsuitstelling tot 2017 of misschien zelfs tot 2019. In feite kiest hij in de conclusie van zijn brief niet voor die opties. Ik denk dat het een goede zaak is om die vraag voor te leggen aan de Kiesraad. Ik kan vanaf deze plek niet beoordelen hoe zwaar het advies van de Kiesraad gewogen kan worden, maar dat u hier een kwestie aansnijdt die echt wel aan de orde is en dat echt wel een punt van zorg is, lijkt mij evident. Om die reden steun ik deze motie.

Er zijn nog twee andere moties aangekondigd. De motie van de PVV over het referendum: ik ga ervan uit dat dit een discussie is die u als Staten met elkaar voert, zoals dat bij de vorige motie het geval was.

Dan een korte reactie op de motie van de SP over fusie. U zegt dat we in een frame van opschaling zitten en dat wij er ons naar moeten voegen. Dat is niet helemaal mijn reactie daarop. Ook in de gesprekken die ik voer, zie ik dat het gaat om een inbreng die een politiek breed draagvlak zou moeten hebben. Om die reden had ik twijfels bij de toepasbaarheid van uw verzoek.

De VOORZITTER: Daarmee zijn wij aan het einde gekomen van de tweede termijn. Ik stel voor het debat over dit onderwerp te beëindigen of als beëindigd te beschouwen. Wij komen straks bij de stemmingen terug op de moties en het amendement.

Initiatiefvoorstel GroenLinks Zonatlas.

De VOORZITTER: Hierbij nodig ik de indiener, de heer Bekkers van de fractie van GroenLinks, uit om dit voorstel toe te lichten.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Een zonnige zomer rijker staan wij hier dan toch alsnog om het initiatiefvoorstel voor de Zonatlas te behandelen. Mede namens commissielid Mari Beks, die ook veel energie heeft gestoken in het voorstel, heb ik het genoeg het aan u te presenteren. Een korte toelichting als aftrap. Uiteraard beantwoorden wij daarna graag vragen vanuit de Provinciale Staten, om zo gezamenlijk tot een besluit over dit voorstel te komen.

Zonne-energie zal een belangrijke bouwsteen vormen in de mix van energievormen om gezamenlijk een duurzame energiehuishouding op te bouwen. Waarin ligt nu het belang? Zonne-energie heeft nauwelijks externe effecten. Veel energievormen hebben tal van externe effecten, zoals luchtverontreiniging, opwarming van oppervlaktewater, kernafval, CO₂-uitstoot en calamiteiten door verontreiniging en ongelukken. Zonne-energie heeft van dat alles vrij weinig. Dat maakt zonne-energie op zichzelf al een heel aantrekkelijke energievorm. De potentie is ook nog eens heel groot. In ons voorstel hebben wij een kleine rekenoefening gehouden. Daaruit is af te leiden dat als alle geschikte daken in de provincie Utrecht benut zouden worden, wij dan toch in zo'n driekwart van de elektriciteitsbehoefte van onze inwoners door zonne-energie kunnen laten voorzien. Dat is het geval met de huidige stand

van de technologie. Het is typisch iets waarbij vooral particulieren aan zet zijn. Als zij dat doen, levert dat ons collectief wel een enorm groot voordeel op. Het versterkt onze economische structuur namelijk even goed, omdat onze afhankelijkheid van andere fossiele energiebronnen enorm afneemt.

De heer UBAGHS (PVV): Mijnheer de Voorzitter! De heer Bekkers noemt 75%. Waarop baseert hij dat? Ik heb namelijk heel andere percentages.

De heer BEKKERS (GroenLinks): In de notitie is de berekening helemaal uitgelegd. In dit geval verwijs ik daarnaar, voordat ik het hier ter plekke ga narekenen en het voor iedereen niet te volgen wordt. We hebben een inschatting gemaakt van wat de potentie is, wat het oplevert, wat het gemiddelde energieverbruik is en wij hebben dat vermenigvuldigd en gedeeld. Dan komt u daarop uit.

De heer UBAGHS (PVV): U noemt nu de 75%. Dat percentage baseert u op alle huishoudens in Utrecht. U weet dat er in Utrecht inwoners zijn die geen eigen dak hebben. Ik heb wel een eigen dak. Bij mijn huis kom ik op 48%. Hoe komt u dan voor de totale provincie Utrecht op 75%? Als ik mijn hele dak vol laat plaatsen met zonnepanelen, kom ik maximaal tot 48% aan opwekking, op jaarbasis. Dat is door deze goede zomer verhoogd met 3%, want het was eerst 45%. Hoe komt u dan, terwijl niet elke woning in Utrecht een dak heeft, voor de hele provincie op 75%? Dat verschil is te groot.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik moet wel zeggen dat ik de technische vragen eigenlijk iets meer op zijn plek vind in de commissie, maar ik zal toch mijn best doen om deze vraag te beantwoorden. Wellicht zit het verschil er met name in dat wij alle geschikte daken hebben meegenomen, dus dat kunnen ook heel goed dakoppervlakken zijn van bedrijven en van stallen. Zoals u het net formuleerde voor uw eigen situatie, leek het erop dat u het heel erg relateert aan woningen en huishoudens. Wij hebben het echter afgeleid uit het totaal aan geschikt dakoppervlakken. Zou dat wellicht een verklaring kunnen zijn voor het verschil in berekening?

De heer UBAGHS (PVV): Nee, dan vind ik het verschil nog te groot.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Onze berekening staat vrij helder uitgelegd in de notitie, dus ik zou zeggen: kijk het nog even na.

De VOORZITTER: Zou u uw eigen toelichting willen geven, want daarna begint het hele debat nog een keer. Ik heb gevraagd om een korte toelichting. Daarna geef ik het woord aan de fracties.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik doe dat heel graag.

Vooraf voor particulieren en ondernemers ligt hier een kans om hun eigen energievoorziening zeker te stellen. Waarom dan toch ook een rol voor de overheid? Als provincie hebben wij een kerntaak als gebiedsregisseur in het ruimtelijk domein. Wat wij nu bij uitstek kunnen verbinden met elkaar zijn tal van omgevingsinformaties, waarmee particulieren en ondernemers snel kunnen inschatten of het voor hen aantrekkelijk is te werken aan zonne-energie. Precies dat biedt de zonatlas. Het is in feite een ontsluiting van kennis, zoals over hoogtegegevens, weergegevens over vele jaren, omgevingsinformatie. Dat bij elkaar opgeteld levert een nauwkeurig beeld op van de mate waarin een bepaalde dakoppervlakte aantrekkelijk is. Wij denken dat wij op die manier, met een vrij beperkte bijdrage vanuit de overheid, een enorm effect teweeg kunnen brengen, omdat tal van particulieren en ondernemers hun eigen energievoorziening zeker kunnen stellen. Dat levert ook een investering op in installatiebedrijven en wordt de energievoorziening in elk geval zekerder gemaakt.

Waarom dit voorstel? Het voorgestelde besluit behelst op dit moment dat Gedeputeerde Staten kennis neemt van de kansen van producten als de zonatlas en bij de begroting met een voorstel komt over hoe wij dat in de provincie Utrecht kunnen introduceren. U heeft kunnen lezen dat de gemeenten Utrecht en Amersfoort al een dergelijk product in de markt hebben. Het hoeft dus niet voor elke gemeente opnieuw verzonden te worden. Aan GS is nu de vraag om het op een slimme manier te organiseren. Inmiddels ligt de begroting er al; die is deze week in een envelop bij iedereen thuis gekomen. In de vergadering van juni heeft GS toegezegd dat het uitstellen naar deze vergadering er niet toe hoeft te leiden dat implementatie van dit voorstel vertraging oplevert.

De VOORZITTER: Er is nu gelegenheid voor het debat.

De heer EL YASSINI (VVD): Mijnheer de Voorzitter! De VVD wil graag meedenken over initiatiefvoorstellen voor alternatieve duurzame energie. Zo ook over dit voorstel van GroenLinks. Nadenken over alternatieve duurzame energie is een must in deze 21^e eeuw. Daarom moeten

wij daarover open en onbevooroordeeld zijn. Alleen nadenken en meedenken is echter niet genoeg. Om initiatieven te laten slagen, moeten wij deze toetsen op cruciale punten. Die zijn voor de VVD heel duidelijk. Kan er marktwerking plaatsvinden of ligt dit bij de overheid? Is het uniek? Is het urgent? Met name is de vraag aan de orde: is het haalbaar? Dit zijn belangrijke punten waarop wij dit initiatief toetsen. Daarom heeft de VVD een aantal vragen.

Er is een aantal bekende initiatieven op het gebied van zonatlassen die al lopen of die in de startfase zitten. Waarom is besloten geen aansluiting te zoeken bij deze initiatieven en een nieuw initiatief te starten?

Ik ben ook bang dat wij met dit voorstel wellicht misschien het bedrijfsleven voor de voeten lopen. Kan de overheid dit het beste of moeten wij het overlaten? Voor de VVD is het belangrijk dat bij dit soort initiatieven gekeken wordt of ze niet het best door de markt verzorgd kunnen worden. Wellicht is bij GS het palet aan mogelijkheden bekend. Dan kunnen wij daarbij aanhaken.

In het initiatiefvoorstel wordt ook gesproken over gemeenten. Dat is heel goed. De aansluiting is daarbij heel belangrijk. Daarover hebben wij ook een aantal vragen. In het voorstel wordt uitgegaan van participatie door gemeenten. Hoeveel gemeenten zijn er nu al benaderd? Bestaat er bij de gemeenten behoefte om hierbij aan te sluiten? Zijn daar ook praktijkvoorbeelden van? Hoeveel gemeenten binnen onze provincie hebben al besloten zich aan te sluiten bij dit voorstel? Natuurlijk is ook de volgende vraag belangrijk: wat gaan de gemeenten daarvoor straks betalen aan de provincie of misschien aan iemand die de site moet gaan beheren?

Verder is heel belangrijk te weten wie opdraait voor de kosten als bijvoorbeeld in een later stadium een of meerdere gemeenten besluiten zich terug te trekken uit het initiatiefvoorstel?

De laatste vraag heeft vooral te maken met het punt van urgentie dat voor ons heel belangrijk is. Waarom is besloten om nu door te zetten met de zonatlas? Is er behoefte aan een zonatlas en hebben wij daarover cijfers beschikbaar?

Hoe meten wij het succes van dit voorstel? Voor de VVD is het heel belangrijk dat als wij met voorstellen komen, wij altijd een methode hebben om te kijken of iets is geslaagd of mislukt, om ook voor de toekomst te voorkomen dat wij de fouten opnieuw maken. Wij willen dus ook heel graag weten wanneer en hoe GroenLinks dit meet als een succes en wanneer het een succes is.

Graag hoor ik van GroenLinks hoe zij aankijkt tegen deze punten.

De heer DE VRIES (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Net als de VVD en GroenLinks, volgens mij een beetje in tegenstelling tot de PVV, ziet de PvdA de zon inderdaad als een vrijwel onuitputtelijke bron van energie, waarvan wij enorm veel gebruik moeten maken. We moeten vaststellen dat in de afgelopen periode van een jaar of zo, burgers al veel doen aan het opwekken van zonne-energie. Met name de Chinese zonnepanelen zien wij op allerlei plaatsen verschijnen. Het bedrijfsleven doet ook veel; bijvoorbeeld Eneco, de energieleverancier, heeft een zonatlas op zijn website staan. Overheden doen al veel, maar dan wel in het buitenland. Duitsland heeft een piek gehaald toen ergens in de zomer 40% van de energiebehoefte op één dag is gehaald uit zonne-energie. Italië doet veel, rond de 6%. In Nederland wordt 0,2% van onze energie opgewekt met zonne-energie. Dat percentage is bedroevend laag; dat kan hoger.

Nederland 0,2%; de provincie doet helemaal niets. Volgens mij doet de provincie Utrecht in deze periode helemaal niets aan het stimuleren of opwekken van zonne-energie. Helemaal niets. In dat licht is het dus mooi dat GroenLinks nu iets wil doen. Echter, alleen een zonatlas op de website is volgens de PvdA niet voldoende. Wij vrezen dat hier toch een beetje sprake zal zijn van 'winddressing'. Wij denken dat het optrekken van een rookgordijn voor zonne-energie niet goed is. Er hangt de suggestie dat het college via deze GroenLinks-zonatlas iets doet, terwijl er eigenlijk niets gebeurt. We zouden willen dat het college met GroenLinks echt iets aan zonne-energie gaat doen en zij de handschoenen oppakken en een alomvattend plan opstellen door zonne-energie daadwerkelijk te stimuleren. Als voorbeeld noem ik de gemeente Amersfoort. Die gemeente heeft ook een zonatlas; dat werd al gezegd. Dat is echter niet het enige. Daaraan is een intensieve campagne vastgeknoopt. Elk huishouden heeft een brief gekregen en een uitnodiging om iemand op bezoek te krijgen die het lekken van energie uit je huis meet. Daar is op huisniveau een scan gemaakt. Er is ook advies gegeven op huisniveau. De gemeente heeft nu een uitdagende doelstelling, namelijk om CO₂-neutraal te zijn in 2030. Ik wil maar zeggen dat een combinatie van acties en plannen, een alomvattend plan, kan leiden tot een verschil. Alleen een zonatlas is niet genoeg.

De vraag van de PvdA aan het college is of het college de handschoenen wil oppakken en in de laatste anderhalf

jaar toch met een groot integraal plan wil komen om daadwerkelijk iets te gaan doen aan zonne-energie.

De heer HOEFNAGELS (D66): U heeft het zojuist over een heel mooi initiatief van een gemeente. tegelijkertijd zegt u daarna dat het dus aan de provincie is om de handschoen op te pakken. Hoe gaat u van die gemeentelijke taak die u schetst naar een provinciale taak? Kunt u dat uitleggen?

De heer DE VRIES (PvdA): Ik wil de zonne-energie nou net niet in de kerntakendiscussie trekken. Dat vind ik niet zo interessant. De provinciale fractie van GroenLinks doet een voorstel om iets te doen met zonne-energie. Wij vinden het belangrijk dat er iets wordt gedaan aan zonne-energie. Ik sta hier als statenlid van de provincie Utrecht. Wat ik in de gemeente Amersfoort vind, vind ik daar. Wat ik misschien in de Tweede Kamer zal vinden of het Europees parlement, vind ik daar. Ja, het mag veel breder en groter, maar wij staan hier voor de provincie. Je kunt iets doen of niets doen. Tot nu toe doet de provincie niets. Ze wi nu een zonatlas. De PvdA zegt dat dit een mooi begin is; maak het veel groter, omdat het anders geen effect heeft en het een beetje 'windowdressing' is.

De heer EL YASSINI (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Even voor de duidelijkheid. Ik hoor de PvdA zeggen dat wij iets moeten doen met zonne-energie. Mijn vraag is dan: wat?

De heer DE VRIES (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik zal het iets toelichten. Het wordt dan wel een iets langer antwoord, terwijl ik altijd wel gecharmeerd ben van korte, heldere antwoorden. Ik wil de bal bij het college leggen. Het college bestuurt. GroenLinks zit in het college. U houdt van het milieu. Zonne-energie is goed voor duurzaamheid en milieu. Doe er iets mee. Een zonatlas is alleen een zonatlas op de website en dat zien wij niet als iets dat iets toevoegt. Kom met een groter, breder plan dat echt het verschil maakt. Jullie zitten in het college. Maak er iets van op duurzaamheidsgebied. Maak een grote stap. Er is nog anderhalf jaar te gaan. Maak het verschil. Het college zit hier om te besturen. Ik ben slechts een eenvoudige controleur en kadersteller.

De heer EL YASSINI (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik begon te lachen, omdat het niet de eerste keer is dat de PvdA, wanneer er een vraag wordt gesteld, kijkend naar het college zeggen: "Je ne sais pas." In dit geval wil ik aan de PvdA vragen om zelf eens met ideeën te komen. Stop eens met het kijken naar het college door constant

maar weer te vragen: "Dat is spannend, daar moeten we iets mee. Het college is nu aan zet." Ik denk dat de PvdA in dit geval een verantwoordelijkheid heeft, ook naar haar kiezers toe. Komt u zelf nu eens met voorstellen en leg eens voor hoe u het ziet en hoe u het doet. Anders wordt het alleen maar vaag gepraat. Ik daag u uit om met een visie te komen.

De heer DE VRIES (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! De PvdA denkt dat er een verschil zit tussen de Staten en een gemeenteraad en het bestuur. Het bestuur moet besturen. Er zit een consequente lijn in. Ik ben blij dat u dat heeft vastgesteld. Het bestuur moet besturen. Wij controleren en stellen kaders. Als wij denken dat het beter kan, dan nodigen wij het bestuur uit om het beter te doen. Uiteraard wil de PvdA meedenken en met ideeën en een visie komen. Dat is prima. Wij besturen echter niet in deze periode.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een klein vraagje. Is de PvdA voor of tegen het plan?

De heer DE VRIES (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Wij vinden het plan niet alomvattend genoeg; het is te bescheiden. Wij vinden dat wij niet moeten meewerken aan een plan dat eigenlijk niet zo veel zin heeft en waarbij het college de suggestie wekt iets te doen aan zonne-energie. Wij willen dat het college echt iets doet aan zonne-energie.

De heer MEIJER (SP): U bent dus tegen het plan?

De heer DE VRIES (PvdA): Wij zijn voor het plan, maar het plan is te weinig. Wij zullen dus tegen stemmen.

Mevrouw NAP (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Over zonne-energie worden veel fabels en feiten verteld. Volgens de ene min of meer deskundige op dit onderwerp is elk dak geschikt voor de plaatsing van zonnepanelen en zouden wij collectief over moeten gaan tot het plaatsen van al deze panelen, het liefst door de overheid. Volgens de andere minder dan wel meer deskundige is zonne-energie een heilloze weg en zijn zonnepanelen alleen maar rendabel als er bakken subsidie in gaan.

Juist omdat er geen eenduidig antwoord is op de vraag of en op welke termijn zonne-energie voor een woning rendabel is, is die zonatlas van GroenLinks nou zo'n geweldig plan. Om een goed beeld te krijgen van de kosten en baten van zonne-energie, moet nauwkeurige omge-

vinginformatie verkregen worden en moet deze aan elkaar worden gekoppeld. Als mensen in één oogopslag kunnen zien wat de kosten en baten voor hun woning of bedrijf zijn, is de kans groter dat men overgaat tot het plaatsen van zonnepanelen dan wanneer men af moet gaan op een enkel voorbeeld van ervaringen van iemand anders in een andere situatie en in een andere omgeving.

De provincie heeft zich ten doel gesteld om in 2040 klimaatneutraal te zijn. Dat doel kan alleen bereikt worden als wij burgers en bedrijven goed voorlichten over de mogelijkheden van duurzame energievoorziening. Om de ontwikkelingen en het gebruik van zonne-energie verder te brengen en inzichtelijkheid in de mogelijkheden en meerwaarde van zonnepanelen te verkrijgen, is dit een eerste stap. De zonatlas heeft zich hierin bewezen en heeft als voordeel dat deze uniform is opgezet voor verschillende gebieden in Nederland. Ik hoorde net iemand vragen hoe het met andere gemeenten zit. Uit het voorstel haal ik dat het in Gelderland al gebruikt wordt en dat het ook in Amersfoort en Utrecht al gebruikt wordt. Het is een bestaand plan waarbij wij zouden kunnen aansluiten. Het CDA kan daarom dan ook achter dit initiatiefvoorstel staan, al hebben wij wel wat vragen.

De heer UBAGHS (PVV): Mevrouw Nap, bent u ervan op de hoogte dat er al tientallen sites zijn die, precies zoals u dat wilt, al berekenen voor particulieren en ondernemers? Oftewel; wat voegt dit initiatief nog toe aan wat er op dit moment al op de markt is?

Mevrouw NAP (CDA): Het probleem met alle tientallen sites en informatiemogelijkheden is juist dat niet duidelijk is of het voor mijn situatie handig is. Is het voor mijn huis handig om zonnepanelen te plaatsen? Hoeveel jaar duurt het voordat ik het terugverdien? Hoeveel moet ik ervoor investeren? Dat is niet duidelijk. Dat beeld wordt wel gebracht door de zonatlas. Ik wil in één oogopslag kunnen zien of het voor mij handig is. Of er dan andere bedrijven zijn en andere situaties, vind ik hartstikke leuk om te weten, maar dat is niet iets waarmee ik mijn voordeel kan doen.

De heer UBAGHS (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik nodig mevrouw Nap uit om in de pauze even naar mijn iPad te komen kijken. Dan zal ik haar precies laten zien welke gegevens dit voor mijn woning oplevert en hoe ik specifiek voor mijn situatie die gegevens kan vinden die ik nodig heb om al of niet een beslissing te nemen. Oftewel: de informatie waar u om vraagt, is er al.

Mevrouw NAP (CDA): Nu, dan is het wel helemaal snel uitgevoerd qua informatie. Dan is het een kwestie van koppelen en aansluiten. Dan zijn we gauw klaar. Prima toch?

De heer UBAGHS (PVV): Vindt u het dan niet zonde van het geld dat ermee gemoeid is?

Mevrouw NAP (CDA): Nee, want ik zou graag willen weten waar ik die informatie kan vinden, als die er is. Als de zonatlas er dan voor zorgt dat die informatie kan worden gevonden, is dat prima. Het hoeft van mij geen € 100.000 te kosten om de informatie te ontsluiten. Als die er maar is. Prima. Als het goedkoper kan, als het voor twee tientjes kan, is dat fantastisch.

De heer EL YASSINI (VVD): Mag ik daaruit concluderen dat u eigenlijk zegt dat als er bestaande initiatieven zijn het CDA het liefst zou willen aanhaken bij die initiatieven?

Mevrouw NAP (CDA): Ja, zeker.

Ik heb nog twee vragen aan de indieners. Zijn er mogelijkheden om de zonatlas ook te gebruiken om particulieren in verbinding te stellen met bedrijven in Utrecht die die zonnepanelen kunnen leveren? In hoeverre is het mogelijk om daarin te schakelen? Kunnen wij leveranciers en afnemers van zonnepanelen met elkaar in contact brengen, waardoor ook het Utrechts bedrijfsleven er iets aan heeft?

Ten tweede: de zonatlas wordt al gebruikt in de gemeenten Utrecht en Amersfoort. In hoeverre is het de bedoeling dat er nu echt gekoppeld wordt? Of krijgen wij straks een zonatlas provincie Utrecht, een zonatlas gemeente Utrecht en in mijn geval misschien wel een zonatlas voor de dorpen in de gemeente Utrecht? De gemeente Utrecht heeft namelijk nog steeds niet door dat er ook dorpen zijn binnen die gemeente. Op die vragen wil ik graag nog een antwoord ontvangen van de indieners.

Verder heb ik nog een vraag aan het college. Mocht het voorstel worden aangenomen – wat ik wel verwacht –, zijn er dan aandachtspunten voor een overlap met andere regelingen en voorstellen die de provincie nu al gebruikt?

De heer HOEFNAGELS (D66): Mijnheer de Voorzitter! D66 steunt de overwegingen die GroenLinks noemt om te komen tot een zonatlas. D66 is evenals GroenLinks ervan overtuigd dat zonne-energie een noodzakelijk onderdeel is om de duurzaamheidsdoelstellingen, zoals genoemd in Utrecht 2020-2040 en de ruimtelijke structuurvisie, te

behalen. D66 ziet echter ook dat veel gemeenten dit initiatief al oppakken en wil dan ook voorkomen dat wij dubbel werk gaan doen. Een inventarisatie is wat ons betreft dan ook een onlosmakelijk onderdeel van de uitwerking van dit voorstel. Wat doet de markt al? Wat gaat de provinciale rol hieraan toevoegen? Hoe kijken de indieners daar tegenaan? D66 wil dit voorstel dan ook graag in een groter verband zien. Een zonatlas zoals hier voorgesteld, biedt de mogelijkheid om de toepassing van zonnepanelen goed in kaart te brengen. Daarnaast ligt er echter ook al een initiatief van dit college om investeringen voor Verenigingen van Eigenaren en energiecorporaties mogelijk te maken via de Rabobank Amersfoort. Er is tevens het initiatief van GS om ondersteuning te bieden aan een aantal smart-projecten in Amersfoort die gekoppeld zijn aan zonne-energie. Ten slotte is er juist een energieakkoord gesloten, dat de fiscale mogelijkheden gaat vergroten om zonne-energie in grotere oppervlakten te ondersteunen, dus ook voor VvE's en energiecorporaties. Wat D66 betreft is dit het moment om in de provincie Utrecht, en misschien te beginnen in Amersfoort, nu ook echt een forse impuls te geven aan zonne-energie. De provincie zou met name kunnen faciliteren in de communicatie rond deze instrumenten, om ervoor te zorgen dat er goed gebruik van gemaakt wordt.

De heer UBAGHS (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Het is een kort debat, dus ik ben van plan het kort te houden. Het is principieel geen discussie over wel of geen zonne-energie. Die zal op een andere manier moeten worden gevoerd. Het gaat om een voorstel om een site in de lucht te brengen die informatie voor inwoners en bedrijven van Utrecht moet opleveren. De heer De Vries noemde Eneco in zijn betoog. Wij kunnen alle grote energiemaatschappijen noemen die zo'n site hebben. Op basis van specifieke informatie, mevrouw Nap, zoals afmetingen van je dak, oppervlak, is er een dakkapel, is er een schoorsteen, wordt precies in kaart gebracht wat zonnepanelen opleveren. Je kunt er zelfs voor kiezen om de helft van je dak te bedekken of het hele dak.

Mevrouw NAP (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp dat er heel veel informatie is, maar dan moet ik eerst mijn dak gaan opmeten en moet ik bekijken in welke windrichting het dak precies staat en wat handig is. Ik wil juist gewoon intikken dat ik op dat en dat adres woon en zien of het voor mij handig is.

De heer UBAGHS (PVV): Mevrouw Nap, ik heb al een paar keer gezegd dat ik het voor mijn eigen woning heb

uitgezocht, op de site van Eneco. Het had ook de site van een andere energiemaatschappij kunnen zijn. Ze laten het gewoon heel simpel zien. Binnen twee minuten heb je de essentiële gegevens ingevoerd. Vervolgens is na één minuut de berekening compleet. Wat moet er nog toegevoegd worden? Zelfs de hellingshoek is aan de orde. Alles wordt heel duidelijk uitgelegd door middel van foto's. Er wordt een techniek gepresenteerd hoe je het oppervlak kunt bepalen. Het is heel duidelijk. Nogmaals: dat zal ook de reden zijn waarom wij tegen dit voorstel stemmen. Het voegt niets toe. Los nog van de principiële discussie.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen om de fractie van GroenLinks en in het bijzonder de heer Mari Beks heel hartelijk geluk te wensen met dit voorstel. We zijn enthousiast over deze bijdrage. Wij vinden dat, als je kijkt naar het belang dat zonne-energie in het algemeen heeft, waar het gaat om het wettelijk ontwikkelen en stimuleren van effectieve alternatieve energiebronnen, hiermee een bijdrage wordt geleverd aan datgene wat wij eigenlijk allemaal samen zouden moeten willen. Het is dus ook niet de bedoeling van mijn fractie om zo veel mogelijk bezwaren op een hoop te gooien en dammen op te werpen om te voorkomen dat dit een succes wordt. De SP is van mening dat dit initiatief een eerlijke kans moet krijgen. Wij vinden het ook belangrijk dat de overheid, in dit geval de provincie, wordt gezien als een onafhankelijke partij die eerlijke en objectieve informatie kan geven. Dat is toch net even iets anders dan een ondernemer die een website vol zet met informatie, die bijna altijd zal uitwijzen dat hij de goedkoopste aanbieder is. Bovendien drukt de betrokkenheid van de provincie ook nog eens uit dat het een gezamenlijk commitment is, dat je er met elkaar voor staat en dat de gemeenschap in die zin gerepresenteerd wordt door de provincie.. Dat zal de haalbaarheid hiervan zeker vergroten.

De heer UBAGHS (PVV): Mijnheer de Voorzitter! In mijn betoog heb ik op geen enkele manier de prijs of een commerciële aanbieder genoemd.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik denk dat de heer Ubaghs, ook werkzaam in het bedrijfsleven – ik heb 30 jaar in het bedrijfsleven gezeten –, heel goed weet dat een ondernemer – en dat is zijn goed recht – niets voor niets doet. Objectiviteit is een relatief begrip; anders zouden er niet zo veel consumentenorganisaties en andere informatiebronnen zijn die daarop

een correctie moeten geven. In die zin is het niet alleen voor consumenten van het opleidingsniveau van de heer Ubaghs, maar ook voor mensen die misschien in eerste instantie niet zo snel aan dat soort oplossingen zouden denken, dan wel wat meer moeite hebben om hun weg te vinden in dit soort informatie, van fijne betekenis is dat een instituut als de provincie Utrecht deze informatie in kaart brengt.

De heer UBAGHS (PVV): Ik ga geen discussie met u voeren over het opleidingsniveau van de inwoners van Utrecht. Als ik uw woorden beluister, moet u eigenlijk voorstellen of de provincie de productie van zonnepanelen zelf ter hand neemt. Dan is het namelijk uit het bedrijfsleven.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb er geen enkele behoefte aan om een karikatuur te maken van deze gedachte. Ik denk dat hier een fractie met een goed initiatief komt. Er is hard aan gewerkt; complimenten. Laten wij het maar eens een eerlijke kans geven.

De heer DE HEER (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Leven is het meervoud van lef. Deze spreuk van de Arnhemse Loesje kregen wij te horen tijdens een studiedag over de duurzame gebiedsontwikkeling, twee weken geleden in Arnhem. Deze dag was georganiseerd door de gemeente Arnhem en de provincie Gelderland. Arnhem is de eerste gemeente met een zonatlas en Gelderland was de eerste provincie met een zonatlas. De ChristenUnie is blij dat het idee van de zonatlas ook de Utrechtse Statenfractie van GroenLinks heeft aangesproken en dat deze nu de hele provincie Utrecht kan veroveren.

De ChristenUnie ziet heel veel lichtpuntjes in dit initiatiefvoorstel. Het stelt burgers in staat om heel snel de mogelijkheden van zonnepanelen op het eigen huis te verkennen. Ik heb het net uitgeprobeerd, maar het gaat vele malen sneller dan de zonnepanelensimulator van Eneco, waarvoor zojuist reclame gemaakt is. Het gaat met de zonatlas echt heel veel sneller. Het stelt verkopers in staat om interessante aanbiedingen te doen aan de bewoners van geschikte huizen. We hebben in Arnhem gehoord dat dit al volop gebeurt en dat bewoners van geschikte huizen aanbiedingen krijgen voor zonnepanelen. Zo snijdt het mes aan twee kanten met zo'n zonatlas. In Arnhem werd ook gezegd dat in gemeenten met een zonatlas het percentage woningen met zonnecollectoren al snel 20% hoger ligt dan in vergelijkbare gemeenten zonder zonatlas. De effectiviteit van het middel is al bewezen.

Wij zijn benieuwd of GroenLinks en de andere fracties die vandaag instemmen met de zonatlas, nu ook een volgende stap willen zetten. Een aantal sprekers voor mij heeft daartoe ook al opgeroepen. In Arnhem hoorden wij dat de provincie Gelderland nu ook een provinciedekkende energieatlas gaat maken, waarin alle lokale initiatieven voor vernieuwbare energiebronnen zijn te vinden.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een vraag voor de heer De Heer. Blijkbaar heeft hij zich er heel goed in verdiept. Dat triggert mij. Als hij aangeeft dat er in gemeenten waar met een zonatlas wordt gewerkt, al 20% meer aan zonne-energie door zonnepanelen wordt toegepast, waarom springen ondernemers dan niet in dat gat als het zo eenvoudig is?

De heer DE HEER (ChristenUnie): Ondernemers springen erin doordat zij aanbiedingen doen aan gebruikers. Blijkbaar heeft Eneco voor zijn klanten ook al een website gemaakt. Die heeft echter een drempel. Ik heb dat net gemerkt. Je moet daar eerst inloggen. In de tijd dat je op de zonatlas allang hebt gezien hoeveel je huis oplevert, moet je daar minutenlang werken, alleen al voordat je bent ingelogd bij Eneco. Eneco wil natuurlijk gelijk je gegevens hebben. De sites van bedrijven – in elk geval die sites die ik net heb getest – hebben een hogere drempel en zijn publieksvriendelijker dan de zonatlas die men in Arnhem en Gelderland omarmt en waarover het initiatiefvoorstel van GroenLinks gaat.

De heer EL YASSINI (VVD): Ik ben een beetje teleurgesteld, niet in u hoor, maar meer in het feit dat ik te horen krijg dat zonnepanelen voor mij geen effect hebben. Ik bespaar dus nul. Dat is jammer. Tijdens uw betoog ben ik ingelogd bij Eneco. Ik heb direct een overzicht gekregen. Ik denk dat u nu drie minuten in gesprek bent. Ik ben een groot voorstander van het goed oppakken van bepaalde zaken. Als er kansen liggen, is dat heel mooi. Ik vind het echter belangrijk dat wij aanhaken bij bestaande mogelijkheden en dat wij bekijken waar de mogelijkheden liggen. Het liefst zou ik van GS het hele palet aan mogelijkheden willen zien, ook met betrekking tot de zonatlas. Tijdens het betoog dat u zojuist hield, heb ik snel de gegevens ingevoerd. Ik heb nu al een antwoord. Is het dan niet handig om aan te sluiten bij dit soort initiatieven?

De heer DE HEER (ChristenUnie): Ik heb gemerkt dat de zonatlas publieksvriendelijker en gemakkelijker is, enzovoort. Van alle sites die ik heb uitgeprobeerd, werkte de

zonatlas het snelste. Ik heb zelfs een rekensom gezien voor dit huis en voor het vorige provinciehuis. Ook daar kun je zo bij.

De heer EL YASSINI (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb echt een vraag aan de heer De Heer, waarbij ik het volgende open en objectief vraag. Als er nu al initiatieven zijn die er inderdaad voor zorgen dat je snel en op een goede manier inzicht krijgt in het al dan niet rendabel zijn om zonnepanelen op je dak aan te brengen, of dat nu voor particulieren of voor ondernemers is, bent u er dan geen voorstander van om aan te haken bij bestaande initiatieven?

De heer DE HEER (ChristenUnie): Ja, maar het voorstel behelst juist het aansluiten op een bestaand initiatief, om het voor de burgers zo publieksvriendelijk te maken als maar mogelijk is. Ik blijf erbij dat de zonatlas die ik heb gezien, de publieksvriendelijkste methode is die ik tot nog toe heb gezien. Laten wij daar dan bij aansluiten. Het blijkt in die gemeenten te werken. Ik snap dat bedrijven met dezelfde gegevens ook sites maken, maar daar kan niet iedere burger zo gemakkelijk bij. In je campagnes kun je gemakkelijker via de zonatlas communiceren dan dat of dat bedrijf. Er komt via zo'n zonatlas vanzelf een wisselwerking op gang tussen de bedrijven en de burgers. Dat is de praktijk. Laten wij daarbij dan aansluiten.

De heer EL YASSINI (VVD): Ik denk dat het voorstel met name inhoudt dat GS kennis neemt van het product en dat aan GS gevraagd wordt om met een voorstel te komen. Nogmaals: ik vind het echt goed dat wij dit debat voeren; dat is ook heel belangrijk. Ik sta open en onbevooroordeeld in mijn betoog. Dat is zeer belangrijk. Zo wil ik er in staan. Ik vraag aan GS, als wij meegaan met dit voorstel, of GS dan zegt dat als er bestaande initiatieven zijn waarop wij gemakkelijk kunnen aansluiten en die gebruiksvriendelijk zijn voor bedrijven en particulieren. Dan zie ik niet in waarom wij niet goed kunnen aansluiten en dit in de provincie kunnen realiseren. Ik vraag nogmaals of u het daarmee eens bent.

De heer DE HEER (ChristenUnie): Volgens mij willen wij hetzelfde. Wij willen de meest publieksvriendelijke methode die er is en wij willen daarbij aansluiten. Dat is volgens mij juist het initiatiefvoorstel.

De heer DE VRIES (PvdA): U gaf aan dat in Gelderland en Arnhem de zonatlas is ingevoerd en dat daar 20% meer zonnepanelen zijn geplaatst dan daarvoor. In het voorstel

werden 100 Duitse gemeenten genoemd. Is het niet zo dat in die plaatsen niet alleen de zonatlas is ingevoerd of openbaar gemaakt, maar dat er ook een hele campagne achter is gezet, ook in Duitsland? De hele manier van denken over energie is anders geworden. Men sluit kerncentrales. Het is een enorm debat van jaren. Op rijksniveau wordt eraan getrokken. Is het niet zo dat alleen het invoeren van een zonatlas weinig verschil maakt en dat je er een veel breder iets voor nodig hebt, met een campagne, met informatie, et cetera? Weet u hoe dat is gegaan in Gelderland en Arnhem?

De heer DE HEER (ChristenUnie): Er is daar een campagne geweest bij de start van de zonatlas. Dat moet je natuurlijk altijd doen. Dan is het echter heel handig als je allemaal hetzelfde middel gebruikt en alle campagnes op elkaar aansluit. Mijn pleidooi is ook juist om alle initiatieven mee te nemen. Gelderland heeft in tweede instantie, als aanvulling op de zonatlas, een energieatlas gemaakt. Wellicht kunnen wij die twee stappen in een keer doen, omdat een combinatie volgens mij het handigste is. De energieatlas gaat namelijk ook over windmolencorporaties, over biomassa centrales en over de isolatiemogelijkheden voor oude, tochtige huizen. In Arnhem werd zonne-energie als beste energiebron betiteld. Volgens de rekenmeesters kunnen wij echter de meeste energiewinst boeken als wij vooral lekker besparen. Het gaat dan met name om energiebesparingen in niet geïsoleerde woningen. Het zou natuurlijk prachtig zijn als je als bewoner van een niet geïsoleerd huis, als je nagaat wat het betekent als je zonnepanelen plaatst, je gelijk te horen krijgt dat dakisolatie in jouw geval vele malen efficiënter is en het nog meer energiewinst oplevert ook.

Kortom: volgens mij is er een duidelijke behoefte aan een zonatlas. Voor sommige wijken is een energieatlas echter een nog beter middel. Wellicht is het tegelijk maken van een zonatlas en een energieatlas efficiënter dan het apart van elkaar of na elkaar ontwikkelen. Ik wil een vurig pleidooi houden voor een combinatie van zonatlas en energieatlas. Ik ben benieuwd hoe GroenLinks daar tegenaan kijkt. De Arnhemse Loesje roept: "Leven is het meervoud van lef."

De VOORZITTER: Het woord is aan het college.

De heer DE VRIES (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Dank aan GroenLinks voor het initiatiefvoorstel. Er is volgens mij genoeg over gewisseld in de Staten. Het

loopt een beetje uiteen wat iedereen er wel of niet van verwacht. Ik denk dat wij als college ermee uit de voeten kunnen en ons werk kunnen gaan doen.

Mevrouw Nap heeft gevraagd – volgens mij terecht – of alsjeblieft ook allerlei andere regelingen kunnen worden meegenomen, zodat er geen overlap wordt gecreëerd. Ik denk dat dit überhaupt qua opgave bij dit initiatief ligt om te kijken welke initiatieven er op dit moment al op de markt zijn en na te gaan in hoeverre die tegemoetkomen aan een behoefte die er misschien bestaat. Laten wij allemaal goed beseffen dat het niet overal altijd mogelijk is om iets met zonne-energie te doen. Ik ben zelf zo'n voorbeeld. Ik heb mijn huis laten verbouwen en bij mij kon het helaas niet doordat er veel hoge bomen om mijn huis staan. Het kan dus ook dat inzicht opleveren. We zien wel hoe het in de Staten loopt en of wij die opdracht mee naar huis krijgen.

De heer DE VRIES (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Nu ben ik toch enigszins in verwarring en dat moeten wij toch ten koste van alles voorkomen. Toen ik de suggestie deed dat de bal bij het college ligt om deze taak op te pakken, dacht ik al enorm veel gesteun en gekreun te horen. Nu hoor ik dat u het oppakt. Het is toch wel belangrijk voor onze stemming straks. Zou u iets meer kunnen aangeven wat dat oppakken betekent? Hebben we alleen over de zonatlas op de website of hebben wij het over een bredere aanpak om zo'n initiatief echt van de grond te trekken in deze provincie?

De heer DE VRIES (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik denk dat het duidelijk is dat hier een initiatiefvoorstel ligt waarin twee vragen voorliggen aan de Staten. Als u die in meerderheid positief beantwoordt, dan gaan wij dat op die manier oppakken.

De VOORZITER: Ik geef nu het woord aan de heer Bekkers voor zijn beantwoording in eerste termijn.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Dank u, collega's, voor het inhoudelijk en geïnteresseerde debat en de vele goede vragen die bedacht en gesteld zijn. Na dit debat dacht ik: "We dienen nog eens een initiatiefvoorstel in, waarin wij alleen maar aan GS vragen om iets uit te zoeken en het dan bij ons terug te leggen." Maar dat terzijde. Ik zal mijn best doen.

Allereerst het instrument. Ik wil er twee dingen over zeggen. Het gaat erom het debat hopelijk te neutraliseren en

het andere punt is dat ik zal uitleggen waarom wij dit op deze manier hebben ingestoken en wij het niet veel vager houden.

Ten eerste. Als bij de opdracht, zoals de heer El Yasini er een interpretatie aan geeft, zo is het inderdaad benoemd, bij de uitwerking GS erop uit komt dat er al tientallen sites zijn die precies dat voor elk huis en dakoppervlak in de provincie Utrecht met twee drukken op de knop ontsluiten, dan hebben wij inderdaad met mist in onze ogen gekeken naar de computer. Het is geen probleem; dan doen wij het daarmee. Dat is niet de intentie. Ik mag dan wel aannemen en ik mag hopen dat dit dan aanleiding is voor de PVV-fractie om voor het voorstel te stemmen. Het feit dat wij, die er zo intensief mee bezig zijn geweest, dat niet hebben ontdekt, is een reden te meer dat er toch wel iets aan stroomlijning van de ontsluiting van de informatie kan gebeuren en dat kan geen kwaad. Desnoods komt het voorstel, als het klopt wat u zegt, daarop neer.

Dan nog even inhoudelijk. Wij menen toch wel dat wij er goed naar hebben gekeken of dit een toegevoegde waarde had.

De heer UBAGHS (PVV): Waarom noemt u twee drukken op de knop en niet vier of vijf knoppen? Daarover praten wij namelijk. Met vijf of zes drukken op de knop, via die sites, heb je dezelfde informatie. Waarom twee? De meeste commerciële sites, dat geef ik toe, gaan uit van vijf of zes drukken op de knop. Waarom nog verder simplificeren als je op een relatief eenvoudige manier, met vijf of zes drukken op de knop het antwoord hebt?

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Wat mij betreft zit de crux niet in twee of vijf drukken op de knop. Ik kan mij zomaar voorstellen dat vijf drukken op de knop ook heel goed kan werken.

De heer UBAGHS (PVV): Dan heeft u precies het antwoord waarom wij niet voor zullen stemmen.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Om dat laatste nog even terug te halen: mijn poging om u over te halen was er niet zozeer op gericht dat het ging om zo veel drukken op de knop, maar meer op het feit dat wij er echt naar hebben gekeken en het niet op die manier hebben ontdekt zoals u het hebt ontdekt. In die zin zou het voorstel kunnen bijdragen aan communicatie en dat het gezien uw ondersteuning van zonne-energie eerder in uw betoog wellicht toch een aantrekkelijke reden is om hierin mee te gaan, maar dat is aan u.

De heer UBAGHS (PVV): Ik heb gezegd dat de principiële discussie over zonne-energie hier niet aangaat. Ik heb helemaal niet gezegd dat ik een tegenstander ben.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik ga verder met mijn punt. Voor de zomer lag het voorstel er al en toen hebben wij die sites uitvoerig bekeken. Wij hebben toen in elk geval niet anders kunnen constateren dan dat er alleen maar sites zijn die niet de betreffende omgevingsinformatie koppelen aan gegevens over het dak en dat je daar heel veel informatie zelf moet invoeren over dakoppervlak en hellingshoek. Het zou kunnen zijn – ik moet eerlijk bekennen dat ik in de afgelopen weken niet nogmaals de Eneco-simulator heb gevolgd – dat die site in de tussentijd geïnnoveerd is. Dat weet ik dus echt niet. U zou gelijk kunnen hebben, ware het niet dat zo snel als de heer El Yassini dat net heeft gedaan, ik dat net ook heb geprobeerd. Uiteraard zijn mijn vaardigheden met de iPad een stuk minder, maar ik ben in elk geval niet door de inlog-functie heen gekomen. Ik heb het dus niet ter plekke kunnen bekijken. Op zich is dat wel interessant, want daar ligt meteen een punt. Het CDA, en ik meen de SP, wezen op de onafhankelijkheid. Op het moment dat je de Eneco-simulator raadpleegt, maak je een account aan en stel je jezelf open om benaderd te worden. Dat hoeft niet erg te zijn en misschien moeten we dat niet erg vinden als dat enorm veel kosten scheelt, maar dat hangt er dan wel aan vast. Is het echt Eneco? Er kunnen vragen worden gesteld over de onafhankelijkheid. Het allerbelangrijkste is echter dat, voor zover wij weten, die koppeling naar weersomgeving en omgevingsfactoren – zoals de heer De Vries aangaf dat naast zijn dak bomen staan – en die precisie op dit moment niet in die instrumenten zitten. Ze heten daarom ook niet voor niets een simulator.

De heer EL YASSINI (VVD): Mijnheer de Voorzitter! De heer Bekkers sprak al over Eneco. Daar is wel wat over te zeggen. Er zijn echter natuurlijk meerdere initiatieven. Bij ons gaat het er met name om dat als je daarbij aansluiting kunt vinden, in welke vorm dan ook, dit niet betekent dat wij dan zeggen dat we helemaal niets meer gaan doen. We kunnen bijvoorbeeld gegevens aanleveren. Dat is heel belangrijk. Ik zou heel graag willen zien dat wij veel meer bezig zijn met het kijken naar de mogelijkheden die wij hebben en het kijken hoe wij kunnen aanhaken en het kijken of wij dat op een efficiënte en effectieve manier kunnen doen. Ik zou in het voorstel wel wat meer willen zien omtrent aanhaking, in plaats van dat

wij het wiel opnieuw gaan uitvinden. Ik denk dat u van dat laatste ook geen voorstander bent.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Wat mij betreft mag ons voorstel zeker zo worden opgevat. We hebben het open geformuleerd. Er wordt in het voorstel gesproken over een instrument of een product zoals de zonatlas. Die opening zit dus volledig in de uitwerking van GS. Ik wil er echter wel bij zeggen dat wij echt ook wel daarnaar gekeken hebben. We kunnen natuurlijk enorm veel energie stoppen in allerlei ingewikkelde koppelingen, maar vooralsnog hebben wij nog niet een instrument gezien dat zo snel en zo gemakkelijk toegankelijk is, met zo'n onderbouwing van gegevens. Alle voorbeelden die tot nu toe zijn gepasseerd, hebben die diepgang absoluut nog niet. Ik vermoed dat het dus niet bestaat, maar nogmaals: als in de uitwerking blijkt dat het wel zo is, dan moeten wij daar zeker bij aansluiten. Wij moeten zeker niet opnieuw het wiel uitvinden.

Iemand vroeg of wij in de provincie Utrecht, de stad Utrecht en Amersfoort dan naast elkaar leggen. Uiteraard niet. Die vraag kwam van het CDA, vermoed ik. Uiteraard niet. Dat zou dubbel werk zijn. Dat is totaal overbodig. Die functionaliteit is hetzelfde. Echter, in het ontsluiten kan misschien wel een wederzijdse link gemaakt worden, zodat informatie met elkaar verbonden wordt.

De samenwerking met leveranciers is ook heel aantrekkelijk. Dat lijkt mij goed. Voortdurend moet wel het verband met de onafhankelijkheid van de informatie in de gaten worden gehouden. Op zich zijn er de voorbeelden die de heer De Heer gaf vanuit Arnhem, over hoe ondernemers deze kansen grijpen.

Iemand vroeg waarom we dan niet gewoon niets kunnen doen, want als ondernemers er business uit kunnen halen, kunnen zij zelf ook zo'n site halen. Volgens mij hebben wij dan toch een beetje met een 'free rider' probleem te maken dat die ondernemers inderdaad allemaal samen prima zo'n site in de lucht kunnen brengen, maar dan is de vraag wie het initiatief neemt om dat te doen en wie zijn producten dan via dat kanaal gaat verkopen. Het gaat om omgevingsinformatie die uiteindelijk uit overheidsbronnen komt. Laten we het niet te ingewikkeld maken voor elkaar en een efficiënte manier zoeken waarop wij organiseren dat die informatie er is.

Natuurlijk loopt het via de gemeenten. De gemeenten moeten er echt het loket voor zijn. De heer De Vries zegt terecht dat alleen zo'n site 'windowdressing' is. Wat ons betreft hoeft het niet eens een website te zijn die herken-

baar van de provincie Utrecht is. De ingang zou primair via de gemeenten moeten lopen. Wij denken namelijk dat juist op het punt van energieontwikkeling dat eerste loket toch echt de gemeente is. Wij zien dat de twee grote gemeenten het zelf kunnen opbrengen, maar dat in diverse andere gemeenten in de provincie de schaal zodanig is dat je het net zo goed met elkaar kunt doen. Het leek ons wel goed om daar de provincie achter te zetten. Wij hebben nog niet uitvoerig geanalyseerd of iedereen wil participeren. Wel hebben wij wat rondgevraagd. Er zijn positieve reacties. Mevrouw Hoek kan dat bijvoorbeeld vanuit haar gemeente bevestigen. Zo zijn er ook andere waar geïnteresseerd is gereageerd.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de Voorzitter! Het is vrij simpel. Heeft de heer Bekkers zich gerealiseerd dat dit provinciehuis zich uitstekend leent voor zonnepanelen op het dak?

De heer BEKKERS (GroenLinks): Zeker. Ik wil het niet erger maken, maar het oude provinciehuis ook. (Hilariteit)

De heer DE VRIES (PvdA): Laten wij maar niet over het oude provinciehuis beginnen. Mijnheer Verbeek, wij praten u zo even bij tijdens de maaltijd. Het is een heel verhaal.

U bent het toch met mij eens dat daar alleen mijn woord 'windowdressing' op sloeg? Ik begrijp wel dat grote steden het beter kunnen en dat er misschien wel een gat is bij kleine dorpen en plaatsen en dat het een steun in de rug kan zijn. Dat is prima. Ons punt is echter dat dit college in al die vier jaar straks op zonne-energie alleen een website in de lucht heeft gehangen en verder niets. Daarover zijn wij een beetje teleurgesteld. Onze uitdaging ligt er voor het college in hoe wij het voor elkaar krijgen dat er meer gebeurt. Wij willen daarover best meedelen en er best aan meedoen, et cetera. Er is een aantal voorbeelden genoemd. Wordt er een verschil gemaakt in deze vier jaar of niet? De 'target' is 2040. Elke vier jaar moet er iets groots gebeuren om van die 0,2%, waarop Nederland en ook Utrecht nu zitten, echt op een getal te komen dat iets voorstelt. Wat is uw reactie hierop?

De VOORZITTER: Ik vraag de heer Bekkers rekening te houden met het tijdstip van de maaltijd.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Allereerst, zoals ik net zei, gaat het samen met de gemeenten. Het is niet een website die een provinciale 'windowdressing' is. U hebt helemaal gelijk. Het moet passen

in een breder palet van acties, zoals er net voorbeelden zijn genoemd uit Arnhem en Amersfoort. Vandaar dat het voorstel juist een voorstel er juist zegt dat GS het samen met gemeenten doet. Wellicht dat het daardoor ons niets anders dan enige coördinatie hoeft te kosten. Dan het punt van het provinciale beleid. Wat mij betreft hoeft de provincie daarbij niet eens zichtbaar te worden.

U heeft geen gelijk dat het huidige provinciebestuur niets doet aan initiatieven die te maken hebben met een duurzame energievoorziening. De heer Hoefnagels heeft een paar voorbeelden genoemd. Ik kan het wel herhalen. De rode draad die duurzame energie bij herstructurering van bedrijventerreinen vormt, et cetera. U heeft wel gelijk dat het huidige provinciebestuur nog geen 'windowdressing' heeft gedaan en al die acties bij elkaar heeft geveegd om te laten zien wat wij allemaal doen voor energie. Ik kan best met u meegaan en zeggen dat het misschien eens tijd wordt voor een beetje 'windowdressing', waarbij dit provinciebestuur laat zien wat het allemaal doet op het gebied van energie. Dit om te voorkomen dat ik uw terechte vraag met een grap af doe. Wellicht geeft dat aanleiding voor ons om te signaleren wat dan nog de witte vlekken zijn, nu een keer vanuit het perspectief ten aanzien van wat wij voor energie doen. Ik kan mij goed voorstellen dat GS dat omarmt en bereid is dat inzichtelijk te maken en zo ook met ons de vraag te stellen welke witte vlekken er dan nog zijn en waar de provincie op het gebied van energie nog zou kunnen bijdragen. Als GS het niet wil doen, kunnen wij dat zeker nog uitwerken. Ik kan mij voorstellen dat collega Hoefnagels er ook geïnteresseerd zou kunnen zijn. Echter, als u dat als argument geeft om met uw voltallige fractie vervolgens tegen een welwillend initiatief te zijn om samen met gemeenten iets voor burgers te ontsluiten, waarmee er werkelijk iets kan komen waarover men nu echt enthousiast is en waarin men interesse heeft, dan vind ik dat wel heel flauw. Ik hoop op zijn minst dat u dan meteen verdeeld gaat stemmen.

De heer DE VRIES (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ja, verdeeld stemmen, dat doen wij niet zo vaak. U kunt aan de heer Bekkers doorseinen dat wij het zeer waarderen dat er een initiatief is gekomen. Dat waarderen wij enorm. Daaraan wil ik niets afdoen. Ons probleem, van onze voltallige fractie, zit erin dat het hierbij blijft. Daar zijn wij bang voor. Dat is het kenmerk van 'windowdressing'. We zitten niet te wachten op extra 'windowdressing', integendeel, wij willen actie. Daar zit de crux. De deur staat een millimeter open. Als u ons er op enige manier van

kunt overtuigen dat er na dit goede eerste initiatief meer gebeurt, dan zou onze fractie zo maar eens kunnen gaan nadenken. Als het hierbij blijft, of als wij signalen krijgen dat het dit wel zo'n beetje is, dan zijn wij natuurlijk intens teleurgesteld. Dan is dit een mooi begin, maar niet meer dan dat.

De heer HOEFNAGELS (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik dacht dat ik de heer De Vries niets meer hoefde te vragen, omdat de heer Bekkers uitermate goed vertelde wat ik ook had verteld over wat er allemaal gebeurt. Vervolgens vraagt hij echter wederom of het een eerste stap is. Ik vraag mij af hoe vaak wij hem moeten vertellen wat er allemaal gebeurt aan garantiefondsen energie, aan smartgetprojecten, et cetera, voordat u ziet dat er meer gebeurt? Dit is inderdaad een stap. Gaat het u dan alleen om de 'windowdressing'? Het gaat ons juist om de inhoud. Wat doen wij nu daadwerkelijk? Wanneer bent u tevreden? Wanneer zegt u dat dit genoeg is?

De heer DE VRIES (PvdA): Dan kom ik bij wat de heer El Yassini zei: Nederland staat nu op 0,2%. Maakt het een verschil of is het gepriegel in de marge? Maken wij in deze vier jaar echt een sprong van 0,2% naar iets substantieels of niet?

De heer HOEFNAGELS (D66): Mijn vraag aan u is: welke sprong hebben wij in de vier jaar voor dit college gemaakt? Daarover is iedereen namelijk lyrisch. Blijkbaar zitten wij nog steeds op die 0,2%. 'Windowdressing' alleen is niet alles. Het gaat erom dat je daadwerkelijk projecten uitvoert. Dit is er een van. Laten wij dit samen verder brengen.

De heer EL YASSINI (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Heel kort, want anders wordt dit van een middenklein debat een groot debat. Ik wil echter even reageren, want mijn naam werd genoemd. Ik denk dat wij op de vraag die wij vanuit de VVD hebben gesteld, ook richting de PvdA, laat dat duidelijk zijn, geen antwoord krijgen. Ik wil nogmaals benadrukken dat het niet de bedoeling is dat wij ons huiswerk over de schutting gooien bij GS. Het is de bedoeling dat wij zelf ook een visie creëren en dat wij zelf ook over bepaalde dingen nadenken. Als ik kijk naar de website psutrecht.pvda.nl, dan kom ik daar duurzaamheid tegen. Ik zie daar ook geen visie over zonnepanelen en ook geen visie over duurzame energie. Ik mis daarin echt een heel stuk. Ik wil u dus vragen om zelf te proberen na te denken over wat u precies wilt en wat u dit college vraagt. Om te zeggen tegen het col-

lege: "U doet te weinig, kom maar met een plan", dat is wel heel erg lui.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de Voorzitter! Het moet mij van het hart dat het zelf een visie ontwikkelen en het niet kritiekloos overnemen van voorstellen en het niet bij GS neerleggen van ideeën kenmerkend is voor de benadering van de VVD in deze Statenfractie. Deze gedachte moet mij even van het hart.

De VOORZITTER: Die kunt u incasseren.

De heer EL YASSINI (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Die incasseer ik niet, want ik herken de VVD en het standpunt van hoe wij hierin staan, absoluut niet in hetgeen wat de heer Meijer zegt. Als hij dat zo vindt, is dat prima. Misschien moeten wij daarover een referendum houden.

De VOORZITTER: De heer Bekkers rondt zijn beantwoording af.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! U wees mij erop dat het eten op het punt staat koud te worden, alsof het een terugkerend thema is bij dit agendapunt. Ik neem toch de gelegenheid om dit met een laatste zin af te ronden. In de tussentijd heb ik nog even gekeken en volgens mij zijn alle vragen wel aan bod gekomen. Ik maak twee kleine opmerkingen als afsluiting.

U vroeg nog naar urgentie. De urgentie is er eenvoudigweg in gelegen dat het initiatief, vooral in de provincie Gelderland en in andere gemeenten, in de afgelopen maanden op ons pad kwam. Wij merken dat er heel veel interesse is bij mensen om inzicht te krijgen in de potentie van zonne-energie voor henzelf. Er is veel interesse in de vraag hoe het nu precies zit. Hoe eerder wij ervoor kunnen zorgen dat de burgers die informatie tot zich kunnen nemen en tot actie kunnen overgaan, des te beter is het voor onze energievoorziening. Wat dat betreft had het even goed veel eerder gekund, als wij dat eerder hadden bedacht.

De heer DE HEER (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Er is één vraag blijven liggen. De provincie Gelderland heeft vrij snel na de zonatlas ook een energieatlas gemaakt. Mijn vraag aan GroenLinks is of het niet handig zou zijn om beide stappen in een keer te zetten. Dat is het verschil tussen de PvdA en mij. Eigenlijk willen wij beiden meer, maar ik heb de neiging om gelijk twee sprongen te maken door in te stemmen met de eerste stap en gelijk een sprong erachteraan te maken.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Wij zouden daar zeker niet tegen zijn. Laten wij dat ook onderdeel maken van de verkenning die GS hiermee nu kan doen. Laten wij wel afspreken dat, aangezien voor de zonatlas de werkwijze al zo concreet is uitgetekend en vrij snel en eenvoudig kan worden uitgevoerd – de uitdaging zit vooral in het aansluiten bij initiatieven van anderen –, dat wij dat niet laten afremmen doordat wij wellicht, als wij er nog drie jaar langer over doen, alle mogelijke energievormen kunnen meenemen. Dat zou ik jammer vinden.

De heer DE HEER (ChristenUnie): Dat is prima. Laten wij het dan deel laten uitmaken van de verkenning. De zonatlas is een landelijk initiatief, maar Gelderland gebruikt veel provinciale informatie om er meteen een site bij te maken. Laten wij dan ook verkennen of wij daarbij kunnen aansluiten en leren van onze buurprovincie.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Ik praat bijna voor GS, maar volgens mij moet het geen probleem zijn om dat soort informatie via de provinciekanalen een plek te geven.

Ter afsluiting. Gegeven de inbreng van de partijen hoop ik echt op steun voor dit plan. Volgens mij hebben wij namelijk aangegeven dat wij zeer geïnteresseerd zouden zijn om de initiatieven van dit provinciebestuur en van dit college op het gebied van energie op een rij te zetten en er ook nog naar te kijken of daarin misschien dingen ontbreken hoe de provincie dat doet. Eerlijk gezegd zou ik het wel heel flauw vinden als dat nu de overweging is om tegen te stemmen. Dat is het enige dat ik erover wil zeggen.

De heer DE VRIES (PvdA): U zegt een aantal dingen en doet een aantal toezeggingen. U bent echter niet het college. Als wij van de gedeputeerde een aantal toezeggingen zouden kunnen horen, dan zou onze keuze wat gemakkelijker worden.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Een laatste opmerking daarover. Aan de heer De Vries zou ik willen meegeven dat ik net in mijn bijdrage al heb aangegeven dat wij graag met u kijken naar wat het college doet en wat er ontbreekt. Hier hebben wij het over ons voorstel. Ik zou zeggen: deze afspraak kunt u met ons maken. Steun dan ook gewoon het voorstel dat wij doen en laat het college er even buiten.

De VOORZITTER: Ik stel u voor om een denkpauze in te

lassen. Ik trek daarvoor drie kwartier uit. Voor diegenen die gaan eten: een smakelijke maaltijd. Ik schors de vergadering.

Schorsing van 18.04 uur tot 18.51 uur.

De VOORZITTER: Dames en heren, ik heropen de vergadering. Wij gaan over op de tweede termijn van de behandeling van het initiatiefvoorstel van GroenLinks, zo daaraan behoefte bestaat. Dat signaal had ik echter al van een aantal mensen gekregen. Ik hoop dat wij dit onderwerp snel kunnen afhandelen, want er staat nog een aantal statenvoorstellen op de agenda.

De heer DE VRIES (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Als dit een hint voor mij is, dan zal ik het signaal oppikken.

De VOORZITTER: Het was niet persoonlijk bedoeld. Dat geldt net zo voor al uw collega's.

De heer DE VRIES (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! De PvdA wil nog een keer benadrukken dat wij het een sympathiek voorstel vinden. We hebben een vraag aan het college. Stel dat wij als Staten hier in meerderheid mee instemmen – als wij het goed begrijpen, is de eerste stap een onderzoek – en stel dat uit dat onderzoek blijkt dat het dus niets oplevert of dat het dubbelop is, et cetera, wat gebeurt er dan? Wat is de stap als uit het onderzoek blijkt dat wij het niet moeten doen?

Verder wil ik het kort houden. Ik vind het een sympathiek voorstel. We hebben duidelijk gemaakt waar wij tegenaan hikken. Wij hopen eventueel met partijen die zonne-energie een warm hart toedragen toch tot gesprekken te komen hoe wij met z'n allen tot iets kunnen komen en wij stappen kunnen maken in deze provincie.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de Voorzitter! Er was één fractie die iets moest uitleggen en daarbij wil ik het laten.

De heer DE HEER (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Elke reis begint met een eerste stap. Mijn tweede termijn wil ik benutten om een beroep te doen op de PvdA-fractie. De bijdrage van de heer De Vries leek namelijk heel sterk op mijn bijdrage. Wij willen dat de provincie Utrecht meer dan één stap zet. Elke reis begint echter met een eerste stap. Ik ben daarom geneigd in te stemmen met het initiatiefvoorstel, met de oproep om meer stappen te zetten. Volgens mij kom je dan verder dan wanneer je weigert om de eerste stappen te zetten.

De VOORZITTER: Dit was de tweede termijn van de kant van de Staten. Het woord is nu aan de gedeputeerde, de heer De Vries.

De heer DE VRIES (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Er is een vraag gesteld door de fractie van de PvdA over wat wij doen "op het moment dat". Dan komen wij terug bij u en dan zullen wij samen het gesprek voeren over wat er dan wel of niet mogelijk is in het kader van dit initiatiefvoorstel. Ik denk dat ik dat ook al in de eerste termijn heb aangegeven. Laten wij eerst maar eens het speelveld goed verkennen. Hoe verhouden de zonatlas en andere initiatieven zich tot elkaar? Dit ook in antwoord op de vraag van mevrouw Nap. Als daaruit een beeld opdoemt waarvan wij zeggen dat wij daarover in eerste instantie met de commissie van gedachten willen wisselen, dan komen wij bij u terug en kunnen wij die discussie met elkaar voeren.

De VOORZITTER: Hiermee sluit ik dit agendapunt af. Wij gaan straks over tot stemming.

Statenvoorstel synchronisatie planprocessen Bodem, Water en Milieubeleid.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! De vraag is: kan GS iets zeggen over de wijze waarop bij de planvorming op mobiliteitsgebied kan worden aangehaakt bij de integrale planvorming? Het papier dat erbij zit gaat wel in op de koppeling tussen bodem-, water- en milieubeleid en het ruimtelijk spoor, maar de koppeling is er in de inhoud echter ook met mobiliteit. Wellicht kan GS iets zeggen over hoe ook bij de mobiliteit zou kunnen worden aangehaakt.

De heer HOEFNAGELS (D66): Mijnheer Bekkers, hierover hebben wij toch uitgebreid gesproken tijdens de commissievergadering?

De heer BEKKERS (GroenLinks): In mijn beleving is er toch nog een misverstand over, omdat in het papier dat nagezonden is, het mobiliteitsspoor niet zichtbaar is gemaakt. U zult van de heer De Heer horen dat dit ook in zijn beleving zo is. Vandaar dat de vraag nog leeft.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de Voorzitter! U begrijpt natuurlijk dat een fractie als de SP bij voorstellen van het college altijd tot het uiterste gaat om te verzoeken of er niet toch nog een aanknopingspunt is om ermee in te stemmen. In het geval van het voorliggende plan kun je

zeggen dat het een procesbeschrijving is. Je kunt best moeite hebben met een aantal achterliggende stukken, zoals wij dat ook hebben over het milieubeleidsplan enzovoort, en dan toch zeggen dat het proces zijn beloop moet hebben. Eén ding is toch wel essentieel en dat is dat alle beleidsvelden die een rol horen te spelen in beeld komen, en niet alleen in de zin dat erover is gesproken en dat de gedeputeerde zegt dat het is meegenomen en dat er allerlei contact over is. Voor wat betreft het mobiliteitsplan willen wij zwart op wit terugzien dat dit ook onderdeel is van de zogeheten integraliteit van het voorstel. Tot het moment dat wij daarover van het college zekerheid hebben, behouden wij ons nog even ons oordeel voor.

De heer DE HEER (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Het mobiliteitsprogramma spoort niet met de rest. Het college werkt aan een procesnotitie over de planvorming op het fysieke domein. We proberen de planvorming te synchroniseren en dan is het goed om even terug te gaan in de tijd. In december 2004 hebben we al onze strategische plannen precies tegelijk vastgesteld: het Strategisch Mobiliteitsplan Utrecht, het streekplan, het Milieubeleidsplan, het Waterplan. Achteraf kunnen wij vast een heleboel kritiek hebben op de inhoudelijke koppelingen tussen die sectorale plannen, maar de synchronisatie was destijds perfect. Vandaag praten we juist over die synchronisatie. Over de keuze van de prioritaire thema's en over de vernieuwende aanpak hebben we eerder gediscussieerd – dat laat ik nu allemaal achterwege –; het gaat om de synchronisatie van alle Utrechtse plannen voor het fysieke domein. Het voorliggende statenvoorstel maakt duidelijk dat de synchronisatie van de plannen voor het bodem-, water- en milieubeleid leiden tot een integrale Omgevingsvisie in 2018. De herijking van de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie en de Provinciale Ruimtelijke Verordening in 2017 worden benut om te anticiperen op de nieuwe omgevingsvisie.

In het schema bij het statenvoorstel, met de rode en de blauwe pijl, mis ik echter de mobiliteitsplannen en de uitvoeringsplannen voor wonen en binnenstedelijke vernieuwing. Dat laatste is geen probleem, want we maken elke statenperiode een actieplan Wonen en Binnenstedelijke vernieuwing, dus dat is gemakkelijk te synchroniseren. Bij de mobiliteitsplannen ligt dat echter lastiger. We hebben in juni het voorontwerp voor de mobiliteitsvisie en het mobiliteitsprogramma besproken. De vaststelling van het mobiliteitsprogramma is voorzien in 2014 en de eerstvolgende herziening van het mobiliteitsprogramma

2015 – 2019 pas na de statenverkiezingen van 2019. Dat is weergegeven met die zwarte pijl onderaan. Dat synchroniseert dus niet met de rest en dat heb ik zichtbaar gemaakt in mijn uitwerking van het schema. Die zwarte pijl loopt te ver door.

Dat is op te lossen met een kleine hink-stap-sprong, door de herziening van het mobiliteitsprogramma met een jaar te vervroegen, van 2019 naar 2018. Als het college echter een andere en betere oplossing ziet, hoor ik dat graag. Ik vraag het college om in de komende procesnotitie helder aan te geven hoe de synchronisatie van alle beleidsplannen in het ruimtelijke fysieke domein kan worden gerealiseerd. Dus niet alleen het bodem-, water- en milieubeleid en het ruimtelijke orderingsbeleid, maar ook het mobiliteitsbeleid, want nu spoort dat nog niet met de rest.

De VOORZITTER: Dit was de eerste termijn van de kant van de Staten. Het woord is aan de gedeputeerde.

De heer DE VRIES (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! In de commissie hebben wij hierbij uitgebreid stilgestaan. Het belangrijkste punt was hoe je mobiliteit krijgt aangehaakt in het totaalverhaal van de omgevingswet/omgevingsvisie. Ik denk dat het goed is dat wij dat hier nog even delen. Misschien mag ik voorafgaand alvast een ding corrigeren, ook in de oplegger zoals die is meegestuurd met het commissieadvies. Er wordt nog gesproken over een omgevingsplan. Dat is niet de goede omschrijving. Het gaat om een omgevingsvisie die wij als provincie vaststellen. Een omgevingsplan is eigenlijk een bestemmingsplan dat op gemeentelijk niveau tot stand komt. Wat daar dus als omgevingsplan wordt genoemd, moet omgevingsvisie zijn. Dat echter even terzijde.

Het is belangrijk dat wij ons realiseren dat de Omgevingswet in de tijd steeds een stukje wordt opgeschoven. Nu is de planning 2017 – 2018. Ik moet het nog zien, met de Haagse modus in het achterhoofd. In elk geval is dat ongeveer de planning. Vandaag spreken wij hier over de planprocessen die wij van bodem-, water en milieu willen samenbrengen om straks ook een bouwsteen te kunnen zijn voor de nieuwe omgevingsvisie die wij als provincie vaststellen.

Wij hebben in het verleden al een aantal van die bouwstenen vastgesteld. Recent is de PRS vastgesteld. Er is een Cultuurnota, we hebben de kadernota Wonen Bouwen en Binnenstedelijke ontwikkeling vastgesteld. Dat zijn allemaal bouwstenen die straks, in het verloop van dit proces, toegevoegd worden en die wij samen gaan maken

tot één omgevingsvisie van de provincie Utrecht. Ook het mobiliteitsplan, dat nu gemaakt wordt, zal op een gegeven moment daarin worden opgenomen en deel uitmaken van die omgevingsvisie.

De heer De Heer – ik focus mij even op hem; de anderen hebben daarop aangehaakt – is bang dat de herziening van de mobiliteitsvisie te laat is om nog te kunnen aanhaken op de omgevingsvisie die wij willen vaststellen. Ik kan u verzekeren dat dit wel gaat gebeuren, want het is ook een wettelijke plicht die wij hebben om deze plannen straks allemaal onder te brengen in die omgevingsvisie. Het zal dus sowieso zo zijn dat wij in de loop van het proces later komen tot die visie en dat wij ook de mobiliteitsvisie daarin zullen inbrengen en een onderdeel kunnen laten zijn van het totaalplaatje van de omgevingsvisie.

Hoe werkt dat straks dan? Ik wil met u afspreken, zoals in feite ook al is aangekondigd, dat wij misschien volgend jaar een planproces aan u presenteren waarin wij de implementatie van de verschillende onderdelen die straks in de omgevingsvisie moeten terugkomen, allemaal een plek geven. Zo kunt u precies blijven volgen op welk moment welke visie opgenomen wordt in die omgevingsvisie, of welke plannen wij op dit moment al hebben, of wanneer wij wat moeten herzien om dat erin te krijgen. Dan hebben wij een totaalplaatje van de hele omgevingsvisie met u gedeeld. Vandaag bespreken wij alleen het verhaal dat te maken heeft met het bodem-, water- en milieubeleid.

De heer DE HEER (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Mijn vraag aan het college is wel of wij in die verkenning kijken naar de mogelijkheid om het mobiliteitsplan een jaar eerder vast te stellen en het niet alleen inhoudelijk te koppelen, maar het in de tijd te koppelen. Dat zit toch in het woord synchronisatie, dat je het tegelijkertijd maakt, opstelt en erover besluit? Als je de zwarte balk in het schema, die ik eronder heb gezet, een jaar inkort, dan maak je het niet alleen inhoudelijk gemakkelijk om het op elkaar af te stemmen, maar dan zorg je ook echt voor synchronisatie en kun je het effectiever koppelen. Ik weet dat de notitie over bodem, water en milieu gaat, maar het college heeft beloofd steeds integraal te werken. Dan moet je in je planvorming ook integraal werken en synchroniseren door volgens mij die zwarte pijl een jaar korter te maken.

De heer DE VRIES (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik snap die vraag heel goed. Ik zit echter wel met de vraag in hoeverre wij er zeker van kunnen zijn dat in

2018 de Omgevingswet sowieso van kracht is en wij op dat moment daadwerkelijk die omgevingsvisie moeten hebben liggen. Daarin zijn wij afhankelijk van hoe het in Den Haag loopt. Ik denk dat wij met z'n allen wel hebben ervaren dat wetgeving op landelijk niveau toch altijd wat meer voeten in de aarde heeft dan hetgeen wij hier bespreken. Ik zou het jammer vinden dat, als wij ons op die manier helemaal gaan richten op wat er uit Den Haag nog tot ons moet komen, wij dan al zeggen dat wij daarin gaan werken. Ik heb echter het gevoel dat wij de herziening van het mobiliteitsprogramma op een tijdig moment kunnen meenemen om het daadwerkelijk integraal op te nemen in de omgevingsvisie. Ik wil dus ook met u afspreken dat wij dat begin volgend jaar met elkaar delen, zodat u een totaaloverzicht heeft. Ik zal er dan samen met de heer Van Lunteren voor zorgen dat wij bekijken hoe wij dat op een goede manier kunnen inpassen in het verhaal dat wij straks als provinciale omgevingsvisie aan u willen presenteren. Als wij die afspraak kunnen maken, dan kunnen wij er volgend jaar nog eens even serieus naar kijken. Dan kunnen wij ook bekijken of het op die manier te ordenen is.

De VOORZITTER: Daarmee sluit ik het debat over dit agendapunt.

De voorstellen van de agendapunten 9; Staten-voorstel Rapportage Berenschot - Evaluatie van de Randstedelijke Rekenkamer en programmaraad en 10; Staten voorstel inzake Zienswijze 1e Wijziging Begroting 2013 Randstedelijke Rekenkamer hebben een ster en houden een ster. Wij komen daarop terug bij de besluitvorming.

Statenvoorstel Randstedelijke Rekenkamerrapport Grip op het Groene Hart.

De heer JOUSTRA (VVD): Mijnheer de Voorzitter! De VVD heeft kennisgenomen van het statenvoorstel Randstedelijke Rekenkamerrapport Grip op het Groene Hart. Het onderzoek is een jaar geleden uitgevoerd en het rapport is dus ook ongeveer spraakzaam over een jaar terug. Hoewel de titel van het rapport doet vermoeden dat er grip op het Groene Hart is, is volgens de inhoud juist het tegenovergestelde het geval. Ook RTV Utrecht wist dat te melden. Hoe verder men echter doorlas, hoe meer nuance er bleek.

De VVD kan zich dus ook niet helemaal vinden in de conclusies en de bijbehorende aanbestedingen van de Randstedelijke Rekenkamer. Ik wil u meenemen naar hoe

dat oordeel tot stand is gekomen. Het is namelijk tot stand gekomen tijdens de commissiebehandeling. Daar werden een paar rake vragen gesteld. Die vragen gingen het rijtje af en leidden vanzelf tot het punt waar ik zojuist uit kwam. De eerste vraag was: "Waar waarschuwt u eigenlijk voor?" Die vraag is gesteld aan de heer Molenaar van de Randstedelijke Rekenkamer. Hij zei dat provincies afwijkend beleid voor het Groene Hart zouden kunnen ontwikkelen. Daarop was de volgende vraag: "Hoe groot is dat risico dan?" Daarop was het antwoord van de heer Molenaar: "Dat kan ik niet helemaal hard maken". Een volgende spreker stelde toen de vraag: "Kunnen de vage conclusies misschien wat SMARTer?" Het bleek dat speculeren met beschikbare gegevens volgens de woordvoerder niet in cijfers was te vatten. Daarna vroeg een volgende vragensteller: "Zijn die conclusies dan misschien niet wat te hard, gezien de grondslag?" De grondslag is namelijk interviews. Het moet voor een Rekenkamer niet prettig zijn om speculatief te werken, want een Rekenkamer houdt van cijfers en optellen en gemiddelden.

De Rekenkamer had wel opgemerkt dat er nogal wat is veranderd sinds 2009. Dat is ook zo. Het is geen Nationaal Landschap meer. De Rekenkamer had ook, getuige de behandeling van de eerdere agendapunten, misschien kunnen rekenen dat als je eerst drie provincies hebt, de kans dat je het met elkaar eens bent 66%, want met z'n tweeën kun je het eens zijn. Ben je met twee provincies, dan is die kans nog maar 50%. In wezen zou, zoals mevrouw Versteeg aangaf, als er zich een provinciefusie afspeelt, het probleem kleiner worden. De provinciefusie zou Noord-Holland er bij betrekken, maar Noord-Holland is maar zo'n klein reepje Groene Hart. Het grootste probleem hebben wij dan natuurlijk al, als wij een probleem hebben, met Zuid-Holland. Zuid-Holland, de grootste provincie, met het grootste deel Groene Hart, heeft eenzelfde sessie gehad, zoals wij ook in de commissie hebben gehad. Daar kwam het gesprek erop dat de reactie van de stuurgroep op het rapport was: "U waarschuwt wel, maar wij zijn het er niet helemaal mee eens." Toen was de reactie van de Rekenkamer in het nawoord: "Wij vinden toch van wel". Wordvoerder Molenaar, die ook in Zuid-Holland aanwezig was, zei dat het een beetje een welles-nietes-spelletje werd, zo van: wij vinden het onvoldoende en u vindt het voldoende. Daar is een Rekenkamer dan ook weer niet echt voor bedoeld.

Natuurlijk kunnen verschillen optreden in structuurvisies. In Zuid-Holland heet de PRS namelijk de PSV. Kunt u nagaan, voor de stad van ADO Den Haag. Het eerste ver-

schil is dus al binnen. Of dat iets afdoet aan de kwaliteit van de groene ruimte, lijkt mij sterk; wij zijn er zelf bij. Het is aan ons om op democratische wijze tot invulling te komen van de doelstellingen voor het Groene Hart. Het Groene Hart is nog steeds een gebied waarvoor tientallen miljoenen euro's worden ingezet voor de versterking en verbetering van groen en recreatie. Het Groene Hart is niet van de radar verdwenen.

De heer KILIÇ (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! De heer Joustra zegt dus eigenlijk dat het onderzoeksrapport van de Rekenkamer niet deugt.

De heer JOUSTRA (VVD): Dat is een beetje zwart-wit, zoals de Rekenkamer dat zo zou zeggen. De Rekenkamerconclusie dat het een beetje welles-nietes is, zoals in het nawoord genoemd, en of de Rekenkamer gelijk heeft of de stuurgroep, doet mij duiden dat het niet helemaal berekend was. Er is geen wetenschappelijke grondslag voor de onvoldoende. Daarmee zeg ik niet dat de Rekenkamer niet gerekend heeft, maar ze heeft in elk geval geen cijfer kunnen geven, zoals een 6 of een 4 of een 10, omdat de basis interviews is.

De heer KILIÇ (PvdA): U wilt alles uitgedrukt hebben in cijfers en dan is het goed?

De heer JOUSTRA (VVD): On juris pecuniae est, mijnheer Kiliç.

De heer KILIÇ (PvdA): Ik hoorde het even niet. (Hilariteit)

De heer JOUSTRA (VVD): Ik zou dan in elk geval een plusje en een minnetje willen zien. Dan kun je misschien plusjes en minnetjes uitdelen en op basis daarvan een oordeel vellen. Zoals het rapport nu echter gemaakt is, is het niet echt ... Een van de vragen in de commissie was of het niet wat SMARTer kan. Dat kon niet. Dan wordt het toch lastig om te zeggen of dit een onvoldoende was. De constatering dat er geen dialoog tussen statenleden van de provincies onderling zou zijn, lijkt mij sterk. Ik weet natuurlijk niet hoe het met andere fracties gaat, maar de VVD-fracties wisselen met regelmaat informatie uit. Vandaar dat ik weet dat het in Zuid-Holland een PSV heet.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Voordat mijnheer Joustra verdergaat over de PSV, wil ik mij aansluiten bij de woorden van de heer Kiliç. U zegt dat de onderzoeker ter plekke niet opeens een heel nieuwe

lezing van het rapport wist te geven, met SMART-cijfers en allerlei andere SMART-formuleringen en allerlei andere cijfers. Daarmee serveert u eigenlijk het hele rapport af. Eerlijk gezegd vind ik dat nogal kort door de bocht. Ik denk dat u dat niet kunt volhouden.

De heer JOUSTRA (VVD): Ik ben het niet eens met de conclusies. Dat is iets anders.

Mevrouw MINEUR (SP): Dat is zeker iets anders. Dat is natuurlijk behoorlijk verschillend.

De heer JOUSTRA(VVD): Dat is correct, mevrouw Mineur. De aanbeveling is dat de jaarrapportages voortaan door het college rechtstreeks naar de Staten worden gestuurd en niet via de stuurgroep. Die aanbeveling kunnen wij volgen. Voor het overige heeft de VVD vertrouwen in het werk van de stuurgroep en ook vertrouwen in de fracties van Zuid-Holland en Noord-Holland om op te letten.

De heer KILIÇ (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! De Rekenkamer heeft een onderzoek uitgevoerd, genaamd Grip op het Groene Hart, met de volgende vraagstelling: op welke wijze is gevolg gegeven aan de in 2009 overgenomen aanbevelingen? Hoe is het Groene Hart-beleid momenteel vormgegeven en uitgewerkt? Dat lijkt mij een heel goed onderzoek. De algemene conclusie van de Randstedelijke Rekenkamer is snoeihard: de provincies hebben onvoldoende grip op het gezamenlijke Groene Hart. De provincies hebben weliswaar ingespeeld op de gewijzigde context ...

De heer JOUSTRA (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Is de spreker het met mij eens dat de conclusie misschien snoeihard is, maar dat de grondslag voor die conclusie toch wat week is, misschien weker dan het veen in het Groene Hart zelf?

De heer KILIÇ (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! De algemene conclusie van de Randstedelijke Rekenkamer is snoeihard. Dat heb ik gezegd.

De heer JOUSTRA (VVD): Ik zal mijn vraag anders stellen. Bent u, ondanks dat de conclusie erg hard is, het met mij eens dat de grondslag voor die conclusie niet zo hard is?

De heer KILIÇ (PvdA): Het antwoord is nee. De provincies hebben weliswaar ingespeeld op de gewijzigde context van het Groene Hart, maar daarbij hebben zij tot op heden onvoldoende gevolg gegeven aan de aanbevelingen

uit het rekenkamerrapport van maart 2009. Speciaal voor de provincie Utrecht is het van belang dat zij PS onvoldoende hun controlerende taak heeft laten vervullen door de jaarrapportages niet aan de Staten aan te bieden. Wij zijn dan ook blij met het besluit in de commissie RGW dat de voortgangsrapportages 2012 en 2013 begin 2014 ter bespreking in de commissie zullen worden geagendeerd.

De heer JOUSTRA (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Is de heer Kiliç zich ervan bewust dat het niet een taak is van de stuurgroep, omdat er geen formele relatie bestond tussen de stuurgroep en de Staten voor het aanbieden van de rapportage?

De heer KILIÇ (PvdA): Dat klopt, maar wij vragen dat aan GS.

De PvdA-fractie wil ook ingaan op de conclusies en aanbevelingen van de Rekenkamer uit dit onderzoek begin 2014. De reactie van het college is dat het de algemene conclusie niet overneemt en dat er nergens zo intensief wordt overlegd als hier. Het college had er last van dat het Groene Hart geen Nationaal Landschap meer was – geschrapt door Bleker – en er veel onduidelijkheid was over natuur- en RO-beleid. De reactie van GS van Utrecht op het controlerende punt is dat het voortaan de jaarrapportages aan de Staten zal aanbieden.

De PvdA-fractie is van mening dat harde conclusies zeer alarmerend zijn. Dat er veel overlegd wordt, zegt ons niets. Het gaat om de resultaten. Als er veel verandert, is dat juist een reden om zelf met een goed beleid te komen en dat ook uit te voeren. Als provincies zeggen dat zij zo goed samenwerken, wil dat niet zeggen dat het ook gebeurt.

Alarmerend is ook dat PS van de provincie Utrecht hun controlerende taak niet goed kunnen uitvoeren. Als dit rapport er niet was geweest, hadden wij het niet gemerkt en waren wij in slaap gesust door de verzekering dat er zo intensief overlegd wordt. Het is niet alleen alarmerend voor dit voorbeeld, maar voor alle samenwerkingsverbanden. De PvdA vindt dat de democratische legitimiteit heel belangrijk is. Graag horen wij van de gedeputeerde zijn visie hoe het zo ver kon komen. Wij verwachten dat er wel een goed Groene Hart-beleid wordt gevoerd. Wil hij dat en doet hij dat ook?

De rol van de Rekenkamer is om onderzoeken uit te voeren voor ons als Staten van Utrecht, zodat wij onze

controlerende taak goed kunnen uitvoeren. Wij willen op voorhand aan GS meegeven: 'don't shoot the messenger.' De Googlevertaling is: niet op de boodschapper schieten. In de memo die wij hebben ontvangen, staat: notitie Aanpak voor een mooi en vitaal Groene Hart 2013 – 2015. Mijn vraag aan GS is: hebben wij dit document ontvangen of krijgen wij dat nog?

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! De afgelopen decennia hebben zich diverse ruimtelijke ontwikkelingen voorgedaan, waarmee stap voor stap is geknabbeld aan het Groene Hart. Tegelijkertijd is de fractie van GroenLinks van mening dat de opgave om deze groene long in de Randstad optimaal te benutten voor de recreatieve mogelijkheden, niet helemaal is gelukt. Kortom: het zou zeer welkom zijn geweest als er een goed, kritisch onderbouwd rapport was geweest dat ons daadwerkelijk inzicht had gegeven in wat wij als bestuurders daaraan zouden kunnen doen. Het voorliggende rapport van de Randstedelijke Rekenkamer biedt daarvoor geen enkel handvat, in elk geval voor mijn fractie niet.

Hoewel de conclusies en aanbevelingen volgens ons vaag en ongedefinieerd zijn, zou volgens ons de stuurgroep van het Groene Hart de conclusies en aanbevelingen net zo goed kunnen omarmen als dat zij ze nu afwijst. Aangezien ze echter zo ongedefinieerd en onderbouwd zijn, is het eerlijk gezegd wel zo helder om deze dan maar af te wijzen, zodat je niet over vijf jaar nog een nieuw opvolgingsonderzoek krijgt.

Ik denk dat het de beraadslaging niet per se helpt als ik ga uitleggen waarom ik vind dat het belangrijkste begrip in dat rapport, namelijk grip, dat ook in de conclusie een rol speelt, überhaupt nergens gedefinieerd is. Eerlijk gezegd kan ik zelf beelden hebben bij wat grip is of niet. Ik heb echter geen idee wat de Rekenkamer eronder verstaat. Hoewel ik zou kunnen ingaan op de conclusies waarin staat dat het verschil in de verschillende instrumentaria – de heer Joustra zei het al – of namen van structuurvisies ertoe zou kunnen leiden dat de doelstellingen niet bereikt kunnen worden. Zo kan ik nog doorgaan.

Eén ding vind ik politiek gezien wel relevant en daarover maken wij ons echt zorgen. We hebben namelijk in de afgelopen jaren vele rapporten gekregen van de Rekenkamer. Wij krijgen de indruk dat de Rekenkamer in haar denken ietwat gevangen zit in het dogma van maakbaarheid en controle. Wij als GroenLinks hechten zeer aan een kritische Rekenkamer, maar wij maken

ons wel zorgen dat wij een Rekenkamer hebben die mogelijk de aansluiting met de realiteit mist, waarin, als je maatschappelijke doelen wilt realiseren in een netwerksamenleving, je dit van overheidswege nooit kunt opleggen of kunt controleren.

De Rekenkamer vindt doeltreffendheid en doelmatigheid haar centrale begrippen. Wij vragen ons af of de aandacht die de Rekenkamer vraagt voor controlemechanismen, harmonisatie van instrumentarium, op en top monitoring, risicoanalyses, SMART dit en SMART dat, wel zo doelmatig is. Kunnen we misschien niet beter investeren in het benutten van de inspiratie en creativiteit en ruimte bieden aan verschillende benaderingen om zo doelstellingen te bereiken?

De heer BOERKAMP (D66): Mijnheer de Voorzitter! De heer Bekkers is nu aardig bezig over de Rekenkamer. Er zijn al meerdere gelegenheden over geweest. Hij grijpt zijn kans nu echter heel duidelijk. Als de Rekenkamer constateert dat iets is aanbevolen en constateert dat er niets mee is gedaan, dan is dat toch een heel zuivere conclusie?

De heer BEKKERS (GroenLinks): Dat is aan de Rekenkamer, maar ik kan daar niets mee als in de tussentijd tal van andere ontwikkelingen gaande zijn geweest en de Rekenkamer op de een of andere manier alleen maar uit de voeten kan met een boekhoudkundige benadering. "We hebben dit gezegd, dat is niet gebeurd, we vinken dat aan". Als dat het vak is waarvoor wij dat instituut hebben, dan vraag ik mij serieus af waarom het de moeite loont om dat in stand te houden. Doe dan alsjeblieft iets zinvol.

De heer BOERKAMP (D66): Dan vraag ik mij af waarom u niet uw kans hebt gegrepen toen het stuk over de Rekenkamer, met een ster nota bene, aan de orde was. Als u toen uw kans had gegrepen, had u er daadwerkelijk iets aan kunnen doen. Hier betreft het een heel simpele benadering over de manier waarop de Rekenkamer het kan doen. Het zijn geen natuurdeskundigen. Zij constateren alleen dat op deze manier zij dit aanleveren en dan kunnen wij ons oordeel erover vellen. Dat doet u nu wel heel uitgebreid, maar met heel harde kritiek op de Rekenkamer. Daarmee zijn wij het in elk geval niet eens.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Dit is precies een brug naar mijn punt dat wij hopen dat de meer algemene aanbevelingen die bij het vorige agendapunt als een sterstuk zijn gemarkeerd, de program-

maraad en de Rekenkamer zich deze vraag zullen stellen. Wij hebben ervoor gekozen het hierbij te illustreren, omdat wij dit rapport bij uitstek een concrete illustratie vinden van een manier van werken waaraan wij niet zo veel hebben. Dat leek ons zinvoller dan bij een voorstel in zijn algemeenheid. Vandaar dat het bij dit agendapunt gedaan is.

De vragen waarmee ik zojuist eindigde, onderzoekt de Rekenkamer helaas niet. Dat zouden wij zeer interessant vinden.

Om af te sluiten, heb ik nog een inhoudelijke vraag aan GS. In het rapport wordt een Utrechtse casus behandeld, als de eventuele ontwikkeling van woningbouw in Hoef en Haag. De Rekenkamer zegt hierover van alles, maar wij missen daar het punt waarover het debat in Provinciale Staten aan het begin van dit jaar ging, namelijk de vraag of het volgens de Ladder voor duurzame verstedelijking überhaupt gemotiveerd is om daar aan woningbouw te gaan doen. Mijn vraag aan GS is: hoe denkt GS dat het voor de Rekenkamer niet helder is dat de woningbouwlocatie Hoef en Haag eerst nog gemotiveerd moet worden volgens de Ladder voor duurzame verstedelijking? Zij lijkt nu namelijk de indruk te wekken alsof er al bebouwd wordt, helemaal in strijd met alles, terwijl er nog een serieuze opgave tussen ligt. Hoe denkt GS dat het mogelijk is dat de Rekenkamer dat heeft gemist?

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Er werd zojuist gezegd dat we de boodschapper maar niet moesten beschieten. Die indruk krijg ik ook wel heel sterk. De boodschap bevat de coalitiepartijen niet en dus wordt de Randstedelijke Rekenkamer aangevallen. Eerlijk gezegd vind ik het een rare figuur, want ik vind de conclusies in het rapport sterk onderbouwd.

De heer BOERKAMP (D66): Mevrouw Mineur, uit welke partijen bestaat de coalitie?

Mevrouw MINEUR (SP): U heeft gelijk. D66 is een uitzondering. Daarin heeft u gelijk. Het CDA schaart zich ook aan mijn zijde. Daar ben ik blij om.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Er is een gezegde: mannen komen van Mars en vrouwen komen van Venus. Aangezien mevrouw Mineur echter zegt dat het sterk onderbouwd is, zou ik u willen vragen om ons daarin toch wel iets wijzer te maken en een paar voorbeelden te geven van wat sterke onderbouwingen zijn. Dat zou ik heel sterk van u vinden.

Mevrouw MINEUR (SP): Ja, daar kom ik op. Ik ga gewoon beginnen aan mijn betoog en dan komen wij er vanzelf op. De kwestie Groene Hart is een interessante. Deze laat een aantal dingen zien. Een van de belangrijkste dingen die deze kwestie laat zien is dat de provincies niet vanzelfsprekend de juiste partij zijn om het Groene Hart in stand te houden. Utrecht geeft zelf de ruimte om het Groene Hart vol te bouwen door Hoef en Haag mogelijk te maken. De heer Bekkers vroeg er net naar. Ik moet zeggen dat ik het een beetje aandoenlijk vind om te horen dat GroenLinks voor de bouw van woningen in Hoef en Haag gaat liggen. Eerlijk gezegd ben ik niet zo onder de indruk van de ridderrol die GroenLinks in deze Staten op zich neemt. Ik heb er zelf een hard hoofd in. Dat is Utrecht, het Groene Hart bij Vianen.

In Zuid-Holland worden windmolens geplaatst in het open landschap. In Noord-Holland komt er glastuinbouw. Het zijn de eerste stappen naar een hartinfarct in het Groene Hart. De Rekenkamer wijst er terecht op dat het onderwerp Groene Hart nauwelijks terugkomt in onze discussies. Dat is naar onze inschatting het gevolg van een gebrek aan status voor het Groene Hart. Het wordt daarom niet een kwestie van wekken en verdragen, maar van politieke wil om het Groene Hart groen te houden. Blijkbaar heeft dit college die politieke wil niet. Het lot van het Groene Hart is daarmee afhankelijk van welke politieke wind er waait.

Dit verhaal doet mij een beetje denken aan een dikke man in een banketbakkerij die weet dat het beter is voor zijn gezondheid als hij van de taarten af blijft, maar ja, het is zo lekker. "Denk aan je hart", zegt zijn vrouw. Daar denkt hij wel aan, maar één zo'n taartje, wat kan dat nou voor kwaad? Langzaam slibt zijn hart dicht. Precies zo gaat het met colleges die een prachtig, mooi, leeg landschap voor zich hebben, waar je zo fijn huizen, bedrijven of windmolens kunt plaatsen. Dat is allemaal hartstikke mooi, maar zo slibt het Groene Hart al gauw dicht. Dan hebben we die groene long niet meer in een van de meest vervuilde gebieden in Nederland.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een vraag voor mevrouw Mineur. Zij geeft aan dat het Groene Hart niet belangrijk gevonden zou worden door dit college, terwijl wij voor het Groene Hart en andere delen van de provincie kwaliteitsgidsen hebben. We hebben ons ruimtelijk beleid dat generiek geldt voor de hele provincie. Is er nou iets waarvan u vindt dat het Groene Hart anders is dan bijvoorbeeld de Heuvelrug, het Rivierenland of het Arkemheen – of hoe heet dat; u weet

wat ik bedoel – en wat een reden zou zijn om daarvoor nog iets extra's te doen dan wat wij niet al doen? We hebben namelijk van alles voor al die gebieden, inclusief het Groene Hart.

Mevrouw MINEUR (SP): Fijn dat u mij die kans geeft om dit voorbeeld te geven. Ik heb gevraagd om een plaatje te projecteren. Dat kan helaas vanwege technische redenen niet. Het staat wel op uw iPad, als je kijkt onder punt 11. Daar heb ik een plaatje laten plaatsen, waarop de luchtverontreiniging in Europa zichtbaar is. Een van de grote, rode vlekken op die kaart, is het Groene Hart. Wij zitten dicht tussen allerlei industrie. In Europa is het Groene Hart een van de meest kwetsbare plekken. Er wordt even een plaatje getoond. Misschien is het handig om dat even te zien. Ik zeg er meteen bij dat het plaatje van een aantal jaren geleden is en dat er hard gewerkt wordt aan het verbeteren van dat gebied. Het is echter wel degelijk relevant om dit gebied schoon te houden en om hier gewoon echt een groen hart te houden. Je zou het misschien een groene long moeten noemen. Er is gewoon behoefte aan een gebied waar al die troep die er uit de industrie komt, kan worden opgevangen. We hebben die industrie wel nodig; daar zeg ik niets van, maar het is echt een vies gebied. Dan moet je een groene long hebben om dat op te vangen. Als je dat gebied steeds verder dicht gaat bouwen, dan verstik je het gebied daarmee.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Dus als ik het goed begrijp, waar het de Rekenkamer en het provinciale beleid qua het Groene Hart vooral gaat over ruimtelijk beleid, pleit u nu eigenlijk voor wat er extra zou moeten zijn bovenop de andere gebieden van de provincie voor strengere milieuwetgeving of handhaving in de Rijnmond, om er zo voor te zorgen dat dit kaartje er in de toekomst anders uit zou kunnen zien.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Nee, ik pleit ervoor om het Groene Hart open te houden. Volgens mij is dat ook datgene waarover de politiek van het Groene Hart en het vorige rekenkamerrapport gingen, namelijk dat wij het Groene Hart open houden en dat wij dat zien als beschermd gebied, waar je niet zomaar huizen, industrie en bedrijven in gaat plaatsen.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Mijn laatste vraag over dit punt om het helder te krijgen. Wat is dan volgens u, mevrouw Mineur, de relatie tussen openheid en luchtverontreiniging?

Mevrouw MINEUR (SP): In het open gebied ontstaat geen luchtverontreiniging. Dat begrijp ik ook, maar het gaat erom dat wij het Groene Hart open houden. Dat heeft onder andere als reden dat het gebied geen extra bijdrage levert aan de luchtverontreiniging. Los daarvan is het gewoon een prachtig gebied met een prachtige cultuur. Het draagt bij.

Het Groene Hart was Nationaal Landschap, maar sinds het beheer is overgegaan naar de drie provincies, is het dat niet meer. Nu al zien wij een aantal ingrepen in het gebied die je in een Nationaal Landschap waarschijnlijk niet gekregen zou hebben. In 2011 hebben wij de Stichting Groene Hart gesteund bij hun manifest om het Groene Hart de status van Europees landschap te geven. Wij voelen ons gesteund door dit rekenkamerrapport. Onze centrale vraag aan het college is: hoe kunt u ons ervan overtuigen dat het niet nodig is om het behoud van het Groene Hart over te laten aan Europa en dat u dit zelf ook kunt. Om heel concreet te zijn: wij zijn niet tevreden met de manier van afhandeling van aanbeveling 2a. Ik citeer deze aanbeveling: "Verbeter de sturing op het Groene Hart-beleid en rapporteer op hoofdlijnen over de voortgang en effecten van het gehele Groene Hart-beleid." Dat gaat dan met name om het werken met de kwaliteitsatlas. Het college pakt in zijn beantwoording alleen het onderdeel rapporteren op, maar niet het onderdeel sturing. Beter rapporteren is leuk, maar beter sturen is waar het werkelijk om gaat. Wij stellen daarom voor dat het college aanbeveling 2a gewoon overneemt. Het rapporteren mag wat ons betreft door het onderwerp tweemaandelijks te bespreken in de commissie RGW en dat kan als toezegging op de termijnagenda. Ik heb hier een amendement over, maar ik wacht even het antwoord van het college af. Misschien is het wel handig dat ik het amendement alvast verspreid, maar nog niet indien.

De heer DE HEER (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! De Randstedelijke Rekenkamer ziet mogelijkheden voor de drie Groene Hart-provincies om hun Groene Hart-beleid beter op elkaar af te stemmen. Tijdens de behandeling van het rekenkamerrapport in de commissie bleek dat zowel de onderzoekers als de eigen gedeputeerde zich in deze formulering van de hoofdconclusie kunnen vinden. Een betere afstemming is mogelijk. Daarom wil ik tijdens dit debat over het rekenkamerrapport niet delibereren over de tekst van de eerste conclusie. Hebben de provincies nu wel of geen grip op het beleid? Ik wil graag meteen doorschakelen naar de mogelijkheden om die drie provinciale sporen beter op elkaar af te

stemmen. Dat die afstemming beter kan hebben wij namelijk in februari gemerkt tijdens de vaststelling van onze ruimtelijke structuurvisie, met name bij het debatje over de Oude Hollandse Waterlinie. Onze gedeputeerde maakte toen heel erg duidelijk dat beide provincies hierin een totaal andere insteek hebben. In het Zuid-Hollandse cultuurbeleid wordt heel veel geld uitgetrokken voor het zichtbaar maken van de restanten van de Oude Hollandse Waterlinie, maar Zuid-Holland doet in het ruimtelijke spoor juist helemaal niets voor de Oude Hollandse Waterlinie. In Utrecht zijn we juist aan de planologische kant begonnen en wij investeren daar niet in. Nog niet, tenminste. In februari hebben wij als Staten een motie aangenomen waarin wij GS vragen om het Utrechtse beleid voor de Oude Hollandse Waterlinie beter af te stemmen met onze buurprovincie. Mijn vraag aan gedeputeerde Krol is: hoe staat het nu met het overleg? Is die onderlinge afstemming een peulenschil? Of krijgt die afstemming weinig prioriteit, omdat andere dossiers voorrang verdienen? Hoe is de stand van zaken? Wellicht kan die provinciale afstemming rond de Oude Hollandse Waterlinie ons inspireren bij dit debat.

De Rekenkamer vraagt in haar rapport vooral aandacht voor ruimtelijke kwaliteit, voor de onderlinge afstemming van het kwaliteitsbeleid. Het lijkt mij terecht dat de Rekenkamer daar de vinger bij legt, zeker nu de Groene Hart-provincies het gezamenlijke kwaliteitsteam wegbezuinigen. We kregen van het college een memo over het toekomstige Utrechtse beleid. Die memo onderstreept in feite de kritiek van de Rekenkamer. Wij versterken de Utrechtse kwaliteitsinspanning. Dat is prima, maar tegelijkertijd verdwijnt de gezamenlijke insteek. De onderlinge afstemming wordt dus lastiger. Daarom heb ik een concreet voorstel. Wij organiseren in Utrecht jaarlijks een dag voor de ruimtelijke kwaliteit, met lezingen en workshops. Kunnen wij deze dag, of een extra dag, een keer toespitsen op het Groene Hart, samen met Noord- en Zuid-Holland, waarbij wij de kwaliteitsatlas en alle andere provinciale instrumenten bespreken en proberen beter op elkaar af te stemmen? Een interprovinciale studiedag over het Groene Hart-kwaliteitsbeleid lijkt mij een mooie aanvulling op de andere ingrediënten uit het statenvoorstel, namelijk de gezamenlijke werkbezoeken en de agendering van de jaarrapportages.

Graag maak ik van de gelegenheid gebruik om de schijnwerpers te zetten op de andere nationale landschappen en op de andere regio's. De stuurgroep Groene Hart benadrukt in haar reactie op het rapport dat er nergens

zo intensief wordt samengewerkt als in het Groene Hart. Als zelfs daar nog een heleboel te verbeteren valt, dan voorspelt dat weinig goeds voor de andere provinciegrensoverschrijdende regio's. Gaat de afstemming daar inderdaad slechter dan in het Groene Hart? Dat is dus de boomerang van de stuurgroepreactie: nergens zo intensief als in het Groene Hart, elders dus minder intensief. Hebben we daar dan wel genoeg grip op? Wij hebben de Randstedelijke Rekenkamer niet gevraagd om te kijken naar die andere regio's, maar ik wil GS vragen om daaraan in de marges van dit debat een paar gedachtespinsels te wijden. Dan gaat het met name om de samenwerking met Gelderland, Rivierenland en de Gelderse Vallei. Als wij op werkbezoek gaan in de Food Valley horen wij namelijk steeds dat de Utrechtse en de Gelderse aanpak behoorlijk verschillen. Is de samenwerking tussen Utrecht en Gelderland rond de Gelderse Vallei evenveel te verbeteren als die van de drie Groene Hart-provincies?

Ten slotte. Ik ben blij met het Rekenkamerrapport Grip op het Groene Hart. Ik reken erop dat wij met de afspraken van vandaag meer grip krijgen op het Groene Hart-beleid.

De VOORZITTER: Tot zover de beraadslagingen van de kant van de Staten. Ik geef het woord aan de gedeputeerde, de heer Krol voor een reactie van de kant van het college.

De heer KROL (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Om het misverstand maar even weg te nemen: het rapport van de Rekenkamer is een aanbeveling aan uzelf. Het statenvoorstel waarin die aanbevelingen worden weergegeven, is ook niet door GS, maar door de griffie aan u verstrekt, ter bevordering van het debat aan uw zijde. Een deel van het debat heb ik vandaag, en ook in de commissievergadering, met vreugde en soms met wat minder vreugde mogen aanschouwen. U hebt echter ook een aantal concrete vragen in mijn richting gesteld die ik uiteraard wel zal beantwoorden namens het college. Laat echter even helder zijn dat het een aanbeveling is die zich richting GS en PS richt en dat het niet een normaal statenvoorstel is dat wij vanuit GS aan u zouden hebben toegestuurd.

Ik heb natuurlijk de behoefte om heel zwaar en vrij uitgebreid in te gaan op datgene wat een aantal van u over de samenwerking in het Groene Hart hebben gezegd. Dat doe ik even niet. GS heeft aangegeven dat zij de aanbevelingen van de Randstedelijke Rekenkamer grotendeels overneemt. Dat hebben wij gedaan en dat hebben onze

collega's in Noord- en Zuid-Holland ook gedaan. Ik hoef niet nader toe te lichten dat wij dat gedaan hebben.

Een bespiegeling moet mij wel even van het hart. Die illustreer ik dan toch maar even met het voorbeeld, zoals sommigen van u even de locatie Hoef en Haag bij Vianen geïntroduceerd hebben. Dat is een mooie casus. Juist de casus Hoef en Haag, de casus Vianen, geeft aan dat Provinciale Staten soms, na lang en intensief debat, eerst bij het zogenaamde document en het afsprakenkader over de NV Utrecht en later, afgelopen jaar op 4 februari, heel goed gedebatteerd hebben over wat zij van die locatie vinden. Daar zijn alle argumenten over die locatie en het feit dat het een Groene Hart-locatie is – de heer Bekkers verwees daar ook naar – het feit dat je die locatie alleen maar kunt ontwikkelen als je rekening houdt met de Ladder voor duurzame verstedelijking en als je bovendien nog eens rekening houdt met de kwaliteitscriteria die wij in onze eigen kwaliteitsgidsen over het Groene Hart hebben afgesproken. Dan staat er expliciet in de besluitvorming van PS op 4 februari dat zij die locatie wel willen ontwikkelen, maar dat men zich altijd aan de Ladder voor duurzame verstedelijking moet houden en dat er, als er al ontwikkeling plaatsvindt nadat wij die afweging gemaakt hebben, dat zal moeten gebeuren rekening houdend met de kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap. Dan kun je twee dingen zeggen. Dan kun je als Rekenkamer zeggen dat daarmee de democratie in Utrecht een heel raar besluit heeft genomen. Dat laat ik dan over aan de Rekenkamer om zo'n conclusie te trekken. Ik concludeer dan echter dat de democratie in Utrecht in grote meerderheid weloverwogen daarover een besluit heeft genomen, zoals zij dat een aantal jaren geleden bij het afsprakenkader van de NV Utrecht ook al heeft gedaan. Op dezelfde wijze vinden dit soort zorgvuldige debatten in de andere democratische gremia in Noord-Holland en Zuid-Holland plaats. Het feit dat PS daarbij willens en wetens goed nadenkt – zo van: dit is het Groene Hart, je kunt niet alles, daarover hebben wij zelf afspraken gemaakt, dan moeten wij er ons zelf ook aan houden dat het Groene Hart meer is dan een vaag begrip en dat het ook voor uw Staten een levend iets is waarvan u in uw ruimtelijk beleid rekenschap wilt geven of u daarmee wel op een zorgvuldige wijze omgaat. Ik heb er vertrouwen in dat niet alleen onze Provinciale Staten – want dat zijn wij met elkaar, zeg ik maar even – maar ook de Provinciale Staten in Zuid-Holland en Noord-Holland, altijd weer op die zorgvuldige wijze naar het Groene Hart kijken. Als je dan ook naar de feiten kijkt – het is namelijk heel gemakkelijk om over gevoelens te praten, zoals: we hebben de

indruk dat er niet voldoende grip is, of wij zijn van mening dat het wel beter zou kunnen – voer je daar geen debat over. Als je naar de verstedelijking van het Groene Hart kijkt, midden in de Randstad, met zes miljoen omwonenden, kernen die in de afgelopen jaren gigantisch gegroeid zijn, dan concluderen wij dat het tempo van verstedelijking in het Groene Hart daarbij ver achter is gebleven. De bevolkingsaanwas in het Groene Hart is afgenomen. De bevolking in het Groene Hart daalt. Dat zijn gewoon feiten. Dat zijn allemaal consequenties van gevoerd ruimtelijk beleid. Daaraan kan iedereen een verschillende kwalificatie geven. De een zal zeggen dat het goed is en dat het gebied open is gehouden. De ander zal zeggen dat hij het eigenlijk wel jammer vindt, omdat de leefbaarheid onder druk is komen te staan. Daarop ga ik niet in, maar je kunt op basis van die objectieve criteria zien dat het ruimtelijk beleid voor het Groene Hart in elk geval een effect heeft gehad op de hoeveelheid verstedelijking die in dat Groene Hart heeft plaatsgevonden. Laat helder zijn: ik maak sinds een half jaar deel uit van de stuurgroep Groene Hart. Ik vind dat alle collega's die ik daarbij, ook van andere provincies, ben tegengekomen, van alle politieke kleuren – alle politieke kleuren hebben wel zo'n beetje in die stuurgroep Groene Hart gezeten – zeer begaan en betrokken zijn bij die ruimtelijke kwaliteiten van het Groene Hart, zoals u dat ook bij uw Staten hebt aangetroffen.

De tweede overweging is de volgende. Uw Staten zijn een aantal jaren geleden zeer nauw betrokken geweest bij het proces van de voorloper, de interprovinciale Statencommissie van Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht, die meegedaan heeft aan het proces om te komen tot wat dan heet de 'Voorloper Groene Hart'. Voor de nieuwe statenleden is dit dan even onbekend, maar de wat langer zittende statenleden hebben dat nog mogen meemaken. De bedoeling van de Voorloper Groene Hart was het met elkaar afstemmen van het ruimtelijk beleid voor het Groene Hart, om ervoor te zorgen dat er geen grootschalige verschillen tussen die provincies gaan ontstaan. De Randstedelijke Rekenkamer zegt dat we eigenlijk één structuurvisie hadden moeten maken. Omdat u dat altijd wel heeft aanbevolen, maar niet hebt gedaan, is dat niet goed. U heeft in die interprovinciale statencommissie zelf ervoor gekozen, ook toen u uw eigen structuurvisie vaststelde, dat wij wel opschrijven wat wij allemaal moeten doen en dat wij ervoor zorgen dat het in de drie structuurvisies van die provincies wordt vastgesteld, maar er hoeft niet per definitie boven op nog één provinciale structuurvisie voor z'n drieën te komen. Het is aan u. Ik zou er geen tegenstander van

zijn. Als u zegt dat u het instrument van gezamenlijk bij elkaar komen, bijvoorbeeld in de vorm is die de heer De Heer schetst dat wij een dag voor de ruimtelijke kwaliteit van het Groene Hart houden. Ik zou dat een fantastisch idee vinden; dagen voor de ruimtelijke kwaliteit lijken mij heel erg inspirerend. In de afgelopen week hebben wij er nog een gehad voor mensen vanuit de provincie Utrecht. Het is een goed idee. U zou het ook in de statencommissies kunnen doen en zeggen: een keer per jaar gaan wij op grond van de jaarrapportage van de stuurgroep Groene Hart met z'n drieën als statencommissie nog eens stevig aan het Groene Hart-beleid trekken. Dan komt het ook hoger op de agenda. Daarvan zou ik geen tegenstander zijn.

U kent mijn pagina op de website van de provincie Utrecht. Daar moet u sowieso regelmatig op kijken. Daarin staat dat een van mijn nevenfuncties is dat ik voorzitter ben van de Stichting Nationale Landschappen. Nu hoor ik die petten natuurlijk zorgvuldig te scheiden als ik hier in de Staten spreek, maar laat ik een klein beetje misbruik maken van de informatie die ik daar krijg. Dan constateer ik inderdaad dat wij twintig voormalige nationale landschappen hebben en dat die vaak provinciegrensoverschrijdend zijn. Overigens hebben wij ook twintig nationale parken, maar dat is een andere club. De stuurgroep zegt dat die provinciegrensoverschrijdende nationale landschappen altijd best spannend zijn, maar dat er in elk geval één plek is, waar zowel een ambtelijk bureau is, het programmabureau Groene Hart, met mensen die de hele dag alleen maar met het Groene Hart bezig zijn, en een stuurgroep die elke maand bij elkaar zit, waar in elk geval de gedeputeerden RO of Landelijk gebied, of allebei, van het Groene Hart bij elkaar zitten. Er wordt in elk geval voor gezorgd dat er een stevige afstemming op dat Groene Hart plaatsvindt. Nogmaals, dat garandeert niet dat het altijd goed gaat. Het garandeert niet dat er altijd goed wordt afgestemd. Het garandeert ook niet dat er soms ook geen ongelukkige beslissingen kunnen worden genomen. Je ziet natuurlijk wel eens discussies over weidewinkels of over 'leisure centres' in het Groene Hart, of weet ik veel wat, voorbij komen. Ik heb het vertrouwen in de democratie, ook in de andere provincies, dat elke keer als wij ruimtelijke beslissingen nemen, wij dat doen op een manier dat wij rekening houden met de kernkwaliteiten van het Groene Hart. Ik heb er vertrouwen in dat ook u in Utrecht als u ruimtelijke beslissingen neemt, dat op een zorgvuldige wijze doet. In de afgelopen jaren heb ik op dat punt niet anders mee gemaakt.

Dan ga ik even over op de gestelde vragen. De PvdA vraagt om de jaarrapportage. Volgens mij heb ik in de commissievergadering toegezegd dat de jaarrapportage gewoon beschikbaar is, maar dat de stuurgroep hem niet aan PS kan aanbieden. De stuurgroep kan hem aan GS aanbieden en GS kan hem aanbieden aan de Staten. Dat is formeel juist. Wel een beetje ingewikkeld, maar we zorgen ervoor dat u hem krijgt. Ik zou u willen aanraden – maar daarover gaat u zelf – om die jaarrapportage te benutten om het onderwerp nog eens nader te bespreken.

GroenLinks heeft een mooie toespraak gehouden over ruimtelijke kwaliteit en hoe wij met onze ruimtelijke ordening omgaan. Ik geef daarop één reactie. Utrecht kent een lange en stevige traditie van stevige ruimtelijke ordening. Ik vind dat wij in de afgelopen decennia – dat heeft niets met deze gedeputeerde te maken – in onze streekplannen en onze structuurvisies goed ervoor gezorgd hebben dat het Groene Hart zo veel mogelijk beschermd gebleven is. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor Arkemheen-Eemland, om maar een prachtig voormalig nationaal landschap in Utrecht te benoemen. Ik heb er alle vertrouwen in dat toekomstige Staten en toekomstige gedeputeerden die lijn van borging van kwaliteit en stevig ruimtelijk beleid, ook als het gaat om het hanteren van de rode contouren daar, zullen doorzetten. De tweede opmerking van de heer Bekkers ging over de casus Vianen en de Ladder voor duurzame verstedelijking. Die heb ik volgens mij al beantwoord.

De SP zegt dat wij aanbeveling 2a moeten overnemen. We hebben geantwoord wat wij hebben geantwoord op de aanbeveling van de Randstedelijke Rekenkamer. Ik laat het even aan u over of u het anders wilt. U heeft een amendement voorbereid. Ik heb nog niet de tijd gehad om dat goed te lezen. U mag ervan uitgaan dat wij samen goed hebben nagedacht over de antwoorden. U zegt twee dingen: “Ik zie windmolens in het Groene Hart komen, dus gaat het niet goed met het Groene Hart.” Dat vind ik toch spannend. Ik zie de PVV al glimlachen. Daarover wordt in deze Staten verschillend gedacht. Duurzame energie in het landelijk gebied is iets wat wij in de komende jaren steeds vaker zullen zien. Daarin hebben wij ook in Utrecht, bij onze provinciale ruimtelijke structuurvisie, heel duidelijk keuzes gemaakt. Soms ook op plekken die wij tot het Groene Hart willen rekenen. Als het gaat om de A2, over de zonnepanelen, over Vianen, hebben wij over Groene Hart-locaties gesproken. Die windenergie-locaties heeft u allemaal in een politiek debat uiteinde-

lijk geaccordeerd. Ook daar geldt weer de redenering dat de democratie een afweging heeft gemaakt tussen kernkwaliteiten enerzijds en duurzame energie anderzijds. Uiteindelijk heeft u daarvoor de keuze en de beslissing in meerderheid genomen. Die conclusie snap ik.

De tweede opmerking van de SP is dat het Groene Hart dichtslibt. De feiten wijzen anders uit. Dat het Groene Hart dichtslibt, is een stelling die niet door de feiten wordt gestaafd. We zijn een beetje geholpen door de crisis als het gaat om het dichtslibben van het Groene Hart. Ik moet daarbij wel een correctie op mijzelf plaatsen. Het is natuurlijk wel zo dat op een aantal heel cruciale momenten in het verleden als er iets gebouwd moet worden – dan denk ik ook maar even aan de discussie, bijvoorbeeld over Rijnenburg in Utrecht – er op Haags niveau, toen het Rijk nog over de nationale landschappen ging, een simpele oplossing was voor het vraagstuk. Dan werd de betreffende locatie gewoon uit het Nationaal Landschap het Groene Hart gehaald, zoals dat bijvoorbeeld is gebeurd met Rijnenburg. “We gaan ergens bouwen, o, het is het Groene Hart. Weet je wat, we verleggen dan de grens en dan is het probleem opgelost.” Dat was rijksbeleid als het gaat over het Groene Hart; de grote grip van het grote Rijk op het Groene Hart. Daarvan ben ik niet zo onder de indruk. Ik zeg dat mensen er nu dichter op zitten. Het hele ruimtelijk domein is inmiddels provinciaal beleid geworden. Daarover kunnen wij ook nog heel ideologische debatten voeren. Ruimtelijke ordening, ook voor het voormalig nationaal landschap, is een provinciale taak en ook een gemeentelijke taak, maar zeker geen rijkstaak meer. Daarmee is het niet per definitie minder geworden. Ik vind het namelijk een paar prachtige staaltjes van trucs met het Groene Hart als het over de oude grenzen ging.

Ik ga afronden. Of het als Europees landschap er beter van wordt? In mijn antwoord op wat ik zei over de rijkssturing laat ook helder zijn dat het mijn indruk niet is dat de titel Europees landschap tot een betere afweging van deze democratie en van ons zal leiden dan hoe het tot nu toe is gegaan. Ik zou daarvan geen voorstander zijn. Ik denk ook niet dat het tot een betere bescherming van het gebied leidt. Wij, uzelf ook in deze zaal, zijn samen goed in staat om het ruimtelijk beleid voor het Groene Hart te voeren. Ik heb er alle vertrouwen in dat u en wij dat kunnen.

De ChristenUnie sprak over de afstemming met de Oude Hollandse Waterlinie. U heeft vandaag de mail over het laatste nieuws uit het Groene Hart volgens mij nog niet gelezen. Dat moet u even doen. Daarin wordt gesteld dat

de provincies Utrecht en Noord-Holland, met dank aan de provinciale bijdrage van € 20.000 van de provincie Utrecht, het laatste ontbrekende schakeltje in een wandelroute langs de Oude Hollandse Waterlinie op 6 november door Jaap Bond van Noord-Holland en Bart Krol van Utrecht is geopend. Wij hebben dus geheel voldaan aan hetgeen u op dat punt aan ons hebt gevraagd.

Er is voorgesteld de ruimtelijke kwaliteitsdag toe te spitsen op het Groene Hart. Met vreugde.

De heer DE HEER (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! De Oude Hollandse Waterlinie, prima, maar ik had ook een boomerang gegooid. Nergens wordt zo intensief samengewerkt als in het Groene Hart. Mijn vraag was of de gedeputeerde over die andere regio's ook wat gedachtespinsels heeft, zoals de Gelderse Vallei en het Rivierengebied. Ik gooi de boomerang dus nog maar een keer. Het is echter prima dat het voor de Oude Hollandse Waterlinie zo gaat.

De heer KROL (gedeputeerde): Dank voor de complimenten, mijnheer De Heer. Als u echter een boomerang gooit, weet u hoe het werkt. Dan krijgt u hem meestal terug. Zo werkt het met een boomerang. Als u hem gooit, komt hij uiteindelijk bij u terug. Ik zou er daarom wat voorzichtig mee zijn.

U heeft gelijk. Als de redenering is dat wij het nergens zo intensief doen als dat wij het in het Groene Hart doen, dan betekent dit dat het in de rest van Nederland wat minder het geval is. Dat is feitelijk juist. Dat kan ik in mijn nevenfunctie ook zo constateren. U had het over de Gelderse Vallei. De Gelderse Vallei is echter geen nationaal landschap. Het nationaal landschap dat wij met Gelderland delen, is Arnhem-Eemland, dat in beide provincies, zowel Utrecht als Gelderland, ligt. Het ligt vlak bij mijn eigen woonplaats. Alhoewel de contacten met Gelderland goed zijn, constateer ik dat de samenwerking daar niet zo intensief is als op het niveau van het Groene Hart. Ik ga ervan uit dat in Gelderland op net zo'n goede wijze door de democratie gewaakt wordt over de kwaliteiten van het voormalig nationaal landschap. Ik merk dat ook als daar ontwikkelingen plaatsvinden, zoals de verbreding van de Laakzone bij Amersfoort, die deels over Gelders grondgebied loopt. Dan zit Gelderland er stevig in. Er is echter geen dagelijkse structuur en er is geen consequent maandelijks overleg op bestuurlijk niveau, zoals dat wel voor het Groene Hart gebeurt. In die zin heeft u gelijk dat die afstemming in andere delen van Nederland niet op dezelfde wijze plaatsvindt als in het Groene Hart.

De heer DE HEER (ChristenUnie): Zou het dan voor de Staten ook goed zijn over Rivierenland en de Gelderse Vallei, Arnhem-Eemland regelmatig werkbezoeken af te leggen en werkconferenties te houden met de Gelderse Staten als volgend stapje naar dit rapport Grip op het Groene Hart? Eigenlijk vraagt de samenwerking met Gelderland dus ook om meer aandacht in deze Staten. Is dat de boomerang?

De heer KROL (gedeputeerde): Die boomerang zou ik niet willen oppakken in dit kader. Als u van mening bent dat de samenwerking op de voormalige nationale landschappen, met andere provincies dan Noord-Holland en Zuid-Holland beter moet, bent u zeer goed in staat om dat met die provincies te organiseren. U zult mij niet op uw weg vinden.

De VOORZITTER: Dit is het antwoord van de kant van het college. Is er behoefte aan een tweede termijn? Dat is het geval.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik zal het kort houden. Het gaat nog even over dat amendement dat ik nog niet had ondertekend, maar al wel had ingeleverd. 'Verbeter de sturing' is eigenlijk de strekking van wat de Rekenkamer ons adviseert. In ons amendement vragen wij het college om dat te doen, om de sturing te verbeteren. Dat kan natuurlijk via bijeenkomsten, zoals de heer De Heer voorstelt, maar ook via de kwaliteitsatlas. De heer Krol zegt dat het wel goed komt en dat wij dat zelf moeten doen. Naar ons idee moet je dat echter borgen. Dat is wat die aanbeveling wat ons betreft verdient. Ik onderteken het amendement dus graag en dien het hierbij in.

Amendement A60 (SP): Groene Hart moet kloppen.

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 30 september 2013, ter behandeling van het statenvoorstel 11, inzake Randstedelijke Rekenkamerrapport Grip op het Groene Hart;

besluiten:

het voorstel als volgt te wijzigen:

*"Beslispunt 2: akkoord te gaan met de wijze waarop Gedeputeerde Staten de aanbevelingen van de Randstedelijke Rekenkamer in willen vullen";
te wijzigen in: de aanbevelingen van de Randstedelijke Rekenkamer over te nemen".*

Toelichting:

Het rapport van de Randstedelijke Rekenkamer maakt duidelijk dat de sturing op een integraal beleid op de belangen van het Groene Hart onvoldoende is. Aanbeveling 2a "verbeter de sturing op het Groene Hart-beleid en rapporteer op hoofdlijnen over de voortgang en effecten van het gehele Groene Hart-beleid" dringt daarop aan. Die aanbeveling moet één op één overgenomen worden.

De VOORZITTER: Het amendement A52 is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. Het amendement kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer DE HEER (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! De gedeputeerde heeft de boomerang teruggegooid, maar die boomerang ligt nu volgens mij bij alle fracties. Ik zou graag in de commissie RGW wel eens van gedachten willen wisselen over het idee om dan ook met Gelderland de samenwerking te verbeteren en te kijken naar de mogelijkheden om daar te zorgen voor meer gezamenlijke werkbezoeken en meer discussies over het kwaliteitsverhaal. In feite kunnen wij dat volgens mij in de commissie een keer goed bespreken. De boomerang ligt nu namelijk inderdaad weer bij ons.

De heer KROL (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! De vraag van de heer De Heer beantwoord ik als volgt. Als u inderdaad van mening bent dat we er vaker over moeten discussiëren, dan doe ik daaraan graag mee. Zo zijn onze verhoudingen. U gaat over de agenda van de commissievergadering. Ik vind het perfect als wij met elkaar en op die manier daarover praten. Het maakt een belangrijk deel van mijn werk namelijk toegankelijker voor de Staten van Utrecht, door daar zo met elkaar over te spreken.

Ten tweede. Het amendement Groene Hart moet kloppen. Ik vind dat een mooie titel, voor zover u blij bent met een recensie van mijn kant; ik vermoed dat overigens niet. U zegt eigenlijk dat u de aanbeveling aan PS en GS amendeert; dat even voor de helderheid. Het is dus een amendement op een stuk dat aan uzelf is geadviseerd. Daarin zegt u dan dat u als PS akkoord gaat met de wijze waarop de Gedeputeerde Staten de aanbeveling van de Randstedelijke Rekenkamer willen invullen en dat u dat wilt veranderen in het sowieso overnemen van de aanbeveling van de Randstedelijke Rekenkamer. U begrijpt dat, gezien het feit dat er toch ook wel enige

punten van kritiek zijn op datgene wat de Randstedelijke Rekenkamer naar voren heeft gebracht, het de voorkeur van het college zou hebben als u in uw overwegingen de aanbeveling zou laten staan zoals die was.

De VOORZITTER: Volgens mij kunnen wij daarmee de beraadslagingen beëindigen op dit onderdeel. Wij gaan hierover straks stemmen.

Statenvoorstel strategische agenda Economic Board Utrecht.

De VOORZITTER: Aan het begin van de vergadering hebben wij het verzoek gekregen of de heer Essousi daarover een korte opmerking zou mogen maken.

De heer ESSOUSI (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! In de commissie hebben wij grotendeels al gesproken over dit onderwerp. Ik zal mijn inbreng in de commissie niet herhalen.

De PvdA is sterk voorstander van de EBU. Ook de gemeentelijke bestuurders die ik spreek in de regio zijn positief. Sommigen zijn zelfs boardleden. Nu komen we steeds meer aan op het punt waar wij gaan kijken naar de praktische uitvoering van het regionaal economisch beleid, met de EBU als de procesmachine. Initiatieven als Going Games passeren dan de revue. Dat zijn goede ontwikkelingen. Ik zoek echter nog wel naar een maatschappelijke rol die wij als provincie kunnen meegeven aan de EBU. De rol van de EBU is onder meer het omzetten van maatschappelijke uitdagingen in economische kansen. Wij gaan niet over economische kansen, maar wij gaan wel over maatschappelijke uitdagingen. Welke maatschappelijke uitdagingen geven wij de EBU mee? Als Staten zijn wij tenslotte ook een maatschappelijke vertegenwoordiging; wij zijn geen Economic Boardleden.

In de commissie heb ik aan de gedeputeerde gevraagd wat de 'return on investment' is, dus wat het ons maatschappelijk oplevert. Dat was lastig te zeggen. Dat is begrijpelijk, omdat je van tevoren niet precies de output kunt bepalen. Wij pleiten er echter wel voor dat investeringen moeten leiden tot duurzame werkgelegenheid in de regionale economie. Dat is ook een van de doelstellingen van de EFRO (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling), waarbij wij aansluiting zoeken voor cofinanciering en creatie en behoud van banen door duurzame investeringen. Mijn vraag is: waarom spreken wij dat als provincie niet uit? De EBU gaat straks het economisch beleid grotendeels vormgeven. Het is dus nu het moment om deze maatschappelijke component mee

te geven, zodat het ook voor de werkloze timmerman of de opdrachtloze zzp-er duidelijk wordt wat zij hebben aan de EBU.

Ik ken ook de gedeputeerde op dit dossier. Ik hecht er dan ook waarde aan om, in elk geval vooruitlopend op zijn reactie, te vermelden dat het niet de bedoeling is dat de provincie banen gaat creëren, hoewel wat aandacht voor stageplekken en 'social returnplekken' in de interne organisatie geen kwaad kan, maar dat staat los van de EBU. Het is ook niet de bedoeling dat wij voor de EBU gaan concretiseren wat die werkgelegenheid dan precies is. Dat moet dan blijken uit de creativiteit van de partijen zelf. In dat kader ben ik blij dat de EBU meer is dan alleen het bedrijfsleven en dat het ook gaat om onderwijsinstellingen en misschien in de toekomst ook maatschappelijke instellingen. Dat neemt echter niet weg dat je als provincie in elk geval werkgelegenheid kunt benadrukken als belangrijke maatschappelijke uitdaging. De gedeputeerde heeft in de commissie gezegd niet echt een richtlijn te hebben voor het werkgelegenheidsvraagstuk. Laten wij in elk geval vanuit die invalshoek een voorzet geven middels een motie. Ik hoop dat de gedeputeerde hiermee iets kan doen.

Motie M41 (PvdA): regionale werkgelegenheid als uitdaging van de EBU.

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op maandag 30 september 2013, aan de orde hebbende het Statenvoorstel strategische agenda Economic Board Utrecht;

gehoord de beraadslagingen;

constaterende:

- *dat de Staten op 10 december 2012 hebben ingestemd om de middelen uit de stelpost intensiveringen voor het Economisch Beleidsplan via de Reserve Cofinanciering te koppelen met enerzijds de benodigde cofinanciering voor het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO 2014-2020) en anderzijds met de agenda van de Economic Board Utrecht (EBU) als kader voor besteding van de middelen;*
- *dat de Economic Board Utrecht (EBU) op 27 mei 2013 de strategische agenda 2013-2020 heeft vastgesteld;*
- *dat de strategische agenda als kader dient voor besteding van de middelen uit de Reserve cofinanciering;*

- *dat een van de uitgangspunten voor de strategische agenda is de maatschappelijke behoefte (afstemming tussen publieke en private agenda's);*
- *dat een van de EFRO-doelstellingen is de regionale werkgelegenheid: creatie en behoud van banen door duurzame investeringen;*
- *dat de gedeputeerde in de commissie MME van 9 september heeft aangegeven dat – met betrekking tot de rol van de provincie in het werkgelegenheidsvraagstuk – er een kader moet worden opgesteld waarbinnen hij kan opereren;*

overwegende:

- *dat de werkgelegenheid een grote maatschappelijke uitdaging is in deze economisch mindere tijden;*
- *dat de provincie Utrecht er alles moet doen wat binnen de mogelijkheden ligt om de werkgelegenheid op de Utrechtse arbeidsmarkt te stimuleren;*
- *dat de EBU een belangrijke rol gaat spelen in de economische agenda van de provincie Utrecht;*
- *dat de provincie Utrecht als overheidsorgaan de plicht heeft om maatschappelijke behoeften/uitdagingen kenbaar te maken aan de EBU;*
- *dat het voor de hand ligt dat de provincie Utrecht aansluiting zoekt bij de EFRO-doelstelling 'regionale werkgelegenheid', aangezien de middelen onder andere hieraan worden gekoppeld;*

dragen het college van Gedeputeerde Staten op: de regionale werkgelegenheid als maatschappelijke uitdaging mee te nemen binnen de richtlijnen die aan de EBU worden meegegeven.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie M41 is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer VAN LUNTEREN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik beperk mij tot het dictum. Dat kan ik het snelste doen, mijnheer Essousi. Dank voor uw woorden. Het was volgens mij ook een leuke commissievergadering om met zo'n leuk nieuws naar buiten te komen dat wij nu al meer geld terughalen dan wij erin stoppen. Ik denk dat u inderdaad een terecht punt aansnijdt. Zoals u het nu formuleert, kan ik ermee uit de voeten. Als u inderdaad zegt dat het moet, ik vat zo uw motie op, dat op het moment dat wij de plannen die de EBU naar voren schuift, mede beoordelen op het feit hoe ze uiteindelijk

een bijdrage leveren, ook aan de werkgelegenheid, dan is dat volgens mij echt een ondersteuning van hetgeen wij willen doen. Ik kan deze motie zeker positief adviseren, want dat is inderdaad de insteek van waar wij mee bezig zijn. Of we nu acquisitie plegen of dat wij nu een innovatieproject mogelijk maken of dat wij proberen kapitaal beschikbaar te krijgen waarmee nieuwe bedrijvigheid kan beginnen: al die opgaven bij elkaar hebben uiteindelijk altijd impliciet dat het ervoor zorgt dat er voldoende werkgelegenheid blijft in deze regio. Als ik de motie op die manier mag lezen, dan kan ik hem van harte omarmen en positief aanbevelen aan de Staten.

De VOORZITTER: Ik constateer dat er geen behoefte is aan een tweede termijn. Wij brengen deze motie dan straks verder aan de orde bij de stemming.

Interpellatie.

De VOORZITTER: Dit agendapunt betreft een interpellatieverzoek dat is ingediend door de SP. Ik geef als eerste het woord aan mevrouw Mineur.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Soms denk ik dat het wel eens goed zou zijn om gewoon helemaal opnieuw te beginnen, gewoon bij: welke problemen moeten wij oplossen en wat hebben wij daarvoor nodig? Voor het maken van afspraken met partijen heb je een tafel nodig, een aantal ambtenaren, goed onderlegd op de relevante vakgebieden en een laptop. Een kopje koffie erbij en wat broodjes, en dat is het dan. Vooruit, een taart als er een mooi, groot project is afgerond. Voor het doorspreken van een zienswijze met betrokkenen heb je een zaal nodig, een website en een pagina in de regionale bladen om daar de oproep in te plaatsen. Respect dwing je af door kennis van zaken te hebben, door van willen weten en door een stevig draagvlak onder de bevolking.

Ergens is er iets heel erg misgegaan. Er staat nu een provinciehuis dat vele miljoenen heeft gekost. We hadden een commissaris die zich het hele land door liet rijden om voetbalwedstrijden bij te wonen. We dachten dat wij daar van af waren, maar nu hebben wij weer een bak declaraties waar de honden geen brood van lusten. Alles bij elkaar hebben de gedeputeerden een kleine € 35.000 uitgegeven aan voetbalwedstrijden, dinertjes, theatervoorstellingen en cursussen, en dat terwijl de leden van het college van GS elke maand, naast een leuk salaris van € 8.000 ook nog handje contantje € 3.000 aan representatiekosten krijgen. Dat zijn € 36.000 aan

representatiekosten per jaar. Voor vijf gedeputeerden is dat € 15.000 per maand en € 180.000 per jaar extra, bovenop het salaris.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Ik kom misschien wat vroeg, maar dat kan wellicht wat tijd schelen. Twee dingen: ik heb u, mevrouw Mineur, vanmiddag horen zeggen dat democratie nu eenmaal geld kost. Dat ging over € 800.000, vooruit. Dat zomaar als losse opmerking ter inleiding. Het andere punt is dat ik maar één ding wil weten. Ik weet niet of u daar in uw vraagstelling naartoe stuurt. Past hetgeen nu gebeurd is binnen de kaders die wij als Staten hebben gegeven, ja of nee? Als dat het geval is, laten wij er dan vooral niet de hele avond over debatteren.

Mevrouw MINEUR (SP): Ik denk dat wij daarover heel andere opvattingen hebben. Of iets past of niet, laat ik verder aan u. Daar zullen wij het over hebben.

€ 180.000 per jaar. Hoe kan het dat je daar nog overheen gaat? Als dit extra kosten zijn, waaraan besteedt het college die representatiekosten dan? Hoe levert dit soort uitspattingen een bijdrage aan het welbevinden van onze inwoners? Het is natuurlijk hartstikke leuk om je partner eens lekker te verwennen en ellebogen te wrijven met allerlei hotemetoten, maar je zet daarmee wel een trend. Je doet mee aan een cultuur waarin het beste en het duurste nog niet goed genoeg is. Daarvoor is dat belastinggeld niet bedoeld. Sterker nog: ik zei het net al, daarmee ondergraaf je het draagvlak voor deze bestuurslaag, dat wij zo hard nodig hebben.

Waarom is het nodig om nu nog, na twee jaar en twee jaar voor de komende verkiezingen, een cursus spreken in het openbaar te gaan volgen van € 5.000? De heer Krol heeft acht jaar ervaring als wethouder achter de kiezen en zes jaar als gedeputeerde. De heer Van Lunteren heeft op zijn LinkedIn-pagina staan dat hij winnaar is van het nationaal debattoernooi voor HBO-studenten. De heer De Vries zit ook al sinds 2000 in de politiek. Ik gun iedereen een leuke carrière en dit zal zeker helpen als de gedeputeerde na de volgende verkiezingen weer op zoek gaat naar ander werk, maar waarom moet de belastingbetaler die cursussen betalen? Dat kan toch ook van die representatiekosten? Vooral: waar is de loyaliteit aan onze inwoners? Steeds meer bedrijven gaan failliet, steeds meer mensen raken hun baan kwijt, steeds meer mensen worden uit hun huis gezet, steeds meer kinderen groeien op in armoede. Er is een crisis gaande, geacht

college. Was u dat al opgevallen vanuit uw ivoren toren? Dit kan niet. Het college kan dit soort kosten gewoon betalen uit het representatiebudget. Daarvoor is dat bedoeld. Wij hopen dat het college zelf een gebaar maakt en zegt dat het dat geld terugstort. Anders komen wij met een motie van die strekking. Verder kan wat ons betreft het representatiebudget flink omlaag. Bij de behandeling van de begroting, begin november, zullen wij daarvoor een amendement indienen.

De heer VAN LUNTEREN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Het is de vraag waar je begint te antwoorden. Misschien is het maar goed om in eerste instantie maar eens weg te nemen wat het salaris van een gedeputeerde is, inclusief onkostenvergoeding. Dat is in elk geval geen € 180.000, maar als dat wel zo is, heb ik na afloop van deze vergadering nog wel even iets te bespreken met de algemeen directeur. Laten wij het erop houden dat het bedrag dat u in eerste instantie noemde het totaalbedrag is, inclusief onkostenvergoedingen. Dat is € 108.000. Dan is er dus € 72.000 te kort. Dat terzijde.

Dit geeft wel aan wat het debat hierover zo lastig maakt. Telkens wanneer deze vragen voorbijkomen, stel je opnieuw bij jezelf de vraag waarom ik dit aan het doen ben. Dat is ook een vraag binnen het college die met enige regelmaat op die manier voorbijkomt. Wij doen hier alles in openheid. Alle informatie die u heeft gekregen en die voorbij is gekomen, heeft u allemaal gezien en het is allemaal in beeld geweest. Daarover is ook wel eens eerder in der media bericht. Dat is een manier waarop wij ons open naar u opstellen en waarbij u te allen tijde in de gelegenheid bent om daarover met ons van gedachten te wisselen. Op het moment dat u dat doet, weet u dat wij de discussie daarover graag met u aangaan om te kijken hoe wij daarmee moeten omgaan. Het maakt echter ook iets bij je los van: wat heb ik nu feitelijk verkeerd gedaan? Op het moment dat ik er op die manier naar kijk, door het artikel in de krant en door de vragen die hier nu gesteld zijn en de wijze hoe wij daarop afzonderlijk als college ter verantwoording worden geroepen, pak ik voor mijzelf een klein beetje de maatstaf van hoe ik daarmee omging in mijn eigen bedrijf. Ik denk dat mijn collega's ook kijken naar hoe hun werkgever daarmee omging en hoe je omging met relatiebeheer. Ik probeer dat een beetje als maatstaf te houden. Als ik nu heel eerlijk ben en naar mijzelf kijk, dan heb ik af en toe van die momenten dat ik denk dat het misschien op dat moment verstandig is om eens even een paar mensen op een andere manier bij elkaar aan tafel te vragen en eens een keer op

een ander manier een gesprek te voeren, om daar later in een project voordeel bij te hebben. Ik merk aan mijzelf dat er te vaak momenten zijn dat ik zelf besluit om het niet te doen, terwijl ik weet dat het eigenlijk de verkeerde houding zou zijn ten opzichte van de provincie. Ik weet dat ik dat in het verleden ook heb gedaan met betrekking tot acquisitiereizen en dat ik bij mijzelf heb gedacht dat het op dat moment even niet zo handig is om dat te doen, omdat het alleen maar gesodemieter oplevert hier in de Staten. Dat, terwijl ik op dat moment, als ik even teruggrijp op het vorige punt, bezig zou moeten zijn met het deze kant ophalen van arbeidsplaatsen. Daarvoor ben ik als gedeputeerde namelijk neergezet. Als ik vanuit die invalshoek kijk naar alles wat wij als college hebben gedaan, dan is dat het antwoord van het hele college, dan hebben wij ons nergens voor te schamen voor alles wat wij hebben gedaan. We hebben het in alle openheid en transparantie gedaan en altijd in het belang van de provincie. Op die manier hebben wij geacteerd. Als dat de reden is waarom u met ons wilt praten over de moraliteit, dan zou ik vooral eens bij mezelf te rade gaan ten aanzien van wat uw moraliteit is.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ja, dat is een interessante move van de gedeputeerde. Hij legt nu de bal bij mij. U mag mijn dossier met alle plezier lichten en het precies hebben over de vraag wat ik aan moraliteit heb of niet, maar volgens mij is de rolverdeling hier dat wij als Provinciale Staten controleren wat er hier gebeurt. U bent degene die hier beroepsmatig is aangesteld om de boel te besturen. Wij zijn degenen die moeten controleren wat er gebeurt. Dat is onze taak als volksvertegenwoordigers. Ik heb nog steeds geen enkel antwoord gehad op mijn vragen. U praat eromheen en u zegt dat u het allemaal zo goed doet en dat u niets verkeerd hebt gedaan. Dat is echter geen antwoord. Ik denk dat we klaar zijn.

De heer DRIEHUIJS (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Het openbaar bestuur betekent, zoals het eerste woord 'openbaar' al zegt, dat wij de samenleving dienen in openheid en in transparantie. Dat functioneren onder een kaasstolp is onderdeel van de fundamentele uitgangspunten van een democratie. Gekozen en benoemde bestuurders leggen rekenschap af over hun handelen, met daarbij het publiek en de pers als waakhond. Dat is smullen. Cursussen, dienstauto's, weg is de goede naam en het draagvlak voor een bestuurslaag.

Oud-minister Ien Dales zei ooit: "Een beetje integer bestaat niet." Vandaag spreken wij aan de hand van

een uitvergroot incident over bestuurlijke integriteit. Bij uw installatie als commissaris gaf gedeputeerde Van Lunteren aan dat het college van GS hier in Utrecht klein en jong is en dat zij u zouden inwijden in de geheimen van een iPad. De PvdA ziet dat wel voor zich. Wat wij echter ook voor ons zien, is dat u met uw 30 jaar ervaring in het openbaar bestuur dit jonge team, maar vooral ook ons als Provinciale Staten, vanuit uw wettelijke taak behorend bij uw ambt, bij de hand wilt nemen als het verder gaat over bestuurlijke integriteit. Dat gaat dus ook verder dan wat de heer Van Lunteren zojuist overigens terecht zei over het eigen uitgangspunt en wat hij daarbij in het verleden in zijn eigen bedrijf hanteerde. Daarom willen wij u vragen toe te zeggen een nota Bestuurlijke integriteit op te stellen of bestaande documenten af te stoffen en deze met GS en PS te bespreken.

De toon in het debat van zojuist was fel. Ik denk dat dat niet goed is. Het gaat erom dat wij met elkaar kijken hoe wij verder kunnen. Niet omdat er nu iets aan de hand zou zijn, maar omdat bestuurlijke integriteit een dermate belangrijk onderwerp is dat het elke dag aandacht behoeft. Bij elke reis, bij elk cadeautje of bij elke uitnodiging moeten wij ons bewust zijn van de impact daarvan op de samenleving. Noem het een moreel kompas, dat begint bij bewustwording en dat zit weer in ieder van ons. Wij hebben in elk geval die behoefte. Ik vraag de voorzitter om dat toe te zeggen.

Mevrouw VLAM (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een vraag aan de heer Driehuijs. Vanwaar deze oproep? U zegt wel dat u geen aanleiding heeft om hierover zorgen te hebben, maar ik moet dan toch aan iets anders denken als u zo'n oproep plaatst voor een notitie. Ik zal de laatste zijn om iets te vinden over integriteit, want volgens mij gaat de interpellatie daar niet over en gaat het over verantwoording. Volgens mij is de beantwoording van de gedeputeerde klip en klaar. Vanwaar deze zorg? De vraag van de SP is toch gericht op de declaraties. Daarop is door GS klip en klaar geantwoord. Kunt u mij zeggen of er zaken zijn die u niet vertrouwt? Hoe moet ik dit interpreteren?

De heer DRIEHUIJS (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Als mevrouw Vlam naar mijn betoog heeft geluisterd, dan heb ik juist gezegd dat ik hieraan namens mijn fractie behoefte heb. Niet omdat er iets aan de hand zou zijn, maar omdat het goed is om dit onderwerp hier samen te bespreken en te delen en omdat het een gemeenschap-

pelijke waarde zou moeten zijn. Overigens is dat niet vreemd, want in den lande bestaat daar veel aandacht voor. Het ministerie van Binnenlandse Zaken roept overheden ook op om daarvoor aandacht te hebben. Burgemeesters en commissarissen van de Koning worden op pad gestuurd om dat met volksvertegenwoordigers en bestuurders bespreekbaar te maken. Daar worden cursussen voor gegeven. Ik wil zo ver niet gaan. Ik zeg ook niet dat er op dit moment iets vreselijks aan de hand is. Ik zeg alleen wel: laten wij daarvoor ook bij de provincie Utrecht aandacht hebben.

Mevrouw DOORNENBAL (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Met zo'n onderwerp is het de vraag of je hiervan iets moet vinden of dat je hierop moet ingaan. Dat zou dan namelijk ook weer suggereren dat er iets aan de hand is wat niet deugt. Om het nu maar helemaal zomaar voorbij te laten gaan, gaat mij ook te ver.

Zoals mijnheer Schaddelee net al zei: zijn er kaders overschreden? Op die vraag kwam uiteindelijk geen antwoord. Ik denk dat wij destijds hier in de Staten van alles hebben besproken over wat je wel of niet zou moeten doen. Er zijn namelijk ik weet niet hoeveel aanleidingen geweest om juist wel scherper te zijn op dit college. Op de voorgaande colleges, moet ik dan eerlijk zeggen. Daarover hoeven wij niet geheimzinnig te doen, want ik denk dat dat zo is.

De suggestie die uit de vragen van de interpellatie van mevrouw Mineur komt, doet mij een beetje voorkomen alsof we weer in die toestand terug zijn. Dat is toch echt niet zo. Ik denk dat dit een college is zonder bonnenaffaires en zonder narigheid. We maken gewoon gebruik van een aantal zaken waardoor wij onze netwerken goed onderhouden. Me dunkt dat je dat als middenbestuur goed doet. Ik hoop dan ook echt dat als wij al iets met die suggesties gaan doen, zoals de heer Driehuijs dat zojuist deed, dat dit niet kan worden uitgelegd als dat er iets aan de hand is. Op zich kun je nooit tegen het verhaal zijn dat je eens zou moeten kijken naar een code van integriteit. Ik denk dat daar niemand tegen kan zijn. Het zou in mijn beleving echter nooit uitgelegd mogen worden als: "Zie je wel, er is toch iets, want ze willen nog iets uitzoeken." Dat zou ik toch heel erg ver van mij willen werpen. Ik vind het echt heel erg vervelend dat de suggesties hier weer uit allerlei krantenknipsels komen, alsmede uit de reacties van deze en gene, alsof er iets verkeerd is gegaan en alsof er zaken zijn overschreden. Dat is namelijk gewoonweg niet zo. Als het wel zo is, dan nu ook namen en rugnummers.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Daar staan we dan weer. De PVV-fractie had gehoopt dat na het gedoe over de fiscale bijtelling van de dienstauto's van GS, vorig jaar, die de belastingbetaler moest betalen en de werklazaren uit de P.C. Hoofdstraat, het kwartje gevallen was, maar we zijn er nog niet helemaal. Daaruit mag u best de conclusie trekken dat wij al wat stappen hebben gezet. Ik heb de indruk dat het vorig college standaard in Karel V vergaderde, maar we zijn er nog niet helemaal. Wij begrijpen dat als je wat langer doorwerkt, je eten bestelt. Daarover zult u de PVV-fractie niet horen. We begrijpen ook dat het openbaar vervoer niet altijd even efficiënt is en dat je dan dus de auto gebruikt. U zult de PVV-fractie daarover niet horen, hoewel het voor sommigen misschien wat hypocriet is als het openbaar vervoer een van de belangrijkste thema's is van je eigen politieke partij. Echter, waarom naar een musical? Waarom naar de opera? Het antwoord zal wel zijn dat het goed is voor de provincie Utrecht; we hebben het al gehoord. Zolang de belastingbetaler het echter niet kan en mag controleren, gaat wat ons betreft die vlieger niet op. Zo twitterde gedeputeerde Pennarts dat zij bij de wedstrijd FC Utrecht – FC Groningen de heer Glastra van het Utrechts landschap, subsidieontvanger van beroep, koppelde aan de heer Van der Ploeg, een of andere GroenLinkser uit Groningen. Dat zijn nu precies de voorbeelden waarvan wij denken dat belastinggeld daarvoor niet is bedoeld.

Mevrouw VLAM (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Hoe moet ik dit rijmen? De heer Dercksen zegt net dat het niet controleerbaar is. De Staten hebben een subcommissie waarin de declaraties behandeld worden. Voor de rest staat er informatie op de website en is er informatie geweest. Volgens mij is dat klip en klaar controleerbaar en is dat ook conform de regels die afgesproken zijn.

De heer DERCKSEN (PVV): Ik bedoelde net met dat het niet te controleren is, dat wij niet weten met wie het college naar FC Utrecht gaat en in de loge zit, met wie zij dineren en met wie zij naar de opera gaan. Dat is niet controleerbaar. Als je nu zegt dat iemand anders, dus de belastingbetaler, het moet betalen, dan vind ik dat het rechtvaardig is dat degene die het betaalt, ook kan controleren of het nut heeft. Zolang ik dat niet kan en zolang ik in die spagaat zit, vind ik dat je dat soort kosten moet vermijden.

We verzochten er al om bij de schriftelijke vragen. Nogmaals: betaal die kosten gewoon terug. Wijnarrangementen, musicals, opera's, voor € 600 in de maand aan

onkostenvergoeding, privé cursussen, waarvan niemand kan vaststellen of ze überhaupt effect hebben gehad, doe dat nou niet. De belastingbetaler is er niet om uw uitgaansagenda te financieren. Zeg toe dat dit in de toekomst achterwege blijft.

Mevrouw DOORNENBAL (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Wat mij nu toch wel weer tegenstaat, is dat u nu bezwaar maakt tegen een bezoek aan het stadion, terwijl wij daarvoor een kader hebben meegegeven. We hebben geen skyboxen, maar we hebben vier business seats. Daarover hebben wij destijds met elkaar gesproken. In een openbare vergadering hebben wij daarover duidelijke afspraken gemaakt. Ik kan mij ook nog voorstellen dat u ook het vertrouwen zou kunnen geven aan de bestuurders om hen de ruimte te laten en om die mensen uit te nodigen die op dat moment de aangewezen persoon zijn om dergelijke bezoeken te doen. Ik kan mij voorstellen dat dat een klein stukje vertrouwen is dat je meegeeft, tenzij u wilt zeggen dat u graag zelf een keer uitgenodigd zou willen worden. Je moet echter wel een bepaalde vrijheid meegeven aan bestuurders. Dat lijkt mij toch niet meer dan normaal? Misschien dat u ook nog de kleur sokken wilt uitzoeken van de heer De Vries. Ik kan mij toch ook voorstellen dat je een bepaalde vrijheid meegeeft.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb ervan gezegd wat ik ervan gezegd heb. Ik kom oorspronkelijk uit Rotterdam. U kunt mij daartoe waarschijnlijk niet verleiden, misschien één keer per seizoen. De kern van het verhaal is echter dat wij niet kunnen controleren met wie men gaat. Ik gaf u net een voorbeeld. In het verleden, toen wij hier net zaten, hebben wij al met schriftelijke vragen gevraagd: met wie gaat u dan naar FC Utrecht? Waarom moeten wij voor € 18.000 naar FC Utrecht?

Mevrouw DOORNENBAL (CDA): Sorry, voor welk bedrag gaat u naar FC Utrecht?

De heer DERCKSEN (PVV): Ik weet niet wat die boxen precies kosten.

Mevrouw DOORNENBAL (CDA): Het gaat om € 9.000; daar hebben wij het over. Over hoeveel wedstrijden hebben wij het dan?

De heer DERCKSEN (PVV): Over de helft van de competitie, als u het mij vraagt.

Mevrouw DOORNENBAL (CDA): Hoeveel zijn dat er?

De heer DERCKSEN (PVV): Gaat u mij nu overhoren over de eredivisie?

Mevrouw DOORNENBAL (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Op enig moment moet je ook een relatie zien met datgene wat je doet en wat daarvan de prijs is. Dan is het helemaal nog niet zo'n heel gekke prijs.

De heer DERCKSEN (PVV): Ik kan het niet controleren. Ik gaf u één voorbeeld, omdat zowel de heer De Vries als mevrouw Pennarts wel eens getwitterd hebben over het gezelschap waarmee zij op stap gaan.

Mevrouw DOORNENBAL (CDA): Dat spreekt toch alleen maar voor haar? Dat betekent dus dat zij een bepaalde openheid van zaken geeft, waarbij zij helemaal niets te verbergen heeft.

De heer DERCKSEN (PVV): Toen wij echter vroegen: "Als u niets te verbergen heeft, met wie bent u dan allemaal naar FC Utrecht gegaan?" werd gezegd dat dit privacy is en dat wij dat niet mogen weten.

Mevrouw DOORNENBAL (CDA): Daarbij zou ik mij overigens nog best iets kunnen voorstellen. Voor sommige mensen kan het niet fijn zijn om in het openbaar genoemd te worden, want dan sta je ook in de krant en je weet niet wat ze er dan allemaal over schrijven.

De heer DERCKSEN (PVV): Nogmaals, wij vinden dat als je op kosten van iemand anders daar naartoe gaat, op kosten van de belastingbetaler, dan zou de belastingbetaler het recht moeten hebben om te weten of dat geld nuttig is besteed.

Mevrouw VLAM (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Even een aanvulling hierop. Moeten wij ons niet pas zorgen maken op het moment dat anderen deze activiteiten betalen? Hoe moet je dat dan uitleggen? Ten tweede hebben wij nog zoiets als een werkgeverschap. Het is een goed gebruik dat werknemers continu geschoold worden en altijd geschoold blijven. Dat geldt dan toch ook voor onze gedeputeerden?

De heer DERCKSEN (PVV): Daar denk ik anders over. Ik vind het niet echt nodig dat gedeputeerden cursussen volgen om te spreken. Ik sta hier ook mijn best te doen.

Mevrouw VLAM (VVD): Misschien is dat dan het verschil dat u daar staat en de gedeputeerden daar zitten.

De heer DERCKSEN (PVV): Wie zal het zeggen? Als u mij echter wilt omkopen met € 5.000, gaat dat niet gebeuren.

De heer PETERS (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb ook een korte vraag aan de heer Dercksen. Ik begrijp dat u in plaats van het controleren van de kaders, elke actie en alles wilt gaan controleren. Hoeveel statenleden denkt u daarvoor extra voor nodig te hebben?

De heer DERCKSEN (PVV): Wij zijn niet voor een grotere Staten. Volgens mij zitten er wetsvoorstellen in de pijplijn om te verkleinen. Daarover zult u dan onze mening horen. Nogmaals: mensen bestellen een wijnarrangement. Je kunt dat niet verkopen. Het is niet te verkopen aan de mensen in het land dat als je per maand € 600 per maand aan onkostenvergoeding krijgt, je wijnarrangementen laat upgraden bij FC Utrecht. Welk beeld denkt u nu zelf dat dit aan de burgers van deze provincie geeft van het openbaar bestuur?

De heer PETERS (D66): Kunt u zich voorstellen dat het hebben van netwerken en het verbinden van mensen een meerwaarde heeft? Kunt u zich überhaupt enigszins voorstellen wat mijnheer Van Lunteren probeerde uit te leggen? Mijn angst is namelijk het omgekeerde, namelijk dat wij kansen missen om goed werk te doen voor de provincie Utrecht, maar u ziet dat blijkbaar anders. U hebt het liever over € 12,50 per persoon extra wijnarrangement en wilt hierover in de Staten debatteren. Dan bent u volgens mij 'penny wise and pound foolish'.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Het gaat ons ook om de beeldvorming. Trouwens, die logeboxen zijn allemaal niet helemaal gratis. U doet alsof het alleen gaat over € 12,50, maar wij komen uit een college, waarbij Karel V zo'n beetje de grootste crediteur was van de provincie Utrecht. Daar moeten wij van af. Het zou goed zijn als dat beeld van het openbaar bestuur eens wordt weggenomen. Daar hebben zij zelf belang bij. Anders had ik hier niet gestaan. Het upgraden van wijnarrangementen? Het naar de opera gaan? Dat past niet. Doe dat niet. Dat is geen goed beeld naar de burger toe. Wij vinden ook, zolang wij niet kunnen controleren of dat nuttig is ... Ik geef u één voorbeeld. Meer kan ik niet controleren. Dat is niet nuttig en dat moet niet de burger betalen. Dat moet men gewoon zelf betalen als men met de heer Glastra wil fêteren op een nieuwe baan bij GroenLinks in Groningen. Dat moet men lekker zelf betalen.

De heer PETERS (D66): Dit is nu juist het probleem als je over elke individuele actie een commentaar gaat geven. Ik denk dat dit soort activiteiten uiteindelijk veel meer oplevert dan dat het kost.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een opmerking voor de heer Peters en mevrouw Doornenbal. Het gaat dus om avondje uit à € 1.000. Natuurlijk wil je inderdaad netwerken en wil je mensen ontmoeten, maar dat hoeft toch niet voor zulke belachelijke bedragen? Ik snap dat niet. Misschien moeten we het er eens over hebben of dat soort logeplaatsen wel zo'n goed idee is en of wij daaraan wel zo veel geld willen uitgeven. Het gaat om bedragen die wij echt veel beter anders kunnen besteden.

De heer DRIEHUIJS (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Wat mij opvalt in de discussie, is dat wij heel erg in de casuïstiek dreigen te vervallen. Of € 12,50 voor een wijnarrangement nu wel of niet te veel betaald is – ik hoop dat de wijn lekker was –; daar gaat het volgens mij niet om. Daarom heb ik ook de oproep gedaan, zoals ik die heb gedaan. Ik hoop dat de commissaris daarop welwillend wil reageren. In reactie op wat u naar voren hebt gebracht, mevrouw Doornenbal en mevrouw Vlam: het gaat er niet om dat je daarmee zegt dat er iets aan de hand is. Je kunt met elkaar een vertrekpunt markeren, misschien opnieuw, afgestoft of niet, waarin je zegt dat je op deze manier zo op deze manier en in deze provincie daarmee wilt omgaan. Dat is een oproep die ik zeer graag doe. Het is niet raar, want bij heel veel gremia, bij heel veel gemeenten en bij heel veel provincies spelen dit soort dingen. De minister roept bestuurders op. Specifiek worden de burgemeester – dat weet u ook vanuit uw vorige functie – en de commissarissen opgeroepen om daarin de 'lead' te nemen. Dat is ook ons appel aan onze voorzitter om dat te doen. Niet omdat er iets aan de hand is, maar juist om te voorkomen dat er dingen gebeuren die wij niet moeten willen.

Mevrouw DOORNENBAL (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik werd behoorlijk uitgedaagd door mevrouw Mineur, dus daar wil ik graag op reageren. Zij had het op enig moment over avondjes uit van € 1.000. Toen dacht ik: avondjes uit van € 1.000. Wat is dat geweest? Wat heeft er dan precies € 1.000 gekost? Aan wie is er zomaar in een keer € 1.000 besteed? Daar ben ik dan heel erg nieuwsgierig naar. Of is dat weer een slag in de lucht?

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Dat gaat over declaraties die u gewoon kon inzien, van negen

maal een avond naar FC Utrecht van in totaal € 9.500. Een kleine € 10.000 voor negen keer naar FC Utrecht. Dat staat gewoon in de cijfers en dat kunt u zo lezen. Daar is niets geheimzinnigs aan.

Mevrouw DOORNENBAL (CDA): Als u het nou goed had gelezen, mevrouw Mineur, dan had u gezien op de rekening dat er € 9.000 wordt gerekend. Dat bedrag is in twee delen opgesplitst, namelijk in ongeveer € 6.500 voor de business seats en de rest voor de catering. Dat gaat niet over drie avondjes voor de een en drie avondjes voor de ander. Nee, dat is gewoon het hele seizoen lang. Ik kan het wel even uitleggen. U bent wel van een volkspartij, maar misschien weet u niet hoe de voetbal in elkaar zit. Er zijn ongeveer achttien clubs in de eredivisie. Zij spelen zeventien thuiswedstrijden. FC Utrecht heeft ook nog aan de beker meegedaan en dan hebben ze ook nog Europees voetbal gespeeld. In elk geval hebben ze daarvan minstens twintig wedstrijden kunnen bekijken. Dan kom ik echt niet aan de € 1.000. Ik vind het dan wel zo suggestief en het haalt dan natuurlijk zo heerlijk de krant. Dat is nu precies waarmee u de schade berokkent aan deze provincie.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Het gaat om € 10.000. Ik gun iedereen zijn abonnement op de voetbalvereniging, maar € 10.000 vind ik echt een bak met geld. Het staat gewoon in de cijfers. Mevrouw Doornenbal moet dat maar gewoon even teruglezen.

Mevrouw DOORNENBAL (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Misschien geeft u mij toestemming of even de declaratie op te zoeken en precies die rekening van FC Utrecht erbij te pakken. Dan zou ik ook heel graag van Mineur willen horen, in de openbaarheid, dat de factuur inderdaad op die manier is opgebouwd en dat er dan een heel seizoen kan worden genoten van de eredivisie en dat wij niet op deze stemmingmakerij moeten blijven ingaan.

De VOORZITTER: In de tussentijd gaat de heer Dercksen zijn betoog afmaken.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ja, dat is de goede omschrijving. Ik wil mij aansluiten bij wat de heer Driehuijs heeft voorgesteld, namelijk om een beroep te doen op de commissaris van de Koning om vooral toe te zien op het declaratiegedrag van GS.

De VOORZITTER: Ik wacht heel even tot de cijfers boven tafel zijn. In de tussentijd zal de heer Van Lunteren alvast reageren.

De heer VAN LUNTEREN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik zal antwoord geven in algemene zin en de vragen die specifiek aan de commissaris zelf zijn gesteld, zal de commissaris zelf beantwoorden.

Het blijft toch wat lastig om hier op deze manier de discussie te voeren zoals wij die voeren. Ook met betrekking tot het feit dat er dus vragen zijn over wie met wie waarheen gaat. Volgens mij is het allemaal informatie die in algemene zin is verstrekt. Ik weet in elk geval dat ik daarover zelf informatie heb verstrekt. Ik heb ook stukken voorbij zien komen waarin dat in brede zin voor andere leden van het college ook aan de orde is geweest, op verzoek van de journalist, die daarmee niets heeft gedaan, en op verzoek van mevrouw Mineur zijn die verstrekt. Als die informatie bij anderen niet terecht is gekomen, dan kunnen wij er natuurlijk alsnog voor zorgen dat deze bij ook een ieder ander komt. Het is echter wel in algemene zin, omdat – en dat is precies wat hier gebeurt – op het moment dat wij op deze manier, zowel in de media als hier, over elke declaratie en over alle kosten die door de organisatie worden gemaakt voor zaken waar wij naartoe gestuurd worden .... Het liefst heb ik ze zelf ook niet. Het scheelt een hoop tijd. U zult het soms niet denken, maar ik zit toch liever bij mijn gezin dan dat ik weer met een aantal bestuurders op pad wordt gestuurd. Ach, dan had ik die baan niet moeten accepteren die u mij heeft aangeboden. 'That's a fact of life'. Wij werken op die manier. Ik weet echter zeker dat als u ons vraagt of wij dit verder achterwege willen laten, zoals de heer Dercksen dat zo mooi zegt, wij er dan inderdaad vooral toe moeten overgaan om de namen te publiceren, maar dan weet ik één ding zeker: dan zal niemand van ons nog op enige uitnodiging ingaan. Het gaat namelijk op dezelfde manier zoals wij dat hier met elkaar doen. Het is het principe van netwerken. Ik hoop dat u, in alle functies waarin u zit, dat van tijd tot tijd ook op die manier doet en dat u dan niet, als u een bedrijf bezit of bij een bedrijf werkt, u die declaraties uit eigen zak moet betalen. Ik mag hopen dat uw werkgever dat in elk geval voor u vergoedt als u dat doet.

De collegeleden maken redelijk lange dagen en als u naar onze declaraties kijkt, dan zitten ze toch niet helemaal vol met allerlei dinerkosten. Volgens mij valt het in die zin nog wel mee en worden er ook nog wel enige zaken uit eigen zak betaald.

Al met al blijft dit een ongelooflijk wonderlijk debat, mede omdat alles wat in de krant heeft gestaan door u is gezien. Er zijn GS-besluiten geweest over FC Utrecht. Dat is volgens mij een besluit van drie jaar geleden. Daar was

u allemaal bij. U heeft het drie seizoenen laten duren, voordat u hier in de Staten, toen het AD er een stukje over schreef, de vraag stelde of er gouden bitterballen werden geserveerd. Wij hebben gezegd dat als u het voorbij zag komen, was dan de krant voor geweest als u het zo erg vond. Had het dan een halt toegeroepen, dan had u voor de belastingbetaler € 18.000 kunnen besparen. Als u dan inderdaad zegt dat u het zo voor die belastingbetaler opneemt en uw controlerende taak zo goed wilt doen, doe het dan op het moment dat u aan zet bent en niet op deze manier. Dat punt heb ik gemaakt naar u, mevrouw Mineur. Als u begint over moraliteit – want daarover ontstond de discussie net even –, doe het dan op het moment dat u er iets mee kunt doen en u de besparing kunt boeken en doe het niet achteraf, want dat is gewoon goedkoop.

Mevrouw DOORNENBAL (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb de cijfers gevonden. Factuurnummer V1116509 gaat over de helft van 2012. Een seizoen later zijn de kosten blijkbaar niet omhoog gegaan bij FC Utrecht voor logeseats. Logeseats, vier personen – en dan krijgen we nog 6% btw, maar daarmee hebben wij niet zo veel te maken – is € 9.000. Het staat er gewoon. Dan gaat het over een totaal seizoen. Sorry, ik kan er gewoon heel slecht tegen als wij op deze manier karikaturen gaan maken. Daar houden wij niet van en dat moeten wij ook helemaal niet willen.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Als wij dan op deze manier gaan beginnen, dan wil ik daar graag een andere factuur tegenover zetten. Het gaat over € 9.000, inderdaad met 19% btw plus 6% btw, dus in totaal om € 9.753,20. Drie bezoeken door de heer Robbertsen, drie bezoeken door de heer De Vries en drie bezoeken door mevrouw Pennarts à € 3.000.

Mevrouw DOORNENBAL (CDA): Dat klopt helemaal. De factuur gaat over 2012-2013, want deze gaat over een heel jaar. Dan gaat het over de helft, voor wat betreft de andere factuur. Dan is het natuurlijk gewoon zo dat er negen bezoeken zijn afgelegd in het halve seizoen. Dan kom ik weer bij hetzelfde verhaal uit. We moeten dingen niet anders maken dan ze zijn.

De heer VAN LUNTEREN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Het aardige is nu dat voor wat wij hier aan het doen zijn u als Staten een subcommissie hebt ingesteld, waarin al deze zaken besproken worden en waar alle facturen bij elkaar gepakt kunnen worden en waarvoor u vijf

of zes keer per jaar bij elkaar komt en waar u elke vraag kunt stellen. Alles. Het staat allemaal op internet en het wordt allemaal gepubliceerd. Het zijn openbare besluiten. Daar heb ik u echter nog nooit gezien, althans u bent daarin ook niet vertegenwoordigd, maar u bent altijd van harte welkom. U kunt daar zo bij komen. Doe het echter hier alstublieft niet. Nu ontstaat er namelijk een beetje een wonderlijke situatie, maar daar gaat u zelf over.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik hecht er toch wel aan te zeggen dat wij over de loge-seats van FC Utrecht al in 2011 vragen hebben gesteld. Wij hebben wel degelijk, op het moment dat het ons ter ore kwam, toen wij het in 2011 erover hebben gehad en toen wij het zagen in de stukken, de vragen gesteld, dus u kunt ons dat niet verwijten.

De heer VAN LUNTEREN (gedeputeerde): Mijnheer Dercksen, het college heeft daaraan gerefereerd in de beantwoording in de statenbrief. Excuus voor het feit dat ik dat niet correct had. Mijn antwoord was met name gericht op mevrouw Mineur, die hier toch een heel groot nummer van maakt en daar toch, desnoods naar aanleiding van uw vragen, het hele punt ter discussie had kunnen stellen in deze Staten, er korte metten mee had kunnen maken bij de begrotingsbehandeling van het betreffende jaar.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Het is interessant dat de gedeputeerde de rollen nu omkeert. Ik geloof dat wij hier zitten vanuit een controlerende functie, als volksvertegenwoordiging. Me dunkt. Natuurlijk zou het leuk zijn als wij hieraan 40, 60 of 80 uur per week konden besteden, maar dit blijft een nevenfunctie. Op het moment dat zich zaken aandienen waarvan wij vinden dat wij ze aan de kaak moeten stellen, dan zullen wij dat doen. Ik vind het echt van de zotte dat u nu aan ons staat te vertellen hoe wij ons werk moeten doen.

De heer VAN LUNTEREN (gedeputeerde): Het is inderdaad redelijk ... Althans, u heeft een fractie van vier personen. We hadden het er net over hoeveel 'clicks away' het was. Het is twee 'clicks away'. Als u grote woorden wilt gebruiken ... U vindt het dus zo op de website. We sturen u de gegevens eens per kwartaal toe. Dat zijn toch allemaal gelegenheden waarbij u kunt reageren? U kent mij. Op het moment dat ik vind dat ik mij iets moet aantrekken, trek ik mij dat aan en dan zeg ik het toe. Hier weet ik echter echt niet wat er nog moet gebeuren. U zegt dat u een controlerende taak hebt; die heeft u. We stellen alle informatie aan u ter beschikking.

Dan moet u hier nu niet vertellen dat u die informatie niet heeft. U hebt die informatie gewoon en u kunt ook gewoon, net zoals ik dat ook wel eens kan doen, achter de microfoon gaan staan en zeggen: "Sorry, mijnheer Van Lunteren, het is mij ontglipt, dat had ik kunnen doen. Dat is een punt, maar ik maak nu wel mijn punt". Dat zou een terechte houding zijn als u zegt dat u het al die keren bent vergeten en dat u nu in elk geval even uw punt wilt maken.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil graag weten waarom de gedeputeerde het nodig vond om, met z'n vieren, een cursus bij Speech Academy te volgen.

De heer VAN LUNTEREN (gedeputeerde): Het is altijd goed om jezelf te blijven verbeteren. Dat heb ik in mijn vorige baan gedaan en dat heb ik ook hier gedaan. Daarin maak ik heel goede afwegingen. De ene keer, wanneer er in het geval van de provincie iets wordt aangeboden, heb ik daarvan gebruik gemaakt. Op dit moment volg ik een opleiding die ik volledig zelf betaal, omdat ik vind dat het een opleiding is waarvoor ik zelf heb gekozen. Binnen mijn vak is dit een heel belangrijke veiligheid. Dat is niet alleen hier het geval, want dit is een opleiding die niet is gericht op debatteren, maar – dat moet u aanspreken – een training die heel erg gericht is op het meer uit een zaal kunnen halen. Op het moment dat je naar inspraakbijeenkomsten en dat soort bijeenkomsten gaat, kun je er dan meer uit halen dan alleen maar het zenden. Toen mij die cursus werd aangeboden, vond ik dat een zinvolle toevoeging aan mijn vaardigheden. Daarvan heb ik gebruik gemaakt. Dat zou ik zo weer doen als het me werd aangeboden. Zo zit het leven in elkaar. Voor alle medewerkers hier hebben wij persoonlijke ontwikkelingsbudgetten. Ik vind dat wij dat vooral zo moeten blijven doen, want daarvan worden wij allemaal beter. Het is aan uzelf om te bepalen of u het budget ervoor gebruikt, maar u heeft als statenfracties ook budgetten om dit soort dingen te kunnen doen. Meer kan en wil ik er niet over zeggen.

De heer PETERS (D66): Mijnheer de Voorzitter! Aan het begin van deze vergadering hebben wij gesproken over Swiebertje en Saartje. Ik heb het idee dat inmiddels Bromsnor en Malle Pietje ook zijn binnengekomen. Ik begrijp niet hoe mensen niet de meerwaarde kunnen zien van de netwerken die je maakt. In mijn eigen ervaring heb ik gezien, zoals de heer Van Lunteren ook zegt, hoe waardevol het is om € 10.000 te investeren in de

business seats, want dat komt heel erg veel vaker terug. Je moet dus niet alleen kijken naar de kosten, maar ook naar wat het opbrengt. Ik vind het een goede investering. Als mijnheer Dercksen en de SP alles willen controleren, item voor item, dan moeten zij misschien, voor wat de SP betreft, in de subcommissie van de jaarrekening gaan zitten. Zij kiezen er volgens mij voor om dat niet te doen. Dat wordt volgens mij een onwerkbaar situatie. U beschuldigt de heer Van Lunteren twee keer ervan dat hij de rollen omdraait en dat hij u vragen stelt. Waarschijnlijk heeft hij dat net geleerd op die cursus.

Wanneer je blijft praten over € 12,50 per persoon aan een duurder wijnarrangement, maak je volgens mij niet alleen van de Staten een karikatuur, maar maak je in de eerste plaats een karikatuur van jezelf.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Wij weten dat D66 en met name de heer Peters moeite heeft met het goed uit elkaar houden van de rollen van Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten. Het gaat er echter om dat wij de taak hebben om hier het college te controleren. Dat is onze rol. Wij hebben een volksvertegenwoordigende taak en een controlerende taak. U kunt het geweldig vinden dat de heer Van Lunteren de rollen omdraait en mij de schuld gaat geven van wat hier aan de hand is, maar dat klopt niet. Daarvoor zitten wij hier niet. Dat is ook niet waarvoor u hier zit. Wij zitten hier om te controleren dat het geld fatsoenlijk besteed wordt. Natuurlijk kun je er leuke dingen mee doen, maar je kunt volgens mij ook voor een heel wat bescheidener bedrag dingen doen. Bovendien is er ook nog gewoon de onkostenvergoeding die voor dit soort zaken beschikbaar is. Gebruik die daar dan voor. Ik begrijp werkelijk niet waarom je dit soort bakken met geld moet uitgeven om te netwerken. Ik volg dat niet.

De heer PETERS (D66): Mijnheer de Voorzitter! Laat ik zeggen dat ook wij het ontzettend belangrijk vinden om heel goed met het geld van de burger om te gaan, natuurlijk. Ook wij vinden het belangrijk en wij begrijpen die taak om te controleren heel goed. Wij controleren zoals wij dat hebben afgesproken binnen kaders. Wij kunnen niet elke nota elke keer opnieuw gaan controleren. Dat doen wij in de subcommissie van de jaarrekening. De SP kiest ervoor om daarvan geen deel uit te maken.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil toch even inhaken op de beeldvorming. Er staat gewoon een stuk in de krant. Daarmee hebben wij het te doen.

Zou het nu niet, als u toch vindt dat het allemaal van die kleine bedragen zijn – de gedeputeerden krijgen volgens mij zo'n € 600 à € 700 aan onkostenvergoeding per maand – gewoon slim zijn, om te voorkomen dat volgend jaar de krant opnieuw een WOB-verzoek indient, om die kosten, waarvan u zegt dat ze allemaal te overzien zijn, gewoon zelf te betalen? Dan staan wij hier niet. Dan heeft de burger geen verkeerd beeld, zoals u dat dan ziet, hoe er hier met geld is omgegaan. Is dat nou niet gewoon boerenslimheid om het dan gewoon zo te doen?

De heer PETERS (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik denk niet dat de gedeputeerden verantwoordelijk zijn voor de beeldspraak in de krant over de gedeputeerden die zich laven aan gouden bitterballen. Zij moeten in de eerste plaats hun werk kunnen doen, en dat doen zij. Dat is voor mij het belangrijkste.

De heer DERCKSEN (PVV): Ik wil toch even een antwoord op mijn vraag. U kunt de beeldvorming verkeerd vinden, maar volgend jaar is er opnieuw een WOB-verzoek. Volgend jaar gaan ze weer vragen of er een wijnarrangement is geüpgradet. Dat gaan ze doen, daar kun je vergif op innemen. Is het dan niet gewoon slim om dat voor te zijn en ervoor te zorgen dat die kosten uit de onkostenvergoeding worden betaald of, nog beter, niet worden gemaakt? Is dat dan niet slim voor de beeldvorming van GS zelf, niet voor mij, want wij staan hier weer volgend jaar, maar voor de heren en partijen die dat vertegenwoordigen?

De heer PETERS (D66): Ik vind dat die beeldvorming en die karikatuur voor het allergrootste deel door sommigen mensen hier in deze Staten worden gemaakt.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik krijg de indruk dat wij hier alleen maar – de mensen die achter de tafel zitten, u ook en een aantal andere mensen ook – te maken hebben met mensen die zelf ook een heel dikke portemonnee hebben. Er zijn in deze provincie ook mensen die bijvoorbeeld een bijstandsuitkering hebben of die van het salaris van een postbode moeten rondkomen, of die in de thuiszorg werken en die echt moeten sappelen om rond te komen. Ik ken ze, ik kom ze geregeld tegen. Die mensen moeten echt elk kwartje omdraaien. Dan is het toch niet uit te leggen dat wij hier zeggen: "Ach, die € 350.000? Wat maakt het uit? € 10.000 voor die voetbalwedstrijd, wat maakt het uit?" Dat kunt u die mensen toch niet uitleggen? Hoe vaak spreekt u die mensen? Hoe vaak hoort u van die mensen: "Ja, het is eigenlijk heel erg

logisch wat er precies in het provinciehuis gebeurt.” U heeft toch hopelijk ook contact met die mensen? U kunt hen toch niet uitleggen wat hier nu gebeurt?

De heer PETERS (D66): Mevrouw Mineur, juist voor die mensen is het belangrijk dat de gedeputeerden hun werk goed kunnen doen en dat wij controleren of zij binnen de kaders blijven. Van die beeldvorming worden die mensen ook niet beter. Die beeldvorming creëert u.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik had mijn niet gerealiseerd dat wij ons moesten aanmelden voor een interpellatie. Ik kan mij veel van de opmerkingen en de twijfels en vragen die door mevrouw Mineur zijn opgeroepen, voorstellen. Er leeft natuurlijk een authentieke stroming, ook in de samenleving, die zich dit soort vragen stelt. Het gaat er mij echter om – daaraan wil ik toch een paar woorden wijden – hoe daarmee wordt omgegaan. Het loog er in de afgelopen week namelijk niet om op de website van de SP-fractie. De SP-fractie was compleet verbijsterd over enkele declaraties van het college van GS. Het oordeel over het gedrag van het college was dan ook van God los. Reden om vandaag over de morele rechtvaardiging van deze declaraties te debatteren, zoals werd toegelicht in de aanvraag voor deze interpellatie. Zojuist hebben wij nog de woorden gehoord “waar de honden geen brood van lusten”. Ik wil benadrukken dat men vanzelfsprekend anders kan oordelen of het volgen van een cursus wel of niet behoort tot de normale activiteiten van een bestuurder, iets wat de SP overigens doodnormaal vindt voor werknemers. Natuurlijk kan men vinden dat dit niet voor bestuurders geldt of dat de kaders die wij hierover in de Staten lang geleden hebben vastgesteld en bevestigd niet goed zijn. Dat is nog iets anders dan te stellen dat men van God los is geraakt. Dat roept namelijk het beeld op van bestuurders die op het slechte pad zijn geraakt, die wet noch gebod kennen en die bij wijze van spreken schielijk en met de ogen naar beneden gewend van receptie naar receptie rennen om daar bitterballen te jatten in daarvoor speciaal meegenomen plastic zakjes.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Eerlijk gezegd zou ik willen dat men schielijk rondliep, omdat men zich dan tenminste realiseerde dat het voor een aantal mensen echt mijlener van hun bed af ligt wat er gebeurt en dat je een budget hebt van honderden euro's per maand, waaruit je je onkosten kunt vergoeden en waarmee je je representatiekosten kunt betalen. Wij gaan daar ver overheen. Dat snappen mensen niet. Dat is niet uit te leggen. Ik vind dat inderdaad van God los. Mijn buur-

vrouw zei vroeger: “Het hoeft niet op, al is het lekker.” Natuurlijk is het leuk als je zegt dat we uit kunnen en dat het misschien nog wel nut heeft ook. Ik kan mij daarbij zeker wel iets voorstellen. Het gaat echter om echt veel geld. Ik zou zeggen: kijk eens of het niet wat goedkoper kan. Dat moet toch kunnen? Het hoeft toch niet zo ontzettend veel geld te kosten?

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Ik wil u uw verontwaardiging niet ontnemen, maar het gaat mij om de taal waarmee u het rondbazuint, om het maar zo te zeggen. Van God los is namelijk een kreet die een enorme betekenis heeft. We hebben het hier over enkele declaraties waarmee u het niet eens bent en die passen binnen de kaders die wij hier in het verleden en ook aan het einde van de vorige periode hebben vastgesteld. Een paar jaar geleden – collega Doornenbal verwees ernaar – hebben wij hier een heel debat gehad over de integriteit van met name het college. Daarna hebben wij ook over onszelf gesproken en over wat er wel en niet kan. Dat is een statenbreed debat geweest. Laat ik erbij zeggen dat ik toen overigens de SP daarin niet heb gehoord. Toen was het kennelijk geen issue. Nu is het een issue. Terecht is het een issue, maar niet op de wijze zoals u het verwoord.

De bedragen die zijn gedeclareerd – ik heb het nog even over de cursussen – zijn niet veel anders dan voor de gemiddelde medewerker in deze provincie, waarvoor in totaal voor zo'n € 2.000.000 aan scholingsbudget beschikbaar is. Los daarvan willen en eisen de Staten terecht dat onze bestuurders optimaal functioneren. Een speech training volg je niet om thuis beter met je kinderen te kunnen spreken en ik mag hopen dat die daar niet voor wordt benut. Die training volg je vanwege je bestuurlijke functie. Het gaat niet over privébezigheden; laten wij daarover helder zijn. Vanwege de tijd zal ik dat niet toelichten voor alle andere onderdelen, maar ook daar geldt voor dat het gewoon werk is. Laten wij daarover niet te moeilijk doen. Je kunt wel eindeloos zeggen dat je je werk anders moet inrichten, dat is dan uw mening, maar dit gaat wel binnen de kaders die er zijn. Dit college – daar sta ik voor – is zeer terughoudend in hoe het zijn relatienetwerken bijhoudt en onderhoudt en in hoeveel geld het daaraan besteedt. Het college is terugggegaan van zes naar vier personen; over luxe gesproken.

Het is bekend dat de SP het liefst zo weinig mogelijk uitgeeft aan politici en bestuurders. Dat is een legitiem standpunt. Vergoedingen zijn in die visie gauw te hoog en wachtgeld kunnen ter discussie worden gesteld.

Dat kun je vinden, maar als je termen hanteert als 'van God los', 'compleet verbijsterd' en 'daar lusten de honden geen brood van', bij enkele declaraties, dan is dat toch niet de verbale beperking waarin zich de meester toont, maar de misvatting dat in een politiek debat alleen uit dik hout planken gezaagd kunnen worden. Een plank die u wat mij betreft hiermee hebt misgeslagen.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Het is een soort rituele dans aan het worden en die voeren wij nu een keer hier op. Ik moet heel eerlijk zeggen dat ik de discussie uitermate miezerig vind. Dat is een nieuw woord; ik heb het zelf ook geleend van iemand, maar ik vind het echt miezerig dat wij op zo'n manier op dit niveau zo uitgebreid praten over wijnarrangementen van € 12,50 en cursussen, waarvan ik het eerlijk gezegd een schande zou vinden als gedeputeerden die niet zouden volgen. Wat ik nog schandelijker vind, is dat wij met elkaar een sfeer creëren waarbij wij iedere politicus afserven als zakkenvuller. Dat vind ik echt het meest kwalijk van de discussie hier.

Vervolgens is het volgens mij goed dat wij de kaders nog eens helder hebben en dat we ze nog weer eens oppoetsen – collega Nugteren refereerde daaraan – en dat wij de gedeputeerden in een positie brengen waarin zij hun werk zo goed mogelijk kunnen doen. Ik snap de spagaat die door de PVV net naar voren werd gebracht. Je hebt publiek geld waarmee je inderdaad bepaalde activiteiten onderneemt in de sfeer van lobbyen. Een lobby is vaak wat informeler. Misschien moeten wij er in de subcommissie eens over praten hoe je de verantwoording van publiek geld kunt vormgeven waar het gaat om de activiteiten die op de een of andere manier vertrouwelijk moeten zijn. Dat zou een heel interessant gesprek kunnen zijn, dat wij gewoon eens moeten voeren. Dan echter niet met dit soort termen.

De heer DERCKSEN (PVV): Ik denk dat menigeen zich graag uitgenodigd ziet hier op de zestiende verdieping, want dat is een heel mooie verdieping. Ik wil echter even toe naar waar ik bij de heer Peters terecht kom en waar ik zojuist niet echt een antwoord kreeg. Zou het niet getuigen van politieke sensitiviteit, om te voorkomen dat wij hier volgend jaar weer staan, dat dit soort kosten niet worden gemaakt? Sluit u zich dan misschien voorzichtig aan bij dat voorstel?

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Ik vond de oplossing die u zojuist aandroeg nogal merkwaardig. U stelde

voor ervoor te zorgen dat dat wijnarrangement uit de persoonlijke declaraties te betalen. Daarmee wordt het echter veel schimmiger. De manier waarop het nu gedaan wordt, is zo transparant als wat. Wij krijgen alle facturen en ze staan op de website van deze en gene. Nu is het heel erg transparant en kunnen wij er met elkaar over spreken. U stelt voor dat als ze een wijnarrangement upgraden, zij dit voortaan maar van hun persoonlijke vergoeding moeten declareren, omdat het dan niet zo opvalt. Dat zou niet mijn stijl zijn. Laten we gewoon transparant zijn. Volgens mij zijn wij op dat punt op de goede weg.

De heer DERCKSEN (PVV): Ja, u hebt liever dat we hier volgend jaar weer staan, omdat het AD of de Telegraaf dan opnieuw een WOB-verzoek heeft ingediend. Ik weet niet welke krant in dit geval het eerste was. Het is uw keuze. Mijn keuze zou het niet zijn. Een onkostenvergoeding van € 600 à € 700 zou wat mij betreft voldoende zijn om af en toe een kaartje te kopen voor een opera, voor een wijntje, et cetera. Daarover verschillen wij ernstig van mening.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Dat is wel heel aardig. Willen wij hier volgend jaar niet meer staan, dan vraagt dat misschien verantwoording van uw fractie en misschien ook wel van de SP om juist aan je achterban en aan het AD en andere sensatiejournalisten uit te leggen dat wat wij hier doen binnen de kaders is en dat het juist in het belang is van die postbode en al die andere mensen die door de SP naar voren worden gebracht. Zij hebben inderdaad een hongerloontje. Wat dat betreft is er verschrikkelijk veel mis in dit land, maar dat lossen wij absoluut niet op door onze gedeputeerde te verbieden naar een voetbalwedstrijd te gaan. Volgens mij is dat juist in hun belang.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Het is juist niet uit te leggen; dat is het probleem. Als het volgend jaar namelijk weer in de krant staat, vinden opnieuw negen van de tien mensen die dat in de krant lezen dat dit niet kan. Zij vinden het niet nodig dat dit allemaal gebeurt. Dat is juist het probleem. Ik wil dat voorkomen. Ik zeg: doe het niet. Zorg dat die bonnetjes van die onkostenvergoeding betaald worden. Dan zijn we ervan af en dan hoeven we elkaar niet in de haren te vliegen. Iedereen blij, zou ik zo zeggen. U wilt hier echter volgend jaar weer een discussie voeren.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Legt u dat dan uit, zou ik zeggen.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! De heer Schaddelee zegt dat het betaald moet worden van het ruimere budget en niet van de onkostenvergoeding. Die onkostenvergoeding moet echter toch eerst op, voordat wij gaan kijken of het nog door een ander budget betaald kan worden? Die particuliere onkostenvergoeding van de gedeputeerden zelf is er toch gewoon voor bedoeld om dit soort uitgaven te doen? Laten wij afspreken dat dat dan eerst op moet, voordat er gekeken wordt of er nog extra geld bij moet. Dat is toch niet zo'n gek voorstel? Ik snap dat niet.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Misschien is het handig als u de volgende keer een keer bij die subcommissie aanwezig bent. Die onkostenvergoeding is aan bepaalde regels gebonden en die is nu net niet bedoeld voor het betalen van voetbalkaartjes.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil graag twee dingen zeggen. Eerst begin ik met de vraag hoe wij met elkaar onze controlerende functie gaan invullen. Ik denk dat, voordat wij de pers zoeken en alles wat naar buiten gaat, wij nauwlettend met elkaar ervoor moeten zorgen dat het zorgvuldig gebeurt. Hoor en wederhoor moeten eerst plaatsvinden, voordat wij in de pers grote kreten gebruiken. Dat is het eerste basisuitgangspunt waaraan wij ons als Staten moeten houden. Als dat niet meer kan, denk ik dat wij werkelijk heel ver weg zijn.

Het tweede punt dat ik wil inbrengen, betreft de kreet 'van God los', zoals dat zo gemakkelijk gezegd wordt. Die raakt mij diep. Dat betekent in feite dat wij alleen maar op het horizontale vlak communiceren en dat de verticale lijn er niet in zit. Als ik naar mijzelf kijk – ik houd mij dan zelf de spiegel voor –, denk ik: die is niet van God los. Dat moet ons bezighouden, anders dan wij het op deze manier gebruiken.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! De heer Schaddelee trok net een opmerking in. Die opmerking wil ik dan graag intrekken.

De VOORZITTER: Aangezien er verder geen behoefte is aan een tweede termijn, is het woord nu aan het college voor de laatste antwoorden.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb nog één opmerking. Ik wil graag een motie indienen. Dat lijkt mij iets voor een tweede termijn.

De VOORZITTER: Het lijkt mij verstandig dat u dat dan eerst doet.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Onze constatering is dat er geld is uitgegeven dat volgens ons uitstekend kan worden betaald uit de onkostenvergoeding. Omdat het principe is dat onkosten vergoed worden die verantwoord kunnen worden en waarvan het belang voor de provincie kan worden aangetoond, is dit op dit moment niet aan de orde. Wat dat betreft vinden wij het redelijk dat Gedeputeerde Staten de teveel gedeclareerde en ten onrechte vergoede uitgaven terugstorten en zich in het vervolg beperken in hun uitgaven in de representatieve sfeer. Ik dien hierbij de motie in:

Motie M42 (SP): niet goed, geld terug.

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 30 september 2013, bij de behandeling van de interpellatie over de declaraties van Gedeputeerde Staten;

constaterende:

dat gedeputeerden voor tienduizenden euro's uitgaven gedaan hebben aan zaken waarvan het belang voor de provincie niet kan worden aangetoond;

overwegende:

- *dat de maandelijkse onkostenvergoeding van circa € 3.000, die leden van het college van Gedeputeerde Staten ontvangen, voldoende is voor de gangbare uitgaven in verband met de functie;*
- *dat gemeenschapsgeld sober en met grote terughoudendheid moet worden uitgegeven;*
- *dat provinciale bestuurders een voorbeeldfunctie hebben en hun maatschappelijke en zakelijke partners niet op kosten moeten jagen;*

sprekt als zijn mening uit:

dat uitgaven die niet verantwoord kunnen worden, niet vergoed worden;

dragen de leden het college van Gedeputeerde Staten op:

- *teveel gedeclareerde en ten onrechte vergoede uitgaven terug te storten;*
- *zich in het vervolg te beperken in hun uitgaven in de representatieve sfeer.*

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie M42 is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb nog een vraag voor mevrouw Mineur. De suggestie die u doet over ten onrechte vergoede uitgaven is volstrekt incorrect. Het valt binnen de kaders die deze Staten al lang geleden hebben gesteld en het valt binnen de wettelijke regelgeving. Ik maak bezwaar tegen deze suggestie.

Mevrouw MINEUR (SP): Dat laat ik voor uw rekening.

De heer VAN LUNTEREN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik val wat in herhaling. Wij hebben hier in het huis heel duidelijke afspraken over hoe er met de vergoedingen wordt omgegaan. Declaraties in deze zin zijn al wonderlijk, want sommige zijn gewoon uitvoering van een GS-besluit, waarvan leden van het college gebruik maken. Dan hebben wij het over FC Utrecht en overigens ook andere vormen van organisatie, want dat is een contract dat namens de organisatie is aangegaan. Met betrekking tot hoe wij omgaan met declaraties, hebben wij heel duidelijke afspraken gemaakt. Wij moeten per kwartaal een opgave doen. Misschien is het aardig dat degene die de motie indient, ook luistert naar de beantwoording.

Wij hebben heel duidelijk afgesproken dat wij per kwartaal daarover rapporteren en dat daarover per kwartaal eventueel gesproken wordt met de subcommissie. Als daartoe aanleiding bestaat, wordt daarover met de statencommissie gesproken. Dat is allemaal conform de regels. Als u hier nu een motie indient over iets wat te veel is gedeclareerd, waarbij u er in een eerste termijn van uitgaat dat wij € 72.000 aan onkostenvergoedingen hebben en later terugvalt op de € 600 en waarbij nog steeds in de lucht hangt of dat het is, dan heeft u het niet over de feiten en bent u hier aan het tornen aan datgene wat u hier zelf in deze Staten heeft vastgesteld en hebt u op de momenten dat u er tijd voor had om eventueel te kunnen corrigeren, daarvan geen gebruik maakt.

De VOORZITTER: Dames en heren, ik wil een paar dingen zeggen, heel kort. Ik wil het debat niet overdoen. U mag van ons verwachten dat wij een sober en doelmatig beleid voeren. U mag ons op alle momenten die daarvoor zijn, controleren. Weet ook dat wij in het college bij uitgaven die wij doen niet alleen onszelf, maar ook elkaar erop aanspreken. Als wij ergens naartoe gaan, dan doen wij dat nooit ter wille van onszelf of om van de straat te

zijn, maar dan is dat een onderdeel van het werk dat wij doen. Daarover willen wij heel graag met u van gedachten wisselen.

Het tweede punt is dat wij ons niet zullen laten beïnvloeden door WOB-verzoeken als het gaat om ons beleid. We bepalen zelf ons beleid. We verdedigen dat in de Staten. We spreken dat af met u. Als het namelijk van WOB-verzoeken afhangt, dan zouden wij een aantal zaken niet meer doen die wij alleen maar doen in het belang van de provincie Utrecht. Dat zou heel slecht zijn.

Dat is het debat waarover wij vanavond met elkaar zouden spreken. Het is echter de heer Driehuijs geweest die het begrip integriteit heeft geïntroduceerd in het debat. Daardoor word ik wat scherper. Ik durf namelijk voor de mensen die hier het bestuur vormen mijn hand in het vuur te steken als het gaat om integriteit. We kunnen praten over het feit of u vindt dat de mate van soberheid goed genoeg is, maar de integriteit is niet aan de orde. Ik wil dat hier heel nadrukkelijk gezegd hebben.

Verder heb ik mij laten informeren over wat er op het gebied van integriteit allemaal op papier staat. Ik wil die nota's graag zelf bestuderen. Ik zal kijken wat precies de afspraken zijn zoals die binnen GS en met PS spelen. Daar speelt nog iets mee. Er is momenteel een wetsvoorstel aanhangig gemaakt in het parlement, waarbij zowel voor de burgemeesters als voor de commissarissen het begrip integriteit nader gedefinieerd wordt. Ook wordt gevraagd daaraan nader aandacht te besteden, zonder dat dit overigens leidt tot het versterken van de bevoegdheden die er zijn. Het parlement zal dat debat op korte termijn voeren. Ik sluit niet uit dat op basis daarvan, zowel in de kring van commissarissen als ook met u, dit onderwerp opnieuw zal moeten worden geagendeerd. Geef mij even de tijd en laten wij het vooral losmaken van het onderwerp dat wij vanavond besproken hebben. Vanavond hebben wij gesproken over declaraties, onkosten en uitgaven die gedaan worden voor het doen van ons werk. Op een ander moment, op basis van andere gegevens, zal ik kijken of het nodig is dat wij nadere afspraken maken over het integriteitsbeleid.

De heer DRIEHUIJS (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil het volgende graag benadrukken. U zei dat u scherper zou zijn omdat het begrip integriteit is geïntroduceerd. Als het gaat over het functioneren van het openbaar bestuur is bestuurlijke integriteit natuurlijk in zijn algemeenheid een thema. Zo is mijn oproep aan u bedoeld. Ik ben blij dat u daarin bewilligt in het licht van wat het Rijk nu

aan het doen is. Wij kunnen daarover op een geëigend moment spreken; daarmee ben ik het volledig eens. Het is dus niet zo – ik wil dat hier nogmaals benadrukken, als u zegt dat u die scherpte graag wilt aanbrengen – dat ik op enigerlei wijze de integriteit van de collegeleden in het geding heb willen brengen.

De VOORZITTER: Dat lijkt mij een mooie afsluiting van dit debat.

De heer VAN LUNTEREN (gedeputeerde): Mevrouw Minneur, ik kan u natuurlijk niet weerhouden van het indienen van motie 42, maar het zou u in elk geval wel sieren dat u ervoor zorgt dat bij “overwegende” een bedrag wordt genoemd dat conform de wedde is die in de wet bepaald is voor gedeputeerden. Dat is dus geen € 3.000, want voordat je het weet, gaan wij dat nog claimen. Je weet maar nooit.

De VOORZITTER: Ik sluit hiermee het debat over agenda-punt 12a.

Ik wil graag tot een snelle afronding van deze vergadering komen. Ik stel voor vijf minuten te schorsen om alles klaar te maken voor de stemmingen. Ik hoop dat u klaar bent met de stemverklaringen. Dan gaan wij over tot de stemmingen.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb nog een iets aangepaste motie. Wanneer kan ik die even voordragen en laten kopiëren? Kan dat nu of wilt u dat straks voorafgaande aan de stemmingen?

De VOORZITTER: Welke motie betreft het?

Mevrouw VERSTEEG (D66): Het betreft motie 38.

De VOORZITTER: Het lijkt mij verstandig dat u dat nu doet, want dan kunnen uw collega's beoordelen of zij straks voor of tegen zijn.

Interruptie: Mijnheer de Voorzitter! Mogen wij dan die vijf minuten benutten nadat wij alle juiste moties hebben?

De VOORZITTER: Ja, dat is het punt niet.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Motie 38, waarvan het dictum is gewijzigd, luidt als volgt:

Motie 38 (D66, VVD, GroenLinks): raadplegen Kiesraad voorkomen dubbele verkiezingen (gewijzigd)

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 30 september 2013, ter bespreking van het Statenvoorstel Zienswijze op herindelingsontwerp voor de samenvoeging van Flevoland, Noord-Holland en Utrecht, PS2013BEM07;

constaterende:

- dat op 17 juni 2013 de minister van Binnenlandse Zaken het herindelingsontwerp en wetsvoorstel tot samenvoeging van de provincies Noord-Holland, Utrecht en Flevoland heeft gepubliceerd;
- dat het wetsvoorstel onder meer voorziet in het tweemaal houden van provinciale verkiezingen in het jaar 2015, in het gebied van de provincies Noord-Holland, Utrecht en Flevoland;
- dat niet blijkt uit de brief van minister Plasterk aan de Tweede Kamer d.d. 3 juli 2013 'alternatieven voor dubbele statenverkiezingen' naar aanleiding van de 'motie Schouw' dat hij de Kiesraad heeft geraadpleegd;
- dat deze brief geen beter alternatief geeft dan dubbele verkiezingen;

overwegende:

- dat kiesgerechtigden dan twee keer in korte tijd naar de stembus moeten worden bewogen en dit dubbele kosten met zich meebrengt;
- de consequenties van de korte zittingsduur tussen twee verkiezingen voor de (kwaliteit van) bemensing van volksvertegenwoordiging en bestuur;
- dat de korte zittingsduur leidt tot stilstand van besluitvorming en bestuur;
- de gevolgen die dit heeft voor de provinciale democratie;
- dat dit ook gezien de praktische uitvoerbaarheid en financiële consequenties niet wenselijk is voor politieke partijen;
- dat bij de grondwetswijziging van 1983 de Provinciale Staten- en Eerste Kamerverkiezingen ook een jaar uitgesteld konden worden om dubbele verkiezingen te vermijden (de zittingstermijn werd toen van 1982 - 1987;

verzoeken het college van Gedeputeerde Staten: per brief de minister van Binnenlandse Zaken te vragen de Kiesraad advies uit te laten brengen over hoe bij een eventuele provinciale herindeling het probleem van twee provinciale verkiezingen binnen één jaar ondervangen kan worden, en tevens een afschrift van het antwoord van de Kiesraad te sturen naar de Staten-Generaal en

naar de Provinciale en Gedeputeerde Staten van alle provincies.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie M38 wordt opnieuw en gewijzigd ingediend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Ik schors de vergadering voor enkele minuten.

Schorsing van 21.21 uur tot 21.29 uur.

De VOORZITTER: Dames en heren, ik heropen de vergadering. Ik heb het verzoek van de kant van de SP gekregen om een opmerking te mogen maken over motie M42.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Om misverstanden te voorkomen, wil ik graag het woord 'gezamenlijk' toevoegen bij de overwegingen. De gewijzigde motie gaat daarom luiden als volgt:

Motie M42 (SP): niet goed, geld terug.

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 30 september 2013, bij de behandeling van de interpellatie over de declaraties van Gedeputeerde Staten;

constaterende:

dat gedeputeerden voor tienduizenden euro's uitgaven gedaan hebben aan zaken waarvan het belang voor de provincie niet kan worden aangetoond;

overwegende:

- *dat de maandelijks onkostenvergoeding van circa € 3.000, die leden van het college van Gedeputeerde Staten gezamenlijk ontvangen, voldoende is voor de gangbare uitgaven in verband met de functie;*
- *dat gemeenschapsgeld sober en met grote terughoudendheid moet worden uitgegeven;*
- *dat provinciale bestuurders een voorbeeldfunctie hebben en hun maatschappelijke en zakelijke partners niet op kosten moeten jagen;*

spreekt als haar mening uit:

dat uitgaven die niet verantwoord kunnen worden, niet vergoed worden;

dragen de leden het college van Gedeputeerde Staten op:

- *teveel gedeclareerde en ten onrechte vergoede uitgaven terug te storten;*
- *zich in het vervolg te beperken in hun uitgaven in de representatieve sfeer.*

Een gaat over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie M42 wordt opnieuw en gewijzigd ingediend en maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Mag ik ook een punt van orde maken voor onze motie M40?

De VOORZITTER: Ik maak straks sowieso het rondje om te bekijken of er behoefte is aan het afleggen van stemverklaringen.

Stemverklaringen.

De VOORZITTER: Wij gaan nu over tot de eventuele stemverklaringen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil toch een punt van orde maken, want is het niet juist dat als je tot hoofdelijke stemming wilt aanvragen, dit eerst gebeurt, voordat de stemverklaringen worden gegeven? Ik weet het niet, daarom vraag ik het graag.

De VOORZITTER: Dat hoeft niet per se, zo wordt in mijn oor gefluisterd. Ik zal het nog eens nakijken.

Mevrouw VLAM (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik ga van achter naar voren, omdat één motie net nog wat gewijzigd is, gezien de inbreng van mevrouw Mineur. De motie blijft desondanks ongelooflijk suggestief en roept verkeerde beeldvorming op die geen pas heeft. De VVD-fractie is dan ook tegen deze motie.

Wij willen een stemverklaring afleggen over statenvoorstel 9 over de informatie van de Rekenkamer. Daarin heeft de Rekenkamer een voorstel gedaan voor uitvoering van de aanbevelingen. Via deze stemverklaring willen wij de Rekenkamer oproepen om ambitie te tonen, zowel in tijd als in geld om die aanbevelingen ter harte te nemen en te gaan uitvoeren.

Er heeft een discussie plaatsgevonden over agendapunt 7, de Zonatlas. Voor de VVD is het belangrijk dat daar straks een breed palet van beschikbare mogelijkheden getoond wordt. Dat willen wij graag meegeven, want dat is voor ons relevant voor het meegaan met dit voorstel.

Als laatste noem ik motie M40 over het referendum over de provinciefusie. Daarover zal onze woordvoerder kort het woord voeren.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Een stemverklaring. Met deze motie M40 wordt er geen ruimte meer gegeven aan de minister om zijn wetsvoorstel in lijn te trekken met onze zienswijze. Dit is een essentieel verschil met de motie van februari. Daarom zullen wij tegen stemmen.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! We willen graag een opmerking maken bij een tweetal onderwerpen. Om te beginnen bij motie M39. Wij zijn uiteraard voor het tempo houden, maar wij willen ook graag dat dit zorgvuldig gebeurt in dat proces. Wij hebben begrepen dat wij daarover in oktober bijgepraat worden. Daarom hebben wij op dit moment geen behoefte aan die motie. Het tweede punt betreft statenvoorstel 11 over de Randstedelijke Rekenkamer. Hoe wij daarin gaan stemmen is een beetje afhankelijk van hoe het amendement gaat vallen. Wordt het amendement aangenomen, dan zullen wij voor het voorstel stemmen. Wordt het amendement verworpen, dan zullen wij tegen het voorstel stemmen.

De heer BUITING (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben een opmerking bij amendement A59. We kunnen wel iets voelen voor wat daar staat, maar wij vinden dat er een heel goed afgewogen zienswijze wordt ingediend. Het lijkt mij niet goed om daarop nog een amendement te maken.

Wij vinden dat de motie M38 een dubbele boodschap geeft. We zeggen in onze zienswijze dat wij het proces dat de minister is ingegaan niet goed vinden en dat wij een ander proces willen. Dan wil ik nu er geen voorloper op nemen als het toch zo zou gaan.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben een stemverklaring bij het statenvoorstel over de zienswijze en het besluit. Wij zijn voor de opmerking dat voor D66 een fusie niet een optelsom is van provincies en dat daarom juist de ongedeeldeheid van Utrecht juist geen voorwaarde is voor een fusie. Bovendien vinden wij dat een culturele identiteit niet gebonden is aan bestuursstructuren, maar een onderdeel van het maatschappelijk domein van buurten, wijken, dorpen en streken.

Voor wat betreft het statenvoorstel over de rapportage van Berenschot sluiten wij ons aan bij de stemverklaring van de VVD.

Verder leggen wij een stemverklaring af voor het staten-

voorstel 11, het besluit. D66 wil graag in breder perspectief spreken over het Groene Hart, dus wij zien uit naar de toezending en de bespreking van effectmonitor 2013 begin 2014.

Tot slot een stemverklaring over het interpellatiedebat inzake het declaratiegedrag van GS over motie M42. Wij zijn tegen. Het is een onfatsoenlijke motie met onjuiste feiten.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ten eerste vraag ik een hoofdelijke stemming bij motie M40. Verder heb ik nog twee stemverklaringen.

Het amendement A59 over het eerst onderzoeken van de fusie lijkt sympathiek, maar wat ons betreft is er genoeg onderzocht. Wat ons betreft houdt de minister ermee op. Wij zullen dan ook tegen stemmen.

De tweede stemverklaring behelst motie M42, niet goed, geld terug. Wij twijfelen zeer of het gaat om onrechtmatige declaraties. Ons gaat het meer om de moraliteit en de beeldvorming van het openbaar bestuur. Wij zullen dan ook tegen die motie stemmen.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een stemverklaring bij een paar punten. Ik zou willen vragen of collega Boelhouwer daarna ook nog een stemverklaring bij een van de onderwerpen mag afleggen. Motie M39 gaat over het vaart maken met het instellen van een referendumverordening. Ook wij vinden dat haast een goede zaak is, als het zorgvuldig kan. Wij hebben er het volste vertrouwen in dat de gedeputeerde alles op alles zet om dit spoedig tot een voorstel te brengen. We hebben dus ook geen behoefte aan deze motie.

Motie M40 gaat over het referendum. Ik begrijp dat wij hoofdelijk stemmen, maar ik kan namens alle leden van de fractie verklaren dat wij er nog een keer over hebben gesproken. Wij blijven van mening dat wij niet tegen een referendum zijn, maar dat het referendum dat hiermee wordt beoogd, gezien het feit dat wij daarover als provincie niet gaan, gezien de tijd en de kosten die daarmee gemoeid zijn en gezien het feit dat wij een uitstekende zienswijze hebben, ertoe leidt dat wij geen behoefte hebben aan het ondersteunen van deze motie.

Wilt u mijn collega, mevrouw Boelhouwer, in staat stellen om te reageren op agendapunt 9?

De VOORZITTER: Gaat uw gang.

Mevrouw BOELHOUWER (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Agendapunt 9 gaat over het statenvoorstel Rapportage Berenschot. GroenLinks ziet graag de rap-

porten van onze Rekenkamer meer betekenisvol worden. Wij kijken uit naar de opvolging van de adviezen van het Berenschot-rapport. Wij pleiten voor een actieve inzet, niet alleen van de Rekenkamer of de Programmaraad zelf, maar ook van ons als statenleden.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben twee stemverklaringen. De ene zal ik afgeven en de andere zal mijn collega, de heer Meijer afgeven.

Mijn stemverklaring gaat over het statenvoorstel 11, Randstedelijke Rekenkamerrapport Grip op het Groene Hart. Onze instemming met het besluit hangt af van de vraag of het amendement wordt aangenomen. Wij stemmen voor, mits amendement 60 wordt aangenomen.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de Voorzitter! Wat betreft het statenvoorstel planprocessen Bodem-, Water- en Milieubeleid heeft de gedeputeerde drie of vier keer toegezegd dat dit in verband met het mobiliteitsplan invulling gaat krijgen. Dat is voor ons aanleiding om ook voor dit planproces te stemmen.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Een stemverklaring bij agendapunt 8. Wij sluiten ons in dit geval helemaal aan bij de SP. Wij stemmen hiermee in vanwege de toezegging van de gedeputeerde.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb twee stemverklaringen.

Amendement 59, de fusie eerst onderzoeken. Wij zijn van mening dat elke fusie in een business case hoort te zitten. Daarin heb je voors en tegens afgewogen. Derhalve lijkt ons dit amendement op dit moment overbodig. Daarom zullen wij tegen stemmen.

De motie M42, niet goed, geld terug. Ik kan mij best voorstellen dat wij in de subcommissie nog eens met elkaar spreken over declaraties, als dat van toepassing is. In elk geval kunnen wij hiermee niet op deze wijze verdergaan. Wij zullen tegen stemmen.

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een drietal stemverklaringen.

Wij zullen tegen motie M38 stemmen, met de motivatie die het CDA net ook heeft gegeven.

Motie M42 werd ingediend bij het interpellatiedebat. De kernvraag is of er ten onrechte declaraties of onkosten zijn vergoed, dus buiten de kaders. Wat je er verder ook van mag vinden, dat is niet onze indruk. Voor een groot deel kan ik wel meegaan met hetgeen de PVV zegt, namelijk dat de beeldvorming in dezen niet optimaal is.

Echter, de kaders moeten eerst worden aangepast. Wij zullen dan ook tegen de motie stemmen.

Agendapunt 7, de Zonatlas. Wij zullen voor het voorstel stemmen. Complimenten onzerzijds aan GroenLinks voor het initiatief. Hopelijk zal van de Zonatlas de stimulans uitgaan die ermee beoogd wordt.

Stemming.

De VOORZITTER: Er zijn 43 statenleden aanwezig en er zijn er vier afwezig. Wij stemmen hoofdelijk over motie 40. Ik stel eerst amendement A59 aan de orde.

Provinciale Staten verwerpen amendement A59. Voor het amendement hebben gestemd de fracties van SP, ChristenUnie en PvdD.

Zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het voorstel Zienswijze op herindelingsontwerp voor de samenvoeging van Flevoland, Noord-Holland en Utrecht, PS2013BEM07.

Provinciale Staten aanvaarden motie M38 (gewijzigd). Tegen de motie hebben gestemd de fracties van CDA, ChristenUnie, SGP en PvdD.

Provinciale Staten verwerpen motie M39. Voor de motie hebben gestemd de fracties van D66, PVV, SP en PvdD.

De VOORZITTER: Wij gaan over tot hoofdelijke stemming over motie M40.

Na hoofdelijke stemming verwerpen Provinciale Staten motie M40. Voor de motie hebben gestemd de heren IJssennagger, Lutfula, mevrouw Maasdam, de heer Meijer, mevrouw Mineur, mevrouw Nap, de heren Scherer, Van der Steeg, Ubaghs, Westerlaken, Boer, mevrouw Broere, de heren Buiting en Dercksen en mevrouw Doornenbal. Tegen de motie hebben gestemd de heren Emons, Essousi, Fastl, Germs, De Heer, Hoefnagels, Joustra, Kiliç, Kocken, Konings, De Kruijf, Nugteren, Peters, Schaddelee, mevrouw Smit, de heren , Thonon, Tuijnman, mevrouw Versteeg, mevrouw Van Viegen, mevrouw Vlam, de heren De Vries, Van Wikselaar, El Yassini, Balemans, Bekkers, mevrouw Boelhouter en de heren Boerkamp en Driehuijs.

Zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het initiatiefvoorstel GroenLinks Zonatlas, PS2013PS08, met de aantekening dat de fractie van de PVV geacht wordt tegengestemd te hebben.

Zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het voorstel synchronisatie planproces-
sen Bodem, Water en Milieubeleid, PS2013RGW06.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van Provinciale Staten van Utrecht van 9 december 2013.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het voorstel
Rapportage Berenschot Evaluatie van de Randstedelijke Rekenkamer en Programmaraad, PS2013BEM09.

De voorzitter,

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het voorstel
zienswijze 1^e wijziging Begroting 2013 Randstedelijke Rekenkamer, PS2013BEM08.

De griffier,

Provinciale Staten verwerpen amendement A60. Voor het amendement hebben gestemd de fracties van PvdA, SP, ChristenUnie en PvdD.

Zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten hierna overeenkomstig het voorstel Randstedelijke Rekenkamerrapport Grip op het Groene Hart, PS2013RGW07, met de aantekening dat de fracties van de PvdA, SP en PvdD geacht worden tegengestemd te hebben.

Zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het voorstel strategische agenda Economic Board Utrecht, PS2013MME10.

Provinciale Staten aanvaarden motie M41.

Provinciale Staten verwerpen motie M42. Voor de motie heeft gestemd de fractie van de SP.

Sluiting.

De heer BALEMANS (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik weet dat wij aan het einde van de vergadering zijn gekomen. Het is misschien een beetje voorbarig, maar ik doe het toch. Namens de Staten bedank ik u voor uw eerste vergadering die u hier heeft voorgezeten en voor de kundige en plezierige wijze waarop u daaraan invulling heeft gegeven. (Applaus)

De VOORZITTER: Dames en heren, ik wens u een prettige avond. Ik begrijp dat er zo nog iets te drinken is, achter in de zaal. Ik sluit de vergadering.

Einde van de vergadering om 21.52 uur.